

ISBN: 978-625-6069-63-3

SPOR BİLİMLERİNDE AKTÜEL YAKLAŞIMLAR

ACTUAL APPROACHES IN SPORT SCIENCES

Editörler:
Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ
Dr. Öğr. Üyesi Sabri Can METİN

**SPOR BİLİMLERİNDE
AKTÜEL YAKLAŞIMLAR**

**ACTUAL APPROACHES IN
SPORT SCIENCES**

Editörler:

Doç. Dr. Mehmet DALKILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Sabri Can METİN

**SPOR BİLİMLERİNDE AKTÜEL YAKLAŞIMLAR ACTUAL
APPROACHES IN SPORT SCIENCES**

Editörler: Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ, Sabri Can METİN

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design

Yayın Tarihi: Ağustos 2024

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-6069-63-3

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Bölüm 15

Taraftar Olmanın Ötesinde:
Kolektif Narsisizm ve Tarafgirlik
Nurettin Göksu ÇİNİ

Bölüm 2 23

Bireysel ve Takım Spor Yapan Bedensel Engelli Bireylerde
Sporun Sosyal Bütünleşme ve Yaşam Becerisi Düzeylerine
Etkisinin İncelenmesi
Bilgekaan AYATA, Mustafa KAYA

Bölüm 3 37

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Kültürü Algıları ile
Öğretmen Yeterliliklerinin İncelenmesi
Sabri Can METİN, Orhan ELDEMİR

Bölüm 4 50

Ülkemizin Yükselen Trendi: Spor
Sefa Şahan BİROL

Chapter 5 65

Nutrition and Physical Activity for School-Age Children
Gamze ZEHİR KIRKBİR, Hakan KIRKBİR, Fatih KIRKBİR

Chapter 6 85

Supplements and Young Athletes:

Navigating the Hidden Dangers on the Field

Gamze ZEHİR KIRKBİR, Hakan KIRKBİR, Fatih KIRKBİR

Bölüm 7 103

Terapötik Rekreasyon:

Akademik Temelleri, Uygulamaları ve Toplumsal Katkıları

Nurullah Emir EKİNCİ

Bölüm 1

Taraftar Olmanın Ötesinde: Kolektif Narsisizm ve Tarafgirlik

Nurettin Göksu Çİnİ¹

¹ Dr. Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü,
Orcid: 0000-0001-8966-9285

Giriş

Spor tarihi, insanlığın gelişimini oluşturan çeşitli faktörleri analiz eden tarihin bir alt disiplini. Tüm kültürleri ve toplumları daha iyi anlamak için geçmiş olayların kaydedilmesinin yanı sıra uygulamaları ve anlamları analiz ederek açıklamalar sunar (Gems, 2021). Bu yönüyle spor, toplumsal yapıyı oluşturan tüm sosyal aktörlerin ve aralarındaki ilişkilerin anlaşılması için bir araç işlevi görmektedir. Spor; ırk, etnik köken, cinsiyet, sosyal sınıf, din, kimlik, göç ve milliyetçilik gibi faktörleri incelemek için farklı bir merceğe sağlar (Gems, 2021). Tarihsel süreç içerisindeki asıl önemli nokta, sporun modern toplumda nasıl bu kadar önemli hale geldiği ve bu kadar çok farklı işleve hizmet ettiğini anlamaktır (Stearns, 2010). Birçok insan spora yoğun bir ilgi duymakta ve sporcu, taraftar yada tüketiciler olarak spora olan tutkularını ifade etmektedirler (Wann & James, 2018). Farklı kültürlerden insanların bir araya gelip, izleyici olarak spor etkinliklerine katılması, geçmişten günümüze kadar gelen önemli bir sosyal davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Jarvie, 2013). İnsanları bir araya getirebilme özelliği sayesinde spor, toplumsal yaşam içinde değerli bir faaliyet alanı olarak görülmektedir (Collins, 2013). İlk örneklerini Antik Yunanistan'da gördüğümüz spor etkinlikleri (Doğan & İmamoğlu, 2024); tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ilgiyle takip edilen organizasyonlardır. Ancak spor etkinlikleri içerisindeki en önemli organizasyonlar futbol karşılaşmalarıdır. Futboldaki en büyük organizasyon olan dünya kupası ise, en çok izlenen turnuva olma niteliği taşımaktadır (Batmunkh, 2021). Rusya'da düzenlenen 2018 Futbol Dünya Kupası'nı dünya çapında 3,57 Milyar kişi izlemiştir (FIFA, 2018). Futbolun bu denli önemli olmasının nedeni doğasında var olan rekabet, hırs, kazanma arzusu gibi psikolojik süreçlerin ve içinde barındırdığı farklı unsurların toplumsal etkileridir (Cottingham, 2012; Wann & James, 2018). Futbolcular, antrenörler, takımlar, taraftarlar ve ligler organizasyonu oluşturan sosyal aktörleri ifade ederken (Woratschek vd., 2014), tüm bu sosyal aktörler içerisindeki en önemli grup ise sporun temel tüketicileri (Funk vd., 2016) olan taraftarlardır. Taraftarlar favori spor takımlarıyla; sosyal, duygusal ve finansal bağları içeren uzun süreli ilişkiler oluşturarak, neredeyse bir ömür boyu sürebilecek bir ortaklık kurmaktadır (Lawrence vd., 2020; Wann & James, 2018). Dolayısıyla takımların başarısı önemli ölçüde, yeterli sayıda taraftar çekmeye ve bunu sürdürmeye bağlıdır (McDonald vd., 2013). Ekonomik unsurların yanında spor organizasyonları ve taraftar arasındaki ilişkilerin en önemli yansıması, sosyopsikolojik olarak gelişen taraftar davranışlarının ortaya çıkmasıdır. Bir takımla kurulan duygusal bağ kelimenin tam anlamıyla, genellikle taraftarların mezarlarına kadar götürdüğü bir ilişki olarak görülmektedir (Wann & Branscombe, 1990). Ülkemizde taraftarlığın bir kültür olarak algılanması ve

bireyin sosyal hayatındaki yeri göz ardı edilmeyecek kadar önemlidir (Talimciler, 2017). Organizasyonların devamlılığı açısından önemi ve toplumsal etkileri göz önüne alındığında; bu sosyal grupların davranışlarını etkileyen unsurların ne olduğu ve bizim için ne ifade ettiği sorularını ortaya çıkarmaktadır.

Bir spor takımına veya takımla ilgili bir unsura yönelik gelişen psikolojik bağlılık, spor bilimcilerin uzun yıllardır çalıştığı konuların başında gelmektedir (Wann & Branscombe, 1993). Özdeşleşme ve kimlik gibi kavramlar, sporun tüketicileri olarak değerlendirilen taraftarların tutum ve davranışları hakkında temel bilgileri sağlamaktadır (Lock & Heere, 2017). Buradan yola çıkarak araştırmacılar sosyoloji ve psikoloji alanlarından farklı teoriler kullanarak; özdeşleşme ve kimliğin gelişimine yönelik çalışmalar yapmışlardır (Jacobson, 2003; Trail vd., 2017; Trail & James, 2016). Bu çalışmaların önemli bir kısmı, sosyal bir grup üyeliğinden kaynaklanan ortak özelliklerin ve paylaşılan değerlerin, bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen “Sosyal Kimlik Teorisi” inden yararlanırken (Tajfel & Turner, 1979), daha küçük kısmı bireylerin sahip olduğu kişisel rol davranışlarını şekillendiren insan ilişkilerine odaklanan “Kimlik Teorisi” inden yararlanmıştır (Stryker, 1968). Çalışmaların tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken nokta sosyal bir gruba üyelikten kaynaklanan davranışlar mı, yoksa bireyin kişisel kimliklerinden türeyen davranışlar mı olduğudur. Bu durum teorik olarak tasarlanan araştırmaların farklılık göstermesine sebep olabilmektedir (Hogg vd., 1995; Stets & Burke, 2000).

Taraftar Kimliğinin Temelleri

Birey açısından kimliğin üç boyutu önemlidir. Kimlik (bir taraftar olmak) bireye; ait olma duygusu oluşturma, farklı olma duygusu geliştirme ve yaşamda anlam bulma şansı tanır (Thomas vd., 2017; Vignoles vd., 2006). Ait olma ihtiyacı, kişiler arası güçlü ve istikrarlı ilişkiler kurmanın dışında bunu sürdürme arzusunu içeren doğuştan gelen bir insani dürtüdür (Pickett vd., 2004). İnsanların bir araya gelerek, topluluklar halinde yaşamaya başlamasından günümüze kadar gelen bir davranış olarak görülebilir. Aslında, bu ihtiyacın önemi kişiden kişiye değişebilse de (Lavigne vd., 2011), ait olmak, duygu ve davranışı şekillendiren, en güçlü ve evrensel insan dürtülerinden biri olarak tanımlanmaktadır (Baumeister & Leary, 1995). Dolayısıyla bireyin bir taraftar olarak favori takımını seçmesi ve bir gruba dahil olması kimliğin temelini oluşturan “biz” ve “onlar” kavramlarını zihninde oluşturmaları sağlar. Sosyal bilimciler, bireylerin spor taraftarlığını ve bir takıma olan ilgilerini başkalarıyla bağlantı kurmak ve böylece ait olma ihtiyacını tatmin etme arayışına yardımcı olmak için kullandıklarını bulmuşlardır (Crawford, 2004; Lock & Funk, 2016; Wann vd., 2011).

Farklı olma duygusu, spor taraftarlığının katkıda bulunabileceği diğer bir temel insan ihtiyacıdır. İnsanlar etrafındakilere ait olma duygusu hissetmek isteseler de aynı zamanda farklı ve benzersiz olmaya da ihtiyaç duyarlar (Hornsey & Jetten, 2004). Bu ihtiyacı en iyi şekilde açıklayan Brewer'in (1991) Optimal Ayırt Edicilik Teorisi'ne göre; bireyler bazen birbirine zıt iki sosyal amaç için çabalarlar. Bu hedefler en iyi şekilde, her iki ihtiyacı aynı anda cevap veren, farklı gruplarla özdeşleşme yoluyla karşılanır (Brewer, 1991). Bireyler yaygın olmayan spor branşlarının takımlarını veya daha az popüler takımları seçerek farklılık ihtiyaçlarını karşılamak için taraftarlığı bir fırsat olarak kullanabilirler (Andrijiv & Hyatt, 2009; Goldman vd., 2016; Holt, 1995). Ancak, kimliğin değişken, şekillenebilir ve sosyal olarak inşa edildiğini vurgulayan bilim adamları, çalışılan olguların içinde bulunduğu sosyo-kültürel ve tarihsel koşullara bağlı olarak değerlendirilmeleri gerektiğini ifade etmektedirler (Tsiotsou, 2016). Örneğin, bireyler kendilerini yaşadıkları yerden uzak bir takımla özdeşleştirerek (Andrijiv & Hyatt, 2009) veya zayıf bir takımı destekleyerek (Kim vd., 2008) benzersiz olma ihtiyaçlarını kısmen karşılayabilirler. Ülkemizde de farklı örneklerini gördüğümüz bu yapılanma, genellikle üç büyükler olarak adlandırılan İstanbul takımı taraftarları (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş) ve Anadolu takımı taraftarları (Trabzonspor, Karşıyaka, Bursaspor, Eskişehirspor vb.) olarak kendini göstermektedir. Bireyler favori takımlarını, öz benliklerine sağlayacağı katkıyı (başarı, güç, farklılık, aidiyet) dikkate alarak seçmektedir. Bu durum ülkemizde genellikle başarılı ve medyada en çok konuşulan takımların taraftarları ağırlıkta olduğu sonucu ortaya çıkarırken, taraftarların daha küçük kısmı kendi semt ve şehir takımlarını desteklemektedir.

Taraftarlıktan etkilenen üçüncü ihtiyaç, hayatın anlamını deneyimleme arzusuyla ilgilidir. Anlam arayışı, kişinin varoluşu için bir amaç ve önem duygusu kazanmasını içerir (Lambert vd., 2013). Birey kendinden daha büyük bir şeye bağlandığında yaşamı anlam kazanabilir (Seligman, 2011). Bireylerin yaşamında, spor taraftarlığı ve takım özdeşleşmesinin etkisi göz önüne alındığında, sporu ve takımları takip etmenin bu kişilerin hayatına anlam kattığı ve kendilerinden daha büyük bir şeyin parçası olma fırsatı verdiği söylenebilir (Wann & James, 2018). Bu şekilde birey hayatında bir başarısı olmasa bile, ait olduğu takımın başarısı artık kendi başarı olacak (Cialdini vd., 1976) ve bu durumdan farklı şekillerde gurur duyarak pozitif benlik saygısı kazanacaktır (Decrop & Derbaix, 2010). Yapılan çalışmalarda araştırmacılar, taraftarlık ve hayatın anlamı arasında bir ilişki bulmuşlardır (Wann vd., 2017). Örneğin, Doyle vd. (2016), Avustralya Ligi futbol taraftarlarıyla yaptıkları nitel görüşmelerde, birçok katılımcının, takıma verdikleri destekle hayatlarına kazandırdıkları anlamı tanımlamışlardır. Yukarıda tanımladığımız ihtiyaçlar sonucunda bireyler,

kendilerini bir takım ya da takımın farklı unsurlarıyla özdeşleştirerek, sosyal bir grubun parçası haline gelir ve bir kimlik oluştururlar.

Kimlik üzerine yapılan çalışmalarda; taraftar, seyirci, takım ve organizasyon “özdeşleşmesi” terimleri birbirinin yerine kullanılabilmektedir (Lock & Heere, 2017; Mael & Ashforth, 2001). Bu durum bazen kafa karışıklığına sebep olarak özdeşleşmenin yönelimini farklılaştırabilir. Ancak üzerinde durduğumuz tanımlar ve kavramlar, özdeşleşmenin yönelimi hakkında doğru değerlendirmeyi yapmamız açısından çok önemlidir. Dolayısıyla bu bölümde, sosyal kimlik teorisinin grup temelli anlayışını ortaya koymak için, kimlik odaklı araştırmaların kolektif yönelimini açıklayan taraftar özdeşleşmesi terimi kullanılacaktır (Lock & Heere, 2017; Swanson & Kent, 2015). Takım özdeşleşmesi ve sosyal kimlik teorisi, grup üyeliğinden kaynaklanan taraftar davranışlarıyla ilgilenen çalışmalar için en uygun araştırma temaları olarak görünmektedir (Mansfield vd., 2020).

Sosyal Kimlik Perspektifinden Takım Özdeşleşmesi

Sosyal psikologlar Henri Tajfel ve John Turner (1979) tarafından geliştirilen sosyal kimlik teorisi *"bireyin benlik kavramının, sosyal bir gruba (veya gruplara) üyeliğine ilişkin bilgisinden ve bu üyeliğe atfedilen duygusal önemden kaynaklanan kısmı"* olarak ifade edilmiştir. Bilim adamları araştırmalarında, gruplar arası ilişkileri, grup süreçlerini ve sosyal benliğin algılanan farkındalığını incelemek için sosyal kimlik teorisini bir çerçeve olarak kullanmışlardır (Hogg vd., 1995). Sosyal kimlik teorisi, bireylerin kendilerini ait hissettikleri gruplara göre tanımlayarak değerlendirdiklerini ve grupların statü için birbirleriyle rekabet ettiğini öne sürerek, farklı sosyal gruplar arasındaki davranış biçimlerini açıklamayı amaçlamaktadır (Ashforth & Mael, 1989; Tajfel & Turner, 1979). Teori, sosyal kimliğin inşasına odaklanırken; grup içi normların, bireyin benliğine ve davranışlarına uygun hale gelme sürecini açıklamaktadır (Abrams & Hogg, 1990). Funk ve James (2001) tarafından geliştirilen “Psikolojik Süreklilik Modeli”, bir birey, spor, takım veya sporcu arasındaki ilişkiye aracılık eden genel parametreleri belirleyerek, takımla özdeşleşmenin temel prensiplerini açıklar. Model, taraftar davranışı üzerine çeşitli teori ve çalışmaları tek bir kavramsal çerçevede birleştiren bilişsel bir yaklaşımı kapsamaktadır. Dikey bir doğrultuda birbirini takip eden dört farklı davranış (farkındalık, cazibe, bağlılık ve sadakat), spor taraftarlarının belirli sporlar ve takımlarla kurabileceği psikolojik ilişkileri tanımlamak için kullanılır. Bu süreç sonunda belirli bir takıma veya takımın unsurlarına yönelik özdeşleşme gerçekleştirerek, sosyal bir grubun parçası olan birey, kolektif yönelim gösteren davranışları benimser (Chun & Sagas, 2022; Cottingham, 2012). Ancak Tajfel ve Turner (1979), kolektif olguların açıklanmasında bireysel süreçler ve kişiler arası etkileşimlerin yanı sıra sosyal

etkileşimlerin ve sosyolojik süreçlerin de dikkate alınması gerektiği görüşündedir (Hogg, 2016). Ülke, din, siyaset, ırk ve spor; sosyal gruplara en iyi örnek teşkil eden yapılardır. Taraftarlar bir takımla özdeşleşerek hayatları boyunca sürececek bir ilişki oluştururken aynı zamanda büyük bir sosyal gruba dahil olmaktadırlar.

Takım Özdeşleşmesi

Sosyal yaşantımızdaki önemli olgulardan biri olarak açıkladığımız taraftarlık kavramı, bireylerin yaşamları boyunca oluşturdukları farklı kimliklerden (baba/anne, çalışan, öğrenci, taraftar) sadece birini açıklamaktadır (Lock & Funk, 2016). Bireylerin bir spor takımı ve/veya takımın farklı unsurlarına, psikolojik bağlılığının derecesi olarak tanımlanan takım özdeşleşmesi (Wann & Branscombe, 1993), taraftarların favori spor takımlarına yönelik oluşturduğu kimliği açıklamaktadır. Sosyal kimlik araştırmalarına dayanan çalışmalarda, Tajfel'in (1982) özdeşleşme ifadesinde bahsettiği gibi; *“Bireylerin bir sosyal gruba [spor takımına] ait olduklarına ilişkin bilgilerinden ve bu üyeliğin değeri ve duygusal öneminden türetilen benlik kavramının bir parçası”* olarak tanımlanır.

Bireylerin, ait oldukları sosyal grupların özelliklerine ilişkin tanımlamaları ve kendilerini kategorize etmeleri, takımı ve ona bağlı unsurları benlik kavramlarının bir parçası haline getirir (Lee vd., 2020). Sosyal kimlik teorisine göre birey, bir gruba ait olmanın algılanan farkındalığından, değerinden ve duygusal öneminden daha büyük bir benlik duygusu elde etmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). Takımla özdeşleşerek gelişen grup üyeliği, bireye sosyal bir dünyaya ait olma duygusu verir. Bu şekilde taraftarlar, çevrelerini sosyal grup üyeliklerine göre düzenleyerek “bizim takım” ve “onlar” olarak ikiye ayırabilir. Böylece takım özdeşleşmesi, grup üyelerinin, grup dışı üyelerden ayrılmasına olanak tanır (Lock & Funk, 2016). Bunun sonucunda birey; maçlara gitmek, başkalarına maç tavsiye etmek, ürün satın almak veya medya aracılığıyla takımı takip etmek gibi olumlu davranışlar gerçekleştirir (Trail vd., 2017).

Spor karşılaşmaları, seyirciler açısından zengin ve karmaşık etkileşimler için önemli fırsatlar sunmaktadır (Kim vd., 2020). Karşılaşmaların doğası göz önüne alındığında, taraftarlar, organizasyonları takip eden bireylerin tüketim deneyimlerinin ayrılmaz bir parçası olarak, hizmet deneyimlerini önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahiptir (Woratschek vd., 2020). Taraftar davranışlarını anlamaya yönelik farklı araştırmalar yapılmış olsa da genellikle bireylerin taraftarı oldukları takımlara ilişkin oluşturdukları olumlu bağlar üzerine odaklanıldığı görülmektedir (Funk & James, 2001; Trail vd., 2005; Wann & James, 2018). Ancak bireylerin davranış biçimleri iki yönlü olabilir; öyle ki taraftarların olumlu davranışlar sergilemesi (tezahüratlar ve ritüel davranışlar

gibi) diğer seyircilerin heyecanını artırabilirken (Kim vd., 2019), olumsuz davranışlar ise (küfür ve şiddet gibi) diğer taraftarların tüketim deneyimlerini kötü etkileyebilir (Pedersen vd., 2022).

Bir spor takımıyla duygusal bağlılığın farklı bir biçim olarak değişebileceği ve dış gruplara yönelik saldırganlık, önyargı ve şiddet gibi olumsuz yönelimlere yol açabileceği yapılan çalışmalarda ifade edilmiştir (Golec de Zavala, 2011; Larkin & Fink, 2019). Bireylerin ait oldukları sosyal grubun büyüklüğüne ya da değerine ilişkin değerlendirmesini içeren kolektif narsisizm kavramı bu yönüyle, takım özdeşleşmesiyle benzer özellikler göstermektedir (Larkin vd., 2021; Larkin & Fink, 2019). Örneğin, favori takımlara yönelik hissedilen bağlılık ve gurur, taraftarları diğerlerinden üstün görmeye yönlendirerek, kendilerini farklı konumlandıklarını sağlayabilir (Tracy & Robins, 2004). Bu durum sonucunda bireyler, rakip takım ve taraftarlara yönelik; saldırganlık, önyargı ve aşağılama gibi anti sosyal davranışlarda bulunabilir (Golec de Zavala & Lantos, 2020).

Kolektif Narsisizm ve Tarafgirlik

Sosyal psikoloji alanında sıklıkla çalışılan kolektif narsisizm kavramı (Golec de Zavala vd., 2009), sosyal topluluklar olarak değerlendirilen taraftar gruplarının, favori takımlarıyla kurdukları psikolojik bağın, farklı biçimler olarak davranışları nasıl etkilediğinin açıklanmasına katkı sağlayabilir (Larkin & Fink, 2019). Takımın, bireyin bir uzantısı olması, öz benliğindeki yeri ve önemi dikkate alındığında, taraftarların kendi gruplarının dışındaki bireylere ön yargıyla yaklaşması beklenen bir sonuç olarak düşünülmektedir. Sosyal kimlik teorisyenleri, bir gruba dahil olmaktan algılanan üyeliğin (kendi kendini kategorize etme), sosyal karşılaştırmalarla nasıl sonuçlandığına odaklanarak hem grup içi hem de grup dışı üyelerin, grubu destekleyen veya geliştiren şekillerde değerlendirilmesini açıklamışlardır (Cichocka, 2016). Bu da grup içi ve gruplar arası etkileşimleri etkileyerek, davranışları şekillendiren temaları ortaya koymaktadır.

Narsisizm, toplumdaki diğer bireylerin sürekli onayını ve hayranlığını bekleyen, gösterişçi ama aynı anda istikrarsız bir benlikle karakterize olan bir kişilik özelliği olarak ifade edilmektedir (Thomaes vd., 2009). Kolektif narsisizm ise, bu kavramı grup düzeyinde genişleterek, insanların kişisel kimlikleri ve davranışları konusunda narsist olabildikleri kadar kolektif (grup) kimlikleri konusunda da narsist olabileceklerini öne sürmektedir (Golec de Zavala vd., 2009). İki kavram birbirinden farklı olsa da kolektif yönelim bireysel narsisizmin bir uzantısı olarak görülmekte ve kişinin bireysel düzeyde narsist olabileceği ancak kolektif düzeyde narsist olamayabileceği, ya da bunun tersinin de geçerli olabileceği savunulmuştur (Golec de Zavala & Lantos, 2020). Dolayısıyla bizim

için önemli olan davranış biçimi, bireyin sosyal bir gruba üyeliğinden kaynaklanan kolektif narsist yönelimidir. Bu sayede bireyler kendi gruplarına yönelik ayrıcalıklı unsurlar atfederek, kendilerini farklılaştırmakta ve dış grup üyelerine karşı sınırlarını çizmektedirler. Örneğin, İzmir'in iki önemli spor kulübü olan Karşıyaka ve Göztepe, arasında farklı sosyo-kültürel nedenlerle adeta düşmanlığa varan bir karşıtlığa dönüşen ayrışma vardır (Sen, 2013). Her iki takımda kendi gruplarına yönelik özel anlamlar yükledikleri ifadeler kullanılmaktadır. Karşıyakalı taraftarlar kendilerini diğerlerinden ayırıştırarak "35,5 Karşıyaka" ve "İzmirli değiliz, Karşıyakalıyız!" gibi ifadeler kullanırken; Göztepeliler ise "Tam 35 Göztepe" ve "İzmirliyiz!" gibi tanımlamalar kullanarak ezeli rakibinden farklılıklarını ifade etmektedirler.

Favori takımların, taraftarların sosyal hayatlarındaki önemi düşünüldüğünde, şampiyonluklar ve ezeli rakiplere karşı alınan galibiyetler gibi olumlu durumlara yönelik oluşturdıkları gurur duyguları (Gordon vd., 2021) gibi, istikrarsız sonuçlar ve ezeli rakipler karşısında alınan ağır mağlubiyetler gibi olumsuz durumlar karşısından istikrarsız ve kırılgan bir özgüveni ortaya çıkaran sonuçlar oluşabilir (Delia, 2017, 2019). Başarılarla ve şampiyonluklar dolu geçmişe sahip takımların, sonraki yıllarda uzun süreli başarısız sonuçlar alması, özellikle takımlarıyla yüksek özdeşleşme düzeyine sahip bireylerde kolektif narsisizmi oluşturabilecek yönelimleri ortaya çıkarabilir (Cichocka, 2016; Larkin & Fink, 2019). Bu şekilde tanımlanan bireylerin, grup içi imajına aşırı eğilimleri, kronik doğrulanma gerektiren beklentileri ve grubun hem içinden hem de dışından gelen zorluklara karşı savunmasız olmaları, narsist eğilime duygusal olarak yatırım yaptıklarını gösterir (Golec de Zavala vd., 2009). Bu durum bireyin benliğinde bir kayıp yaşatarak, savuma durumuna geçmelerini sağlamaktadır.

Kolektif narsistlerin hem gerçek hem de algılanan geçmişi küçümsemeleri, adaletsizlikleri unutmaya isteksiz olmaları, hak ettikleri ilgiyi görmedikleri ve dış gruplara karşı ön yargılı oldukları gösterilmiştir (Golec de Zavala & Lantos, 2020). Aslında, belirli dış gruplar genellikle hedef alınır ve sürekli olarak tehdit edici olarak algılanır (Golec de Zavala vd., 2013). Spor takımları ve taraftarlar açısından bu dış gruplar, diğer takım taraftarları ya da spesifik olarak ezeli rakiplerin (Fenerbahçe-Galatasaray) taraftarlarıdır (Havard vd., 2018). Kolektif narsist taraftarların, kendi gruplarına yönelik gelişen benzersiz saygısı, diğerlerinin kendi takımlarının büyüklüğünü anlamadıkları veya takdir etmedikleri izlenimine yol açar (Golec de Zavala, 2011). Bu da kolektif narsistler arasında, gruplarının haksız muamele gördüğü ve sürekli tehdit edildiği duygusu yaratır. Diğer yandan grubun görkemli imajını korumanın bir yolu olarak komplo teorilerine inanma eğilimini içerebilir (Cichocka vd., 2018). Tüm bu bakış açıları değerlendirildiğinde, takımıyla yüksek düzeyde özdeşleşen bir taraftarın, ait

olduğu sosyal gruba ve buna bağlı olarak benliğine gelen bir tehdit karşısında, kolektif narsist bir eğilim göstererek kimliğini korumaya çalışması beklenmektedir. Örneğin, alt liglerde mücadele eden bir takımın taraftarı; başarısızlıklar, transfer hataları ya da rakiplere karşı alınan mağlubiyetler karşısında, dış gruplardan benliğine gelen tehditler karşısından pozitif sosyal kimliğini korumak için; takımının inandığı doğrularını öne sürerek yada gerçeği görmezden gelerek, alçalan statüsünü yukarı çıkarmak belirli stratejileri kullanmaya çalışacaktır (Delia, 2017; Doyle vd., 2017; Larkin vd., 2021).

Dış gruptan gelen, grup içi olumsuz bir değerlendirmenin ardından kişinin kolektif narsisizminin boyutu artar (Golec de Zavala, 2011). Bu durum kimlik tehdidi yoluyla bireylerin benlik duygusunu olumsuz etkileyebilir (Doyle vd., 2017). Yapılan çalışmalar, sosyal yaratıcılık ve sosyal rekabet stratejilerinin düşük statülü grupların, kendilerini olumlu değerlendirmek için önemli bir yöntem olduğu göstermiştir. Doyle vd. (2017), taraftarların yüksek mağlubiyet oranları karşısında, pozitif grup kimliklerini korumak için sosyal yaratıcılık ve sosyal hareketlilik stratejilerini kullandıklarını ortaya koymuştur. Jones vd. (2024), takımlarının başka bir şirkete satılmasından sonra bu durumla başa çıkabilmek için taraftarların benzer stratejileri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, zorlayıcı durumlarla karşı karşıya kalan taraftarlar, kimliklerini korumak için takımdan uzaklaşma, kötümserlik ve başkalarını suçlama gibi çeşitli başa çıkma stratejileri kullanabilmektedirler (Delia, 2017, 2019; Doyle vd., 2017). Diğer yandan bu tür bir değerlendirme genel olarak bir ciddi tehdit olarak algılanarak, düşmanlıkla ve sarsılmaz bir savunmayla karşılanır (Golec de Zavala & Lantos, 2020). Bu noktada temel problem, topluluk düzeyinde bir kültür (kolektif narsisizm) veya bunun sonucu olarak ortaya çıkan sosyal gruplar (taraftarlar) değil; bu gruplara dahil olan kişilerin karşılaştıkları/çatıştıkları olaylarda ve durumlarda, hukuki normları ve toplumsal değerleri yok sayarak kendi grubundaki bireylere karşı mutlak bir tarafgirlik sergilemeleridir (Akyürek, 2016). Tarafgirlik, bireyin bağlı olduğu düşünce yapısı ve ideoloji gibi bağlılıklarını her koşulda aklayan, nesnellik karşıtı bir durum olarak değerlendirilir (Scheffler, 2010). Ancak burada temel problem gerçekten taraf olduğumuz şeylerin haklı olduğu mudur yoksa, kendi ahlaki değer yargılarımıza göre tarafgirliğimizi kanıtladığımız mıdır? Tüm insanların kendi sosyal gruplarına mutlak öncelik vermesi gerektiği, kişinin kendi grubunun çıkarlarını ilerletmek için başkalarına yapılabilecekler konusunda hiçbir kısıtlama olmadığı savunulabilir (McMahan, 1997). Ya da diğer uçta, hiçbir tarafgirlik derecesinin doğrudan haklı gösterilemeyeceği, eşit ilgi ve saygıdan uzaklaşmanın özel ilişkilerin içsel önemine atıfta bulunularak haklı gösterilemeyeceği savunulabilir (McMahan, 1997). Tarafgir olduğumuz şeylerle ilgili belirli gerçeklere, çeşitli

şekillerde tepki gösterme nedeni olarak almaya meyilliyizdir (Lord, 2016). Bu durum, taraflı olduğumuz şeylerin gidişatına bağlı olarak çok çeşitli duygular hissetmeye meyilli olduğumuzu da gösterir. Örneğin bir taraftar, takımı kötü gittiğinde üzülmeye, iyi gittiğinde mutlu olmaya, tehlikedeyken sıkıntıya girmeye ve büyük bir tehdit engellendiğinde rahatlamaya yatkındır ve tarafgirlik, dikkatimizin taraflı olduğumuz şeylerle ilgili bilgilere kaymasını sağlar (Lord, 2016). Bir taraftar, takımıyla ilgili bir durumdan bahsedildiğinde bunu diğerlerinden daha hızlı fark eder ve tepki gösterir.

Taraftarların, takımlarına ve sosyal gruplarına yönelik yanlı tutumları (Larkin vd., 2021), aşırı duyarlı olmaları (Wann & James, 2018) ve eleştirilere karşı agresif tepkileri (Pedersen vd., 2022) genellikle kolektif narsisizmle ilişkilendirilen özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Golec de Zavala & Lantos, 2020). Taraftarların takımlarıyla olan özdeşleşmesi ve buna bağlı olarak gelişen kolektif narsisizm yönelimleri, sosyal kimliklerini yansıtmaları bakımından tarafgirlik davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Bireyin bilişsel durumu ve davranışları da gruplar arası değerlendirme için grup normlarını temel alan bir modele dönüşürken (Hornsey, 2003), sosyal gruplarının benzersizliğine ve haklılığına yönelik bir düşünce biçimi oluşturarak tarafsızlığını kaybeder (Scheffler, 2010). Takımlarının farklılığına ve imajına yönelik taraftarların geliştirdiği bu model, kendilerini diğer taraftarlardan ayıran temel özellikleri ortaya koymaktadır (Andrijew & Hyatt, 2009). Kolektif narsisizm, taraftarların kimlikleri korumaya yönelik oluşturduğu bir strateji (Larkin vd., 2022) olarak ele alındığında, ait oldukları sosyal grubun büyüklüğüne ve değerine olan inançları sebebiyle, diğer gruplara (takım ve taraftarlar) yönelik olumsuz davranışlarda bulunabilmektedirler (Larkin & Fink, 2019). Çalışmamız bu yönüyle, kolektif narsisizmin ve tarafgirliğin, bireylerin favori takımlarıyla özdeşleşme sürecinde oynadığı rolün altını çizerek, davranışlarını nasıl etkilediğini gösterebilmek açısından önemlidir. İlerleyen çalışmalarda, kolektif narsisizm ve tarafgirlik kavramlarının daha detaylı olarak ele alınması ve farklı faktörlerle ilişkisinin değerlendirilmesi taraftar davranışına yönelik anlayışımızı geliştirebilecektir.

Kaynakça

- Abrams, D., & Hogg, M. (1990). Social Identification, Self-Categorization and Social Influence. *European Review of Social Psychology*, 1(1), 195–228. <https://doi.org/10.1080/14792779108401862>
- Akyürek, S. (2016). Türkiye’de iç grup yanlılığının toplumsal adalete ve güvenliğe etkisi. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, 2(2), 161–179.
- Andrijew, A., & Hyatt, C. (2009). Using Optimal Distinctiveness Theory to Understand Identification with a Nonlocal Professional Hockey Team. *Journal of Sport Management*, 23(2), 156–181. <https://doi.org/10.1123/jsm.23.2.156>
- Ashforth, B., & Mael, F. (1989). Social Identity Theory and the Organization. *The Academy of Management Review*, 14(1), 20. <https://doi.org/10.2307/258189>
- Batmunkh, E. (2021). Role of football in international business and economy. *Management Science and Business Decisions*, 1(2), 39–56. <https://doi.org/10.52812/msbd.20>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Interpersonal development*, 117(3), 497–529.
- Brewer, M. B. (1991). The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(5), 475–482. <https://doi.org/10.1177/0146167291175001>
- Chun, Y., & Sagas, M. (2022). Integrated Fan Identity: Theoretical Framework and Conceptualization. *Sports Innovation Journal*, 3, 45–60. <https://journals.iupui.edu/index.php/sij/article/view/26069/24439>
- Cialdini, R., Borden, R., Thorne, A., Walker, M. R., Freeman, S., & Sloan, L. R. (1976). Basking in reflected glory: Three (football) field studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34(3), 366–375. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.34.3.366>
- Cichocka, A. (2016). Understanding defensive and secure in-group positivity: The role of collective narcissism. *European Review of Social Psychology*, 27(1), 283–317. <https://doi.org/10.1080/10463283.2016.1252530>
- Cichocka, A., Golec de Zavala, A., Marchlewska, M., Bilewicz, M., Jaworska, M., & Olechowski, M. (2018). Personal control decreases narcissistic but increases non-narcissistic in-group positivity. *Journal of Personality*, 86(3), 465–480. <https://doi.org/10.1111/jopy.12328>
- Collins, T. (2013). Sport in Capitalist Society. İçinde *Sport in Capitalist Society: A Short History*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203068113>

- Cottingham, M. (2012). Interaction ritual theory and sports fans: Emotion, symbols, and solidarity. *Sociology of Sport Journal*, 29(2), 168–185. <https://doi.org/10.1123/ssj.29.2.168>
- Crawford, G. (2004). *Consuming Sport Fans*, *Sport and Culture*. Routledge.
- Decrop, A., & Derbaix, C. (2010). Pride in contemporary sport consumption: A marketing perspective. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 38(5), 586–603. <https://doi.org/10.1007/s11747-009-0167-8>
- Delia, E. (2017). March sadness: Coping with fan identity threat. *Sport Management Review*, 20(4), 408–421. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2016.11.007>
- Delia, E. (2019). “You can’t just erase history”: Coping with team identity threat. *Journal of Sport Management*, 33(3), 203–214. <https://doi.org/10.1123/jsm.2018-0283>
- Doğan, E., & İmamoğlu, O. (2024). Antik olimpiyatların modern olimpiyatlara etkileri ve günümüze sansımları. *Kesit Akademi*, 10(39), 235–264. <https://doi.org/10.29228/kesit.75808>
- Doyle, J. P., Filo, K., Lock, D., Funk, D. C., & McDonald, H. (2016). Exploring PERMA in spectator sport: Applying positive psychology to examine the individual-level benefits of sport consumption. *Sport Management Review*, 19(5), 506–519. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2016.04.007>
- Doyle, J. P., Lock, D., Funk, D. C., Filo, K., & McDonald, H. (2017). ‘I was there from the start’: The identity-maintenance strategies used by fans to combat the threat of losing. *Sport Management Review*, 20(2), 184–197. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2016.04.006>
- FIFA (2018). More than half the world watched record-breaking 2018 World Cup. FIFA, Retrieved from <https://inside.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/2018russia/media-releases/more-than-half-the-world-watched-record-breaking-2018-world-cup>
- Funk, D., Alexandris, K., & McDonald, H. (2016). *Sport Consumer Behaviour Marketing Strategies*. Routledge.
- Funk, D., & James, J. (2001). The psychological continuum model: A conceptual framework for understanding an individual’s psychological connection to sport. *Sport Management Review*, 4(2), 119–150. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(01\)70072-1](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(01)70072-1)
- Gems, G. R. (2021). *Sport history: The basics*. Routledge.
- Goldman, M., Chadwick, S., Funk, D., & Wocke, A. (2016). I am distinctive when I belong: Meeting the need for optimal distinctiveness through team identification. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 16(3/4/5/6), 198. <https://doi.org/10.1504/IJSMM.2016.077930>

- Golec de Zavala, A. (2011). Collective narcissism and intergroup hostility: The dark side of 'in-group love'. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(6), 309–320. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2011.00351.x>
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A., & Bilewicz, M. (2013). The paradox of in-group love: Differentiating collective narcissism advances understanding of the relationship between in-group and out-group attitudes. *Journal of Personality*, 81(1), 16–28. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2012.00779.x>
- Golec de Zavala, A., Cichocka, A., Eidelson, R., & Jayawickreme, N. (2009). Collective narcissism and its social consequences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1074–1096. <https://doi.org/10.1037/a0016904>
- Golec de Zavala, A., & Lantos, D. (2020). Collective narcissism and its social consequences: The bad and the ugly. *Current Directions in Psychological Science*, 29(3), 273–278. <https://doi.org/10.1177/0963721420917703>
- Gordon, B. S., Yoshida, M., Nakazawa, M., & Bass, J. (2021). The role of pride feelings in the team and fan community identification processes: An empirical examination in professional sport. *Corporate Reputation Review*, 24(2), 76–94. <https://doi.org/10.1057/s41299-019-00092-y>
- Havard, C., Wann, D., & Grieve, F. (2018). Rivalry versus hate: Measuring the influence of promotional titles and logos on fan rival perceptions. *Journal of Applied Sport Management*, 10(2), 1–13. <https://doi.org/10.18666/JASM-2018-V10-I2-8535>
- Hogg, M., Terry, D., & White, K. (1995). A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255. <https://doi.org/10.2307/2787127>
- Hogg, M.A. (2016). Social Identity Theory. In: McKeown, S., Haji, R., Ferguson, N. (eds) *Understanding Peace and Conflict Through Social Identity Theory*. Peace Psychology Book Series. Springer, Cham.
- Holt, D. B. (1995). How consumers consume: A typology of consumption practices. *Journal of Consumer Research*, 22(1), 1. <https://doi.org/10.1086/209431>
- Hornsey, M. (2003). Linking superiority bias in the interpersonal and intergroup domains. *The Journal of Social Psychology*, 143(4), 479–491. <https://doi.org/10.1080/00224540309598457>
- Hornsey, M. J., & Jetten, J. (2004). The individual within the group: Balancing the need to belong with the need to be different. *Personality and Social Psychology Review*, 8(3), 248–264. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0803_2

- Jacobson, B. (2003). The social psychology of the creation of a sports fan identity: A theoretical review of the literature. *Athletic Insight: The Online Journal of Sports Psychology*, 5(2).
- Jarvie, G. (2013). Sport, culture and society. İçinde *Sport, Culture and Society*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203883808>
- Jones, I., Adams, A., ve Mayoh, J. (2024). Fan responses to ownership change in the English Premier League: Motivated ignorance, social creativity and social competition at Newcastle United F.C. *International Review for the Sociology of Sport*, 59(1), 101–118. <https://doi.org/10.1177/10126902231179067>
- Kim, J., Allison, S. T., Eylon, D., Goethals, G. R., Markus, M. J., Hindle, S. M., & McGuire, H. A. (2008). Rooting for (and then abandoning) the underdog. *Journal of Applied Social Psychology*, 38(10), 2550–2573. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2008.00403.x>
- Kim, K., Byon, K., & Baek, W. (2020). Customer-to-customer value co-creation and co-destruction in sporting events. *The Service Industries Journal*, 40(9–10), 633–655. <https://doi.org/10.1080/02642069.2019.1586887>
- Kim, K., Byon, K., Baek, W., & Williams, A. (2019). Examining structural relationships among sport service environments, excitement, consumer-to-consumer interaction, and consumer citizenship behaviors. *International Journal of Hospitality Management*, 82, 318–325. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2018.10.004>
- Lambert, N. M., Stillman, T. F., Hicks, J. A., Kamble, S., Baumeister, R. F., & Fincham, F. D. (2013). To belong is to matter: Sense of belonging enhances meaning in life. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(11), 1418–1427. <https://doi.org/10.1177/0146167213499186>
- Larkin, B., & Fink, J. (2019). Toward a better understanding of fan aggression and dysfunction: The moderating role of collective narcissism. *Journal of Sport Management*, 33(2), 69–78. <https://doi.org/10.1123/jsm.2018-0012>
- Larkin, B., Fink, J., & Delia, E. (2021). Identified, but not identical: Exploring the influence of collective narcissism in team identification. *Sport Management Review*, 24(2), 297–321. <https://doi.org/10.1080/14413523.2021.1880767>
- Larkin, B., Fink, J., & Delia, E. (2022). Toward a better understanding of fair-weather fandom: Exploring the role of collective narcissism in basking in reflected glory and cutting off reflected failure. *Journal of Sport Management*, 36(6), 575–586. <https://doi.org/10.1123/JSM.2021-0102>
- Lavigne, G. L., Vallerand, R. J., & Crevier-Braud, L. (2011). The fundamental need to belong: On the distinction between growth and deficit-reduction orientations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(9), 1185–1201. <https://doi.org/10.1177/0146167211405995>

- Lawrence, H. J., O'Reilly, N., Speck, A., Ullrich, C., & Robles, K. (2020). The determinants of season ticket holder advocacy in the NCAA football bowl subdivision. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 10(3), 335–358. <https://doi.org/10.1108/SBM-05-2019-0035>
- Lee, H.-W., Cho, H., Newell, E. M., & Kwon, W. (2020). How multiple identities shape behavioral intention: Place and team identification on spectator attendance. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 21(4), 719–734. <https://doi.org/10.1108/IJSMS-09-2019-0097>
- Lock, D., & Funk, D. (2016). The multiple in-group identity framework. *Sport Management Review*, 19(2), 85–96. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2015.10.001>
- Lock, D., & Heere, B. (2017). Identity crisis: A theoretical analysis of ‘team identification’ research. *European Sport Management Quarterly*, 17(4), 413–435. <https://doi.org/10.1080/16184742.2017.1306872>
- Lord, E. (2016). Justifying partiality. *Ethical Theory and Moral Practice*, 19(3), 569–590. <https://doi.org/10.1007/s10677-015-9675-4>
- Mael, F., & Ashforth, B. (2001). Identification in work, war, sports, and religion: Contrasting the benefits and risks. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 31(2).
- Mansfield, A. C., Delia, E. B., & Katz, M. (2020). The blurry spectrums of team identity threat. *Sport Management Review*, 23(3), 414–427. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.07.004>
- McDonald, H., Karg, A. J., & Vocino, A. (2013). Measuring season ticket holder satisfaction: Rationale, scale development and longitudinal validation. *Sport Management Review*, 16(1), 41–53. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2012.05.003>
- McMahan, J. (1997). The limits of national partiality. İçinde R. McKim & J. McMahan (Ed.), *The Morality of Nationalism* (ss. 107–138). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195103915.003.0008>
- Pedersen, Z., Kim, K., & Byon, K. (2022). The moderating effect of trait aggression on the relationship between acts of aggressive behavior and spectator enjoyment. *Journal of Sport Behavior*, 45(4), 132–146.
- Pedersen, Z., Kim, K., Byon, K., & Williams, A. (2022). The relative influence of spectator dysfunctional behavior on spectator enjoyment in Major League Baseball. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 23(1), 93–109. <https://doi.org/10.1108/IJSMS-07-2020-0126>

- Pickett, C. L., Gardner, W. L., & Knowles, M. (2004). Getting a cue: The need to belong and enhanced sensitivity to social cues. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(9), 1095–1107. <https://doi.org/10.1177/0146167203262085>
- Scheffler, S. (2010). Partiality and impartiality: Morality, special relationships, and the wider world (Feltham & Cottingham (ed.); ss. 98–130). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199579952.001.0001>
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York, NY: Atria.
- Sen, H. (2013). Futbolun değişen yapısı üzerine sosyolojik bir analiz. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 88–106.
- Stearns, P. (2010) 'Foreword,' in Pope, S. W. and Nauright, J., eds., *Routledge Companion to Sports History*. New York: Routledge, x–xv.
- Stets, J., & Burke, P. (2000). Identity theory and social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224. <https://doi.org/10.2307/2695870>
- Stryker, S. (1968). Identity salience and role performance: The relevance of symbolic interaction theory for family research. *Journal of Marriage and the Family*, 30(4), 558. <https://doi.org/10.2307/349494>
- Swanson, S., & Kent, A. (2015). Fandom in the workplace: Multi-target identification in professional team sports. *Journal of Sport Management*, 29(4), 461–477. <https://doi.org/10.1123/jsm.2014-0132>
- Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33(1), 1–39. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.33.020182.000245>
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). The social psychology of intergroup relations. İçinde W. Austin & S. Worchel (Ed.), *An integrative theory of intergroup conflict* (ss. 33–47). Brooks/ Cole Publishing Company.
- Talimciler, A. (2017). Futbol taraftarlığındaki erkeklik imgesi: (Bucaspor-Göztepe ve Karşıyaka taraftarları Üzerine Bir İnceleme). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(1), 27–57.
- Thomaes, S., Bushman, B., Orobio de Castro, B., & Stegge, H. (2009). What makes narcissists bloom? A framework for research on the etiology and development of narcissism. *Development and Psychopathology*, 21(4), 1233–1247. <https://doi.org/10.1017/S0954579409990137>
- Thomas, W. E., Brown, R., Easterbrook, M. J., Vignoles, V. L., Manzi, C., D'Angelo, C., & Holt, J. J. (2017). Social identification in sports teams: The role of personal, social, and collective identity motives. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(4), 508–523. <https://doi.org/10.1177/0146167216689051>

- Tracy, J., & Robins, R. (2004). Show your pride: Evidence for a discrete emotion expression. *Psychological Science*, 15(3), 194–197. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.01503008.x>
- Trail, G., Anderson, D., & Fink, J. (2005). Consumer satisfaction and identity theory: A model of sport spectator conative loyalty. *Sports Marketing Quarterly*, 14(2), 98–111.
- Trail, G., Anderson, D., & Lee, D. (2017). A longitudinal study of team-fan role identity on self-reported attendance behavior and future intentions. *Journal of Amateur Sport*, 3(1). <https://doi.org/10.17161/jas.v0i0.5712>
- Trail, G., & James, J. (2016). Seven deadly sins of manuscript writing: Reflections of two experienced reviewers. *Journal of Global Sport Management*, 1(3–4), 142–156. <https://doi.org/10.1080/24704067.2016.1231927>
- Tsiotsou, R. H. (2016). A service ecosystem experience-based framework for sport marketing. *The Service Industries Journal*, 36(11–12), 478–509. <https://doi.org/10.1080/02642069.2016.1255731>
- Vignoles, V. L., Regalia, C., Manzi, C., Golledge, J., & Scabini, E. (2006). Beyond self-esteem: Influence of multiple motives on identity construction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(2), 308–333. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.2.308>
- Wann, D., & Branscombe, N. (1990). Die-hard and fair-weather fans: Effects of identification on BIRGing and CORFing tendencies. *Journal of Sport and Social Issues*, 14(2), 103–117. <https://doi.org/10.1177/019372359001400203>
- Wann, D., & Branscombe, N. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*, 24(1), 1–17.
- Wann, D., & James, J. (2018). *Sport Fans The Psychology and Social Impact of Fandom* (2nd baskı). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429456831>
- Wann, D., Waddill, P., Polk, J., & Weaver, S. (2011). The team identification-social psychological health model: Sport fans gaining connections to others via sport team identification. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 15(1), 75–89. <https://doi.org/10.1037/a0020780>
- Wann, D. L., Hackathorn, J., & Sherman, M. R. (2017). Testing the team identification–social psychological health model: Mediational relationships among team identification, sport fandom, sense of belonging, and meaning in life. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 21(2), 94–107.
- Woratschek, H., Horbel, C., & Popp, B. (2014). The sport value framework – a new fundamental logic for analyses in sport management. *European Sport Management Quarterly*, 14(1), 6–24. <https://doi.org/10.1080/16184742.2013.865776>

Woratschek, H., Horbel, C., & Popp, B. (2020). Determining customer satisfaction and loyalty from a value co-creation perspective. *The Service Industries Journal*, 40(11–12), 777–799.
<https://doi.org/10.1080/02642069.2019.1606213>

Bölüm 2

Bireysel ve Takım Sporunu Yapan Bedensel Engelli Bireylerde Sporun Sosyal Bütünleşme ve Yaşam Becerisi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi¹

Bilgekaan AYATA²
Mustafa KAYA³

¹ Bu kitap bölümü Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalında Doç. Dr. Mustafa KAYA Danışmanlığında “Bireysel Ve Takım Sporunu Yapan Bedensel Engelli Bireylerde Sporun Sosyal Bütünleşme Ve Yaşam Becerisi Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiş ve “4. Bilgel International Efes Scientific Researches And Innovation Congress” de özet bildirisi olarak sunulmuştur.

² Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, Türkiye ORCID: 0009-0007-7109-8892

³ Erciyes Üniversitesi, Spor Bilimler Fakültesi, Kayseri, Türkiye ORCID: 0000-0002-2438-2678

GİRİŞ

İnsanoğlu toplum içinde sosyal bir varlık olması sebebi ile bulunduğu toplum içinde diğer insanlarla çeşitli ilişkiler kurar. İnsanın dünyada yaptığı gelişmeler ve sebep olduğu değişiklikler çoğunlukla başka insanlarla birlikte olmak istemesi ve farklı şekillerde diğer insanlarla etkileşimde bulunması ile oluşmaktadır (Freedman ve ark.,1989).

Günümüzde bireylerin fiziksel, duygusal ve toplumsal açıdan gelişimini kolaylaştıran, karşılıklı dayanışmanın oluşturulmasında ve toplum üyeliğinin kazanılmasında en etkili seçeneklerden biri spordur. Spor, bir takım fiziksel aktiviteleri içermesinin yanında, insanlara kişisel ve sosyal birer kimlik kazandırması ve grup üyeliği hissi vermesi açısından sosyalleşmeye yardımcı bir kavramdır (Küçük ve Koç, 2004). Spor sayesinde kişiler kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam bulabilmekte, böylece sosyalleşme süreci içinde yer almaktadırlar (Lenger ve Schumacher, 2015).

Spor hem fiziksel hem de zihinsel gelişim için olumlu rol oynayan bir araçtır. Sporun düzenli olarak yapılması, bireylerin huzurlu olmasını ve yüksek yaşam kalitesine sahip olmalarını sağlar. Aynı zamanda, spor insanların ruhsal ve bedensel gelişimini tamamlamasında önemli bir rol oynar (Türkel, 2010). İnsanların, fizyolojik, psikolojik, sosyal ve bilişsel alanlarda gelişimine katkı sağlayan spor, aynı zamanda insanların sosyal hayatlarında düzenleyici, yeteneklerini geliştirici ve davranışlarını disiplin edici bir araç olarak da tanımlanmaktadır (Ekici ve ark.,2011).

İnsanın toplumsal hayatı, aklının ve düşüncelerinin eseri olup sürekli bir değişim geçirmektedir. Bu değişim sosyalleşme sürecinde gerçekleşmektedir (Aslantürk ve Amman, 2020). Sosyalleşme, birçok bilim dalını ilgilendiren, belli bir kültürel ve toplumsal yapı içerisinde insanı sosyal sistemin üyesi haline getiren genel bir süreçtir. Birçok bilim dalına konu olması sebebi ile farklı şekillerde tanımlanan sosyalleşme, konu edildiği bilim dalına ve bağlamına göre de farklı şekillerde ele alınmaktadır (Balcı, 2000). Özünde sosyal bir karaktere sahip olan spor, bireysel veya takım halinde ayrıca rekabete dayalı müsabaka veya rekreatif etkinlik olarak uygulanır. Bu yapısı genel bakış açısı ile evrensel bir kimlik, özelde her birey için sosyal bütünleşme aracıdır. Bu özellik isteğe bağlı kalmaksızın sosyal bütünleşmeyi her birey için farklı seviyelerde zorunlu kılar.

Sosyal bütünleşme hem toplumsal düzen ve yapının hem de eylem ve işlevin bütünleşmesine işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle toplumu meydana getiren farklı grupların karşılıklı ilişkilerindeki bağımlılık ve ahengi belirli bir düzen içerisinde sürdürmeleri sürecidir (Özdil, 2017). Sosyal bütünleşme; “herhangi bir toplum ve sosyal grup içinde hâkim olan dini ve sosyo-kültürel değerlerin

toplumu meydana getiren bireyler tarafından alınarak kendilerine mal edilmesi ve böylece bireylerin toplumun sosyokültürel değerlerini kazanarak onunla uyumlu bir halde yaşama durumuna gelmeleri” sürecini ifade etmektedir (Akarsu, 2015).

Yaşam becerileri ise, toplum halinde yaşayan bireylerin sosyal etkileşimde bulunmalarına yardımcı olan psiko-sosyal beceriler olarak tanımlanmıştır (Who, 1999). Bu bağlamda, bireylerin beceri gelişimi ve yaşam becerileri kazanımı hem kişisel hem de sosyal uyumlarına ve hayatlarındaki başarılarına önemli katkılar sağlamaktadır.

İnsanların yaşantısında belirleyici bir nitelik olarak öne çıkan yaşam becerilerinin; akademik başarıyı (Humphrey ve ark.,2011), sağlığı (Claessens ve ark., 2007) ve psikolojik adaptasyonu (Judge ve ark.,2005) olumlu yönde etkilediği de çeşitli araştırmalarda belirtilmektedir.

Literatür incelendiğinde yaşam becerilerinin; zaman yönetimini (Claessens ve ark., 2007), öz uyum ve yaşamsal memnuniyeti (Judge ve ark.,2005), sosyal ve duygusal yeteneği (Humphrey vd, 2011), problem çözme ve kötü alışkanlıklara karşı farkındalığı geliştirdiği (Botvin ve Griffin, 2004) vurgulanmıştır.

Bu çalışmada bedensel engelli bireylerde cinsiyet ve spor türüne göre sporun sosyal bütünleşme ve yaşam becerisi düzeylerine etkisinin incelenmesi ve bedensel engellilerin spor yoluyla sosyal bütünleşmesinin ve yaşam becerilerinin kolaylaştırılması sonucunda topluma entegrasyonlarının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesinde betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Evren-Örneklem (Çalışma Grubu):

Araştırmanın evrenini bedensel engelliler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, 18-40 yaş arası, bireysel ve takım sporu yapan 80 gönüllü bedensel engelli bireylerden oluşturmaktadır. Katılımcıları yaş ortalaması 27,81±6,03 dür.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak toplamda 32 madden oluşan “Sosyal Bütünleşme”, 30 maddeden oluşan “Yaşam Becerileri” ölçeği ve 7 madden oluşan kişisel bilgi formu kullanıldı. Uygulamanın birinci bölümünde araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, ikinci bölümünde “Sosyal Bütünleşme Ölçeği ve Yaşam Becerileri Ölçeği” uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan gönüllülerin yaş, cinsiyet, medeni durum, spor yapma yılı, spor branşı, eğitim durumu, meslek durumu gibi özelliklerin belirlenmesi amacıyla kişisel bilgilerden oluşan 7 soruluk demografik kişisel bilgi formunu doldurmaları istenildi.

Sosyal Bütünleşme Ölçeği

Ölçek 32 madden oluşup, madde değerlendirmesi 5-puanlı Likert tipi ölçek kullanılmıştır (1= Kesinlikle Katılıyorum; 5= Kesinlikle katılmıyorum). Faktörlerin Cronbach's alfa iç tutarlılık değerleri birinci faktör için 0.80, ikinci faktör için 0.82, üçüncü faktör için 0.80, dördüncü faktör için 0.82, beşinci faktör için 0.71, altıncı faktör için 0.75 ve yedinci faktör için 0.55 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach's alfa iç tutarlılık değeri ise 0.91 çıkmıştır.

Varimax eksen döndürmeli temel bileşenler analizi, 34 maddeden oluşan ölçeği özdeğeri 1'den yüksek 7 faktör altında toplamıştır. Maddelerin faktör ayrıştırması madde yükü alt sınır olarak belirlenen 40'a göre yapılmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerden ikisi birden fazla faktörde yüksek yük değeri göstererek binişik madde özelliği göstermiş ve ölçekten çıkartılmış ve ölçekteki madde sayısı 32'ye düşürülmüştür. Bu sonuçlara göre birinci faktör 9., 10., 11., 16., 17., 18. ve 20. maddelerden oluşmuş ve “kişisel gelişim” boyutu olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktör 19., 21., 22., 25., 26., 27. ve 28. maddelerden oluşmuş ve “sosyalleşme” boyutunu oluşturmuş, üçüncü faktör 2., 12., 13., 14. ve 15. maddelerle “fiziksel fayda” boyutunu meydana getirmiş, dördüncü faktör 29., 30., 31. ve 32. maddelerin bir araya gelmesiyle “bütünleşme” boyutunu, beşinci faktör 1., 4., 7. ve 8. maddelerle “psikolojik gelişim”i sorgulayan boyutu, altıncı faktör 6., 23. ve 24. maddeler “ahlaki gelişim” boyutunu meydana getirmiş ve yedinci faktörü oluşturan 3. ve 5. maddeler de “duygusal gelişim” boyutunu oluşturmuştur (Yılmaz vd.,2006).

Yaşam Becerileri Ölçeği

Toplam 30 maddeden oluşan Yaşam Becerileri Ölçeği'nin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı değeri 0,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 5 alt boyuttan oluşup ayrıca faktör bazında ayrı ayrı Cronbach Alpha güvenilirlik değerlerine göre 7 maddeden oluşan SDBÇ (Stres ve Duygularla Başa Çıkma) faktörü için güvenilirlik değeri 0.82, 7 maddeden oluşan EÖF (Empati ve Özfedakarlık) faktörü için güvenilirlik değeri 0.77, 7 maddeden oluşan KVPÇ (Karar Verme ve Prolem Çözme) faktörü için güvenilirlik değeri 0.72, 5 maddeden oluşan YED (Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme) faktörü için güvenilirlik değeri 0.73, 4 maddeden oluşan

İKAİ (İletişim ve Kişiler Arası İlişki) faktörü için güvenirlik değeri 0.66 olarak hesaplanmıştır (Bolat ve Balaban, 2017)

Araştırma Yayın Etiği

Çalışmanın gerekli Etik Kurul onayı Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 31.01.2023 tarihinde alınmıştır (Başvuru no:13). Çalışmanın tüm evrelerinde “Etik Kurallara” uyulmuştur. Anket uygulaması öncesi çalışmaya katılacak kişilere uygulanacak ölçekler hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların; çalışmaya gönüllü olduklarına dair "Bilgilendirilmiş Onam Formu” alınmıştır.

Tüm katılımcılara ölçümlerden önce uygulanacak ölçekler anlatılmış, bilgilendirmeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması: Veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze ve online olarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde (© 2019 Turcosa Analitik) istatistik programı kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçümlerle belirlenen değişkenler ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (SS) olarak belirtilmiştir. Tanımlayıcı istatistik olarak % dağılımları verilmiştir. Verilerin normal dağılım olduğu görülmüştür. Skewness değeri -.493 ile .209 arasında Kurtosis değeri ise 1.06 ile -.416 arasında değiştiği gözlenmiştir. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 arasında olduğu zaman dağılım normal olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). İkili grupların karşılaştırılması için bağımsız gruplar T testi uygulanmıştır. Üç ve daha fazlası grupları karşılaştırmak için Anova kullanılmıştır. Anlamlılık değeri $p<0.05$ alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik, sosyal bütünleşme ve yaşam becerileri puanlarına ait bilgilerin frekans ve % dağılımlarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklere yönelik bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1: Kategorik değişkenlere göre sosyal bütünleşme puanının karşılaştırılması

Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	20
	Erkek	60
Medeni Durum	Evli	22
	Bekâr	58
Spor Yapma Yılı	0-1	15
	2-3	17
	4-5	9
	6 ve üzeri	39
		48.7
Spor Branşı	Bireysel Spor	33
	Takım Spor	47
Eğitim Durumu	Ortaokul	4
	Lise	18
	Ön Lisans	7
	Lisans	45
	Lisansüstü	6
	Ortaokul	4
		5
Meslek	Kamu Çalışanı	17
	Özel Sektör	15
	Öğrenci	26
	Diğer	22

Katılımcılara ait kategorik değişkenler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşına göre Sosyal Bütünleşme puanları

		n	$\bar{x} \pm SS$	%95IC	p	t
Cinsiyet	Kadın	20	4.24±0.46	4.03-44.46	0.993	-0.008
	Erkek	60	4.24±0.49	4.11-4.37		
Medeni durum	Evli	22	4.31±0.10	4.08-4.54	0.447	0.764
	Bekâr	58	4.22±0.47	4.09-4.07		
Spor Branşı	Bireysel	33	4.20±0.51	4.02-4.39	0.538	-0.618
	Takım	47	4.27±0.46	4.13-4.41		

Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşına göre Sosyal Bütünleşme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Sosyal bütünleşme alt boyutlarında Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşı öncüllerine göre Sosyal Bütünleşme ölçeğinin alt boyutları olan Kişisel Gelişim, Sosyalleşme, Fiziksel Fayda, Bütünleşme, Psikolojik Gelişim ve Duygusal Gelişim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak Ahlaki Gelişim alt boyutu puanlarının Cinsiyet

ve Spor Branşı öncülleri anlamlı bir farklılık görülmezken Medeni Durum öncülü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3: Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşına göre Yaşam Becerileri puanları

		n	$\bar{x}\pm SS$	IC%95	p	t
Cinsiyet	Kadın	20	3.72 $\pm$ 0.47	3.50-3.94	0.183	-1.345
	Erkek	60	3.93 $\pm$ 0.65	3.77-4.10		
Medeni durum	Evli	22	4.03 $\pm$ 0.63	3.75-4.31	0.198	1.309
	Bekâr	58	3.82 $\pm$ 0.61	3.66-3.99		
Spor Branşı	Bireysel	33	3.88 $\pm$ 0.64	3.66-4.11	0.961	0.048
	Takım	47	3.88 $\pm$ 0.61	3.70-4.06		

Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşına göre Yaşam Becerileri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$). Yaşam becerileri alt boyutları incelendiğinde, Cinsiyet, Medeni Durum ve Spor Branşı öncüllerine göre Yaşam Becerileri ölçeğinin alt boyutları olan Stres ve Duygularla Baş Etme, Empati ve Öz Farkındalık, Karar Verme ve Problem Çözme, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme ve İletişim ve Kişiler Arası İletişim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4: Sosyal Bütünleşme ölçeği ve Spor Yapma Yılı, Eğitim Durumu ve Meslek öncülleri ANOVA testine ilişkin istatistiksel veriler.

Değişken		n	$\bar{x}\pm SS$	IC%95	f	p
Spor yapma yılı	0-1	15	4.06 $\pm$ 0.60	3.73-4.40	0.985	0.404
	2-3	17	4.34 $\pm$ 0.42	4.12-4.56		
	4-5	9	4.22 $\pm$ 0.41	3.91-4.54		
	6 ve üzeri	39	4.27 $\pm$ 0.47	4.12-4.43		
Eğitim Durumu	Ortaokul	4	3.89 $\pm$ 0.36	3.30-4.47	0.700	0.594
	Lise	18	4.25 $\pm$ 0.60	3.95-4.55		
	Ön lisans	7	4.28 $\pm$ 0.60	3.72-4.84		
	Lisans	45	4.24 $\pm$ 0.42	4.11-4.37		
Meslek	Yüksek Lisans	6	4.40 $\pm$ 0.50	3.87-4.93	0.646	0.588
	Kamu Çalışanı	17	4.39 $\pm$ 0.40	4.18-4.60		
	Özel Sektör	15	4.21 $\pm$ 0.49	3.94-4.48		
	Öğrenci	26	4.18 $\pm$ 0.49	3.99-4.38		
	Diğer	22	4.22 $\pm$ 0.54	3.98-4.46		

Sosyal bütünleşme alt boyutlarında spor yapma yılı, eğitim durumu ve meslek öncüllerine göre istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Ayrıca sosyal bütünleşme ölçeğinin alt boyutları olan Kişisel Gelişim, Sosyalleşme, Fiziksel Fayda, Bütünleşme, Psikolojik Gelişim ve Duygusal Gelişim puanlarında da spor yapma yılı, eğitim durumu ve meslek öncüllerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5: Yaşan Becerileri Ölçeği ve Spor Yapma Yılı, Eğitim Durumu ve Meslek öncülleri ANOVA testine ilişkin istatistiksel veriler.

Değişken		n	$\bar{x} \pm SS$	IC%95	f	p
Spor yapma yılı	0-1	15	3.78±0.68	3.40-4.16	0.321	0.810
	2-3	17	3.99±0.57	3.69-4.28		
	4-5	9	3.82±0.53	3.41-4.23		
	6 ve Üzeri	39	3.89±0.64	3.68-4.10		
Eğitim Durumu	Ortaokul	4	3.57±0.40	2.93-4.21	0.3311	0.856
	Lise	18	3.92±0.78	3.54-4.31		
	Ön lisans	7	3.84±0.49	3.38-4.30		
	Lisans	45	3.88±0.61	3.70-4.07		
	Yüksek Lisans	6	4.01±0.43	3.55-4.47		
Meslek	Kamu Çalışanı	17	3.91±0.59	3.60-4.21	0.479	0.697
	Özel Sektör	15	3.83±0.60	3.49-4.16		
	Öğrenci	26	3.79±0.56	3.57-4.02		
	Diğer	22	4.00±0.73	3.68-4.32		

Yaşan Becerileri Ölçeğinin sonuçlarına göre Spor Yapma Yılı, Eğitim Durumu ve Meslek öncülleri arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Ayrıca yaşam becerileri alt boyutları olan Stres ve Duygularla Baş Etme, Empati ve Öz Farkındalık, Karar Verme ve Problem Çözme, Yaratıcı ve Eleştirel Düşünme ve İletişim ve Kişiler Arası İletişim incelendiğinde, spor yapma yılı, eğitim durumu ve meslek öncülleri değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada 18-40 yaş arası bireysel ve takım sporu yapanlarda bedensel engelli bireylerin sosyal bütünleşme ve yaşam becerisi düzeylerine etkisinin incelenmesi ve bedensel engellilerin spor yoluyla sosyal bütünleşmesinin ve yaşam becerilerinin geliştirilmesi, katılımcıların görüşleri doğrultusunda ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma örneklemini olarak Türkiye geneli bireysel ve

takım sporu yapan bedensel engelli bireyler arasında gönüllük esasına göre katılan bireylerden oluşmaktadır. Bu bağlamda bireylerin görüşleri doğrultusunda oluşan araştırmanın sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Uzmanlar yetersizliği bulunan bireylerin sosyal bütünleşmesini hep eksik görmüş ve spora katılımın bunu olumlu yönde etkileyeceğini düşünmüşlerdir. Spora katılımlarıyla birlikte bireysel tercihleri, istekleri, yaşları, cinsiyetleri, farklı kültürel ortamları araştırılmış ve bu araştırmalarda sosyal bütünleşmenin birçok olumlu etkisinden bahsedilmiştir (Le Clair, 2011, Kiuppis, 2018). Spor türünün sosyal beceriler üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Takım sporları, bireysel sporlardan farklı olarak takım çalışması, iletişim becerileri ve iş birliği gerektiren bir yapıya sahiptir. Genel olarak, sosyal bütünleşme yönünden gruplar halinde uygulanan fiziksel aktivitenin, bireysel olarak uygulanan aktiviteden daha faydalı olduğu düşünülmektedir (Cook ve ark., 2015). Çepikkurt ve Fındık (2017), tarafından yapılan çalışmalarda sporun türü değişkeni üzerinde durulmuş ve takım sporu yapan bireyler ile bireysel spor yapan bireyler arasında sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu saptanmıştır. Bu bulgular, Yaptığımız çalışmayla örtüşmemektedir. Bunun nedeni yapılan çalışmanın özel sporcularla uygulanması ve yaşamlarındaki zorluklarının daha kolay aşabilmelerinin yanında sosyal becerilerinin gelişmesinin spor yoluyla sağlandığının öneminin ortaya konmasıdır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, cinsiyet, medeni durum ve spor branşına göre sosyal bütünleşme puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Sosyal bütünleşme alt boyutlarında cinsiyet, medeni durum ve spor branşı öncüllerine göre Sosyal Bütünleşme ölçeğinin alt boyutları olan kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim ve duygusal gelişim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Ancak ahlaki gelişim alt boyutu puanlarının cinsiyet ve spor branşı öncülleri anlamlı bir farklılık görülmezken medeni durum öncülü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ramazanoğlu ve ark., (2005); sporun sosyal bütünleşmedeki önemine değinerek, sporun fiziksel, zihinsel ve toplumsal faydalarının yanı sıra, birlikte hareket etme, aynı amaçlara yönelme ve yüksek moral gücüne ulaşma konusunda da fayda sağladığını belirtmişlerdir. Bilgin (2020) “Halk oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişki” başlıklı çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerinin yaş ve cinsiyet durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Yapılan bu çalışmayla bu sonucun benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Sosyal hayatta kadın engellilerin hem kadın olmanın hem de engelli olmanın zorluklarıyla ayrı ayrı baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca fırsat eşitsizliği, kendine güvenin az oluşu ve toplum

tarafından kadının güçsüz olarak algılanmasının spora katılım oranını büyük oranda düşürmektedir. Bu açıdan bakıldığında kadınlar arasında spora katılımın düşük seviyede olması engelli kadın bireyler arasında yaşam doyum hislerinin düşük olabilmesi sebebiyle, spor yapmanın kadını sosyalleştirdiğini ve mücadele azmini arttırarak sorunların üstesinden gelmesine yardımcı olmaktadır. Sosyalleşmiş ve mücadele azmi yüksek engelli bireylerin yaşam doyum hislerinde artış kaçınılmaz olacaktır (Tatar, 2017). Bu bağlamda yapılan çalışmaya katılan kadın bedensel engelli sporcuların takım veya bireysel sporlar arasında fark olmayıp, önemli ölçüde spor yoluyla sosyalleşen ve yaşam becerileri olumlu etkilenen bireyler olması literatür bilgisiyle desteklenmektedir.

Yapılan çalışmada cinsiyet, medeni durum ve spor branşına göre yaşam becerileri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Yaşam becerileri alt boyutları incelendiğinde, cinsiyet, medeni durum ve spor branşı öncüllerine göre yaşam becerileri ölçeğinin alt boyutları olan stres ve duygularla baş etme, empati ve öz farkındalık, karar verme ve problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme ve iletişim ve kişiler arası iletişim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Beden, toplumun dışında var olan ve yalnızca fiziksel bir olgu değildir. Çünkü insan bedeni, toplumsal deneyimler kadar ait olduğumuz grubun normları ve değerleri tarafından da etkilenmektedir (Giddens, 2006). Bu bağlamda özellikle Bedensel engelli bireylerde hissedebilecekleri bu eksikliği spor yoluyla giderilmesi elzemdir. Engelliler için sporunun amaçlarından biri rehabilitasyon ve entegrasyon sayesinde hayat kalitesini yükseltmektir (Kosel, 1981). Sporcular başta olmak üzere spor insanlarının kendi yeteneklerine güvenmesi ve kendinden emin olması demek olan özgüven (Afacan, 2019), hayat kalitesinin artması için gerekli bir duygudur. Çünkü engelli bireylerin rehabilite edilmelerinde ve yetersizliklerini azaltmada spor önemli bir olgudur (Case ve ark., 2020).

Spor yoluyla geliştirilen yaşam becerileri bireyin refah düzeyi ve iş başarılarında oldukça önemli olup; bilişsel, davranışsal, duygusal, kişisel, kişilerarası veya sosyal beceriler gibi geniş bir yelpaze sunmaktadır (Cesim ve ark., 2019). Kardağ (2019) tarafından yapılan çalışmada, yaşam becerilerinin alt boyutlarında sınıf değişkenine göre anlamlı farklar gözlemlenirken, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre herhangi bir alt boyutta anlamlı fark bulunamamıştır. Bu sonuç, bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Taşçı (2020) tarafından Kahramanmaraş'ta yapılan çalışmada, 2018-2019 eğitim öğretim yılında 779 ortaöğretim öğrencisi üzerinde sporun yaşam becerilerine etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya 458 erkek ve 321 kadın öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde; sınıf, cinsiyet, yaş, okul takımında oynama, spor yapma durumu, spor türü ve anne-baba eğitim durumu

gibi değişkenlerin yaşam becerisi geliştirmede anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmaya göre engelli bireylerin herhangi bir sporu takım veya bireysel olarak yapması yeterli olup, yaşam becerileri edinmede bireysel ve takım sporlarından ziyade, spor yapmanın gerekliliği ortaya çıktığı gerek bulunan sonuçlardan gerekse desteklenen literatür bilgilerinden anlaşılmaktadır.

Jacobs ve Wright (2017) tarafından Yeni Zelanda'da bir boks akademisinde gerçekleştirilen çalışma, 41 sporcu üzerinde yapılmış ve sporun yaşam becerileri üzerinde olumlu yönde etkileri saptanmıştır. Bu çalışma, sporun yaşam becerileri üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamaktadır. Boks gibi bir spor dalı, disiplin, öz kontrol, motivasyon, karar verme yetenekleri gibi yaşam becerilerinin gelişimine katkıda bulunabilir. Yapılan bu çalışma ile özel sporcuların spor yoluyla disiplin, öz kontrol, motivasyon gibi etmenlerin artırılarak, yaşam becerilerine olan katkının bireysel sporlar yoluyla da gerçekleştirebileceğinin önemi vurgulanmalıdır.

Sonuç olarak, özellikle bedensel engele sahip olan özel sporcularda, önemli olan spora katılım ile gerek yaşam becerileri gerekse sosyal becerilerin gelişmesi takım sporları veya bireysel sporlar fark etmeksizin sportif faaliyetlere katılımın önemli olduğu literatür bilgileriyle desteklendiği, bu yönü ile sporun bedensel engelliler için bir uğraşı olmasında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, aileler ve eğitim kurumları, bedensel engelli bireyleri spor yapmaya teşvik etme konusunda önemli bir rol oynamalıdır. Bu çalışma, diğer literatür çalışmalarıyla birlikte, bedensel engelli bireylerinde spor yapmaya teşvik edilmesinin hem ailelerin hem de eğitim kurumlarının bedensel engelli bireylere sosyal bütünleşme ve yaşam becerileri geliştirmeleri konusunda yardımcı olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu şekilde, bedensel engelli bireylerin toplumda üretici, kendisiyle barışık, mutlu bir vatandaş olma bilinci ile toplumdaki entegrasyonu sağlanması ile gerek aile rehabilitasyonu gerekse devlete ekonomik katkılar sunan, toplumda engelli adıyla değil de sporcu kimlikle ön plana çıkması sağlanmış yaşam becerileri edinen ve sosyal bütünleşmeyi sağlayan bireyler olması söz konusu olacaktır.

Benzer çalışmaların farklı engel gruplarında spor etkinliklerine katılan ve katılmayan olarak ve etkinliğe katılım sayısı da dikkate alınarak yapılması, sporun farklı engel gruplarına da sosyal bütünleşmeye ve yaşam becerilerinin gelişmesine etkisinin ölçülmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Afacan, E. (2019). 6 haftalık psikolojik beceri (mental) antrenmanının futbol hakemlerinin özgüven, kaygı ve mesleki tükenmişlik düzeylerine olan etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Akarsu, A. (2015). Sosyal bütünleşme bağlamında kutlu doğum faaliyetleri. Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 101-126.
- Aslantürk, Z., & Amman, T. (2020). Sosyoloji, kavramlar, kurumlar, süreçler, teoriler (12. baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Balcı, A. (2000). Örgütsel sosyalleşme: Kuram strateji ve taktikler. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bilgin, K. E. (2020). Halk oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bolat, Y., & Balaman, F. (2017). Yaşam Becerileri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(4), 22-39. <https://doi.org/10.15869/itobiad.323682>
- Botvin, G. J., & Griffin, K. W. (2004). Life skills training: Empirical findings and future directions. *Journal of primary prevention*, 25, 211-232.
- Case, L., Schram, B., Jung, J., Leung, W., & Yun, J. (2020). A meta-analysis of the effect of adapted physical activity service-learning programs on college student attitudes toward people with disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 43(21), 2990-3002. <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1727575>
- Cesim, Ö. B., Abaoğlu, H., Çelik, Z., & Demirok, T. (2019). Çocuk ve ergenlerde yaşam becerileri ve ergoterapi. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 6(3), 264-275.
- Claessens, B. J., Van Eerde, W., Rutte, C. G., & Roe, R. A. (2007). A review of the time management literature. *Personnel Review*.
- Cook, B., Karr, T. M., Zunker, C., Mitchell, J. E., Thompson, R., Sherman, R., Erickson, A., Cao, L., & Crosby, R. D. (2015). The influence of exercise identity and social physique anxiety on exercise dependence. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(3), 195-199. <https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.020>.
- Çepikkurt, F., & Fındık, M. (2017). Takım sporu yapanlarla bireysel spor yapanların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi, 3(2), 55-63.

- Ekici, S., Çolakoğlu, T., & Bayraktar, A. (2011). Dağcılık sporuyla uğraşan bireylerin bu spora yönelme nedenleri üzerine bir araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2).
- Freedman, J. L., Sears, D. O., & Carlsmith, J. M. (1989). *Sosyal psikoloji* (Çev: Ali Dönmez). 1. baskı. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Giddens, A. (2006). *Sociology*. Polity Press.
- Humphrey, N., Kalambouka, A., Wigelsworth, M., Lendrum, A., Deighton, J., & Wolpert, M. (2011). Measures of social and emotional skills for children and young people: A systematic review. *Educational and Psychological Measurement*, 71(4), 617-637.
- Jacobs, J. M., & Wright, P. M. (2017). Transfer of life skills in sport-based youth development programs: A conceptual framework bridging learning to application. *Quest*, 70(1), 1-19. <https://doi.org/10.1080/00336297.2017.1348304>.
- Judge, T. A., Bono, J. E., Erez, A., & Locke, E. A. (2005). Core self-evaluations and job and life satisfaction: The role of self-concordance and goal attainment. *Journal of Applied Psychology*, 90(2), 257. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.90.2.257>.
- Kardağ, A. (2019). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinde yaşam becerileri ve sosyal bütünleşme ilişkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Manisa.
- Kiuppis, F. (2018). Inclusion in sport: Disability and participation. *Sport in Society*, 21(1), 4-21. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225882>.
- Kosel, H. (1981). *Behindertensport: Körper-und Sinnesbehinderte; Handbuch für Sportlehrer, Übungsleiter, Ärzte, Krankengymnasten, Erzieher und Studierende*. Pflaum.
- Küçük, V., & Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 131-141.
- Le Clair, J. M. (2011). Global organizational change in sport and the shifting meaning of disability. *Sport in Society*, 14(9), 1072-1093. <https://doi.org/10.1080/17430437.2011.614765>
- Lenger, A., & Schumacher, F. (2015). The social functions of sport: A theoretical approach to the interplay of emerging powers, national identity, and global sport events. *Journal of Globalization Studies*, 6(2), 41-58.
- Özdi, M. (2017). Kolektif ve bireysel kimlikler bağlamında sosyal bütünleşme. *Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences*, 28(3), 43-49.

- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Ramazanoğlu, M. O., & Altungül, O. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics. Boston: Pearson.
- Taşçı, M. (2020). Ortaöğretimde sportif faaliyetlere katılımın bireyin yaşam becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi (Doktora tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tatar, T. S. (2017). Spor yapan ve yapmayan bedensel engellilerin yaşam doyumlarının karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Türkel, Ç. (2010). İlköğretim öğrencilerinin sportif faaliyete katılım düzeyi ile sosyal uyum ve iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- World Health Organization. (1999). Partners in life skills education: Conclusions for a United Nations inter-agency meeting. Retrieved from www.who.int/mental_health/media/en/30.pdf
- Yılmaz, B., Karlı, Ü., & Yetim, A. A. (2006). Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SSBÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11(4), 3-10.

Bölüm 3

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul Kültürü Algıları ile Öğretmen Yeterliliklerinin İncelenmesi

Sabri Can METİN¹
Orhan ELDEMİR²

¹ Dr. , İstanbul Topkapı Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi,
sabricanmetin@topkapi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0772-2666

² Şanlıurfa Viranşehir Fen Lisesi, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni
orhan006365@gmail.com.

ÖZET

Okul, kültür üretmek değil, kültürü yaratmak ve yaymak için tüm paydaşlarla birlikte çalışan bir kuruluştur. Bu kültür nesilden nesile aktarılmaktadır. Okulun tüm üyeleri tarafından kabul edilen değerler, normlar ve varsayımlardan oluşan bir yapıdır. Bu yapının amacı okulu daha verimli hale getirmek ve başarısını arttırmaktır. Okul yöneticileri okul kültürünü şekillendiren ve güçlendiren unsurlardan biridir. Dolayısıyla yöneticilerin bir okulu değiştirmek istemeleri durumunda öncelikle okul kültürünü değiştirmeye başlamaları ve liderlik vasıflarına sahip olmaları gerekmektedir. Bunlar; liderlik nitelikleri; Etkin iletişim kurabilme, doğru ve net düşünebilme, ortak kararlar alabilme ve değişime öncülük edebilme yeteneğidir (Giliç, 2015).

Etkili bir okul kültürü, öğrenci başarısını artırabilir ve genel okul atmosferini iyileştirebilir. Kısacası, okul kültürü, hem eğitim süreçlerini hem de okul topluluğunun genel deneyimini şekillendiren kritik bir unsurdur.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliği, onların mesleki bilgi ve becerileriyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin, spor bilimleri, anatomi ve fizyoloji konularında derinlemesine bilgi sahibi olmaları, öğrencilerine sağlıklı ve etkili egzersizler sunabilmelerini sağlar. Ayrıca, pedagojik yeterlilikleri, öğrencilerin farklı yaş ve beceri seviyelerine uygun eğitim yöntemleri geliştirmelerine olanak tanır.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Okul Kültürü, Öğretmen Yeterlilikleri

GİRİŞ

İnsanlar, toplum adı verilen bir örgütün üyeleri olarak ortak bir amaç için bir araya gelirler. Dünden bugüne dünyada kültürel çeşitliliğin artması sonucu birçok kuruluş ortaya çıkmıştır. Bu organizasyonlardan biri de okullardır. Okullar öğrenmeye değer verir ve bireyi merkeze alır. Okulların amaçları aynı olsa da kültürleri farklıdır. Okullarda görev yapan öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri, geliştirmeleri ve çağa uyum sağlamaları gerekmektedir. Değişen şartlara ve durumlara uyum sağlayan kişiler de okul kültürünün gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Değerler, normlar ve inançlar okul kültürünün şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Okul kültürü, örgüte katılan yeni kişilere kültürün uyumlu bir şekilde aktarılmasını sağlamak ve kültürel süreklilik bağlamında değer kazanımı sürecinde önemlidir (Aktaş, 2019). Kültür, tarihsel ve toplumsal gelişim sürecinde oluşan ve kuşaktan kuşağa aktarılan maddi ve manevi varlıklar bütünüdür. Kültür, bir toplumun paylaştıklarını, öğrendiklerini, değerlerini, geleneklerini ve tutumlarını içerir. Kültür, bir toplumun geleneklerini kapsar ve onun en üst düzeyde gelişmesine olanak sağlayan örgütsel yapıları oluşturur. Bu kuruluşların da kendilerine ait kültürleri vardır (Erdoğan, 2017).

Okul kültürü, bir okulun değerleri, normları, inançları, ritüelleri ve ilişkileri gibi unsurların bir araya gelmesiyle oluşan kompleks bir kavramdır. Okul kültürü, öğrencilerin öğrenme sürecine etki eden önemli bir faktördür. Beden eğitimi öğretmenlerinin, okul kültürü algıları, öğrencilerle olan ilişkilerini, sınıf yönetimi becerilerini ve öğretim stratejilerini etkileyebilir. Örneğin, bir okulun rekabetçi bir ortamı varsa, beden eğitimi öğretmenleri öğrenciler arasında rekabeti teşvik edebilir ve spor etkinlikleri aracılığıyla öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirebilirler. Diğer yandan, bir okulun işbirlikçi bir ortamı varsa, beden eğitimi öğretmenleri takım çalışmasını teşvik edebilir ve öğrenciler arasında dayanışmayı artırabilirler.

Öte yandan, beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik yeterlilikleri de oldukça önemlidir. Öğretmenlik yeterlilikleri, bir öğretmenin mesleki bilgi, beceri ve tutumlarını ifade eder. Beden eğitimi öğretmenlerinin, spor bilgisi, beden eğitimi pedagojisi, sınıf yönetimi becerileri gibi konularda yeterlilik sahibi olmaları beklenmektedir. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve öğrenciye karşı empati yetenekleri de öğretmenlik yeterlilikleri açısından önemlidir. Bu bağlamda, beden eğitimi öğretmenlerinin okul kültürü algıları ile öğretmenlik yeterlilikleri arasında bir ilişki olduğu söylenebilir. Örneğin, bir beden eğitimi öğretmeni, okulun rekabetçi bir ortamına uygun olarak öğrenciler arasında rekabeti teşvik edebilirken, aynı zamanda öğrencilere spor etkinlikleri aracılığıyla liderlik becerilerini geliştirmeleri konusunda rehberlik edebilir. Bu durumda, öğretmenlik

yeterlilikleri ile okul kültürü algıları arasında bir denge kurulması gerekmektedir. Sonuç olarak, beden eğitimi öğretmenlerinin okul kültürü algıları ile öğretmenlik yeterlilikleri arasındaki ilişki oldukça önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaları ve onları spor etkinlikleri aracılığıyla motive etmeleri için hem okul kültürünü anlamaları hem de öğretmenlik yeterliliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu konuda yapılacak araştırmalar, beden eğitimi öğretmenlerinin profesyonel gelişimlerine katkı sağlayabilir ve öğrencilerin beden eğitimi derslerinden daha fazla fayda sağlamalarına yardımcı olabilir.

Okul Kültürü

Okul, kültür üretmek değil, kültürü yaratmak ve yaymak için tüm paydaşlarla birlikte çalışan bir kuruluştur. Bu kültür nesilden nesile aktarılmaktadır. Okulun tüm üyeleri tarafından kabul edilen değerler, normlar ve varsayımlardan oluşan bir yapıdır. Bu yapının amacı okulu daha verimli hale getirmek ve başarısını arttırmaktır. Okul yöneticileri okul kültürünü şekillendiren ve güçlendiren unsurlardan biridir. Dolayısıyla yöneticilerin bir okulu değiştirmek istemeleri durumunda öncelikle okul kültürünü değiştirmeye başlamaları ve liderlik vasıflarına sahip olmaları gerekmektedir. Bunlar; liderlik nitelikleri; Etkin iletişim kurabilme, doğru ve net düşünebilme, ortak kararlar alabilme ve değişime öncülük edebilme yeteneğidir (Giliç, 2015).

Literatür incelendiğinde örgüt kültürüne ilişkin pek çok tanım geliştirilmiştir. Özgüner (2016) örgüt kültürünü, çalışanların işe bağlılıklarını ve karşılıklı ilişkilerini yöneten, kavramsal bilgi kavramlarını örgütün faaliyetlerine aktaran, çalışanların iyi çalışmasına olanak tanıyan bir sistem oluşturan sosyal bağ olarak tanımlamaktadır. Aydoğan (2004)'a göre iş, iyiyle kötüyü birbirinden ayırır; Örgüt kültürü, bir örgütte çalışanların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan öğrenilmiş davranışlar bütünüdür. Bakan (2009), örgüt kültürünün, bir örgütün çalışanları tarafından daha önce kabul edilen ve paylaşılan ve örgütteki davranışlara rehberlik eden temel değerler, uygulamalar, normlar, ölçütler ve semboller bütünü olduğuna inanmaktadır. Literatürü incelediğimizde örgüt kültürünün bazılarının benzer, bazılarının farklı birçok tanımının olduğunu görüyoruz. Organizasyon, ortak bir amaç için birlikte çalışan bir grup insandır.

Toplumun belirli hedeflere ulaşabilmesi ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için örgütlere ihtiyacı vardır. Bu nedenle zamanlarının büyük bir kısmı organizasyona harcanmaktadır. İnsanlar tek başlarına yapamayacakları şeyleri örgütlerde yapabilirler ve toplumun çalışma şekli de buradan belirlenir (Akkaşoğlu, 2015). Okullarda yönetimin en kritik unsurlarından biri, bireyler arasında ve bireylerle okul arasında uyumun ve iş birliğinin sağlanmasıdır. Bu

amaca ulaşmada kültürün etkisi büyüktür. Okul kültürü, bireylerin okulun değerlerine, normlarına ve amaçlarına uyum sağlamalarını teşvik ederken, aynı zamanda topluluk içindeki iş birliğini ve aidiyet duygusunu güçlendirir. Bu nedenle, etkili bir okul yönetimi, kültürel yapıyı geliştirerek tüm paydaşların ortak bir hedef doğrultusunda bir araya gelmesini sağlar. İlgili literatür çalışmaları farklı okul kültürünün olduğunu göstermektedir. Bunlar;

- Başarısızlık bir okulun en önemli kültürü arasında yer almaktadır. Bu okulda çalışan liderlerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin oransal olarak başarıya endeksleri düşüktür ve böyle bir okulda var olan semboller olumsuzluğu ön planda tutar.
- Okul kültürü başarıyı her şeyden önde tutar. Burada beklenti olarak başarı çok yüksek ve olması gereken bir durumdur.
- Okul kültürü, personelin eğitimini ve gelişimini hedefler. Bu bağlamda, personel eğitimi, okulun kültürel amaçlarının bir parçasıdır ve personelin sürekli olarak gelişmesi, okulun temel değerlerinden biri olarak görülür. Ancak bu süreç bazen zorlu ve çatışmalı olabilir. Özellikle, yöneticinin iletişim tarzı ve bu iletişimin soyut yönleri, okul kültüründe önemli bir rol oynar. Böyle bir kültürde, katı kurallar ve baskıcı yaklaşımlar, çalışanlar arasında gerilim ve huzursuzluk yaratabilir. Bu durum, yeni bir okul yöneticisinin moralinin hızla bozulmasına ve stres yaşamasına neden olabilir. Dolayısıyla, okul kültüründe yöneticilerin etkili ve anlayışlı bir iletişim tarzı benimsemeleri kritik öneme sahiptir; aksi takdirde, kültürel dinamikler yönetim sürecini zorlaştırabilir.
- Kültür yöneticiler için iki amaca hizmet eder. Başkalarını etkilemek ve yönlendirmek için kullandıkları araçların yanı sıra çalışanlar arasındaki koordinasyon araçlarıdır. Burada okul yöneticilerinin, kuralların uygulayıcısı velileri ya da bürokratik denetleyicileri olmak yerine, okulun temel değerlerinin gelişimine ve değişimine yön veren kültürel liderler olarak hareket etmeleri gerekmektedir (Uğurlu, 2015). Burada hem öğretmenleri bununla beraber öğrencileri okul kültüründen soyutlayamayız.

Okul Kültürünün Önemi ve Görevleri

Okul, toplumun temel yapı taşlarından biridir. Çocuklarımızın eğitim alarak yetişkinliğe hazırlanmasını sağlayan okullar, sadece akademik bilgi ve becerilerin öğrenildiği yerler değildir. Aynı zamanda, okul kültürünün önemi ve işlevleri de oldukça büyüktür. Okul kültürü, okulun öğrencilere ve personeline yönelik davranışlar, değerler, inançlar, ritüeller ve normları içeren bir dizi unsurdan oluşur. Bu kültür, okulun genel atmosferini ve öğrenci deneyimini

etkiler. Bu nedenle, okul kültürünün olumlu ve destekleyici olması son derece önemlidir.

Okul kültürü aynı zamanda öğrencilerin değerlerini ve etik anlayışlarını şekillendirir. Okul, öğrencilere toplumsal sorumluluk, adalet, dürüstlük gibi değerleri öğretmekle yükümlüdür. Bu değerler, öğrencilerin karakter gelişiminde ve topluma entegre olmalarında kritik bir rol oynar. Okul kültürü, öğrencilere bu değerleri benimsemeleri ve yaşamlarının bir parçası haline getirmeleri konusunda rehberlik eder. Ayrıca, okul kültürü, öğrenci disiplini ve davranışlarının yönetilmesinde de önemli bir rol oynar. Olumlu bir okul kültürü, öğrencilerin kurallara uymasını teşvik eder ve disiplin sorunlarını en aza indirir. Öğrenciler, okul kurallarına saygı duymayı öğrenir ve toplum içinde sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişirler.

Okul Kültürünü Etkileyen Faktörler

Okul kültürünü etkileyen faktörler, eğitim sürecinde önemli bir rol oynar. Okul kültürü, bir okulun öğrencileri, öğretmenleri ve personeli arasındaki ilişkileri, kuralları, değerleri ve normları kapsar. Bu faktörler, okulun genel atmosferini ve öğrencilerin akademik başarısını etkiler.

Okul kültürünü etkileyen faktörlerden biri, okulun liderlik yapısıdır. Okul yöneticileri, okulun vizyonunu belirler ve bu vizyon doğrultusunda okul kültürünü şekillendirir. Liderlik tarzı, okulun öğretmenleri, personeli ve öğrencileri arasındaki ilişkileri belirleyebilir. Güçlü, destekleyici ve vizyon sahibi bir liderlik yapısı, olumlu bir okul kültürünün oluşmasına katkı sağlar.

Öğretmenlerin tutumu ve davranışları da okul kültürünü etkileyen önemli bir faktördür. Öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumları, öğrencilerin okula olan yaklaşımlarını etkiler. Olumlu bir öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğrencilerin motivasyonunu artırabilir ve başarılarını olumlu yönde etkileyebilir. Okulun fiziksel ortamı da okul kültürünü etkileyen faktörlerden biridir. Okul binasının düzeni, temizliği ve estetiği, öğrencilerin okula olan bağlılığını etkileyebilir. Ayrıca, okulun sosyal ve sportif etkinliklerinin düzenlenmesi de okul kültürünü şekillendirir. Son olarak, okulun ailelerle iletişimi ve işbirliği de okul kültürünü etkileyen önemli bir faktördür. Okulun ailelerle iletişim ve işbirliği içinde olması, öğrencilerin aileleriyle olan ilişkilerini güçlendirebilir ve öğrencilerin okula olan bağlılığını artırabilir.

Okul kültürünü etkileyen faktörler, okulun genel başarısını ve öğrencilerin gelişimini etkiler. Bu faktörlerin bilinçli bir şekilde yönetilmesi, olumlu bir okul kültürünün oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu nedenle, okul yöneticileri, öğretmenler, personel ve aileler arasında işbirliği ve iletişim önemlidir. Okul

kültürünü olumlu yönde etkileyen faktörlerin dikkate alınması, eğitim sürecinin daha verimli ve başarılı olmasını sağlayabilir.

Okul Kültürünün Boyutları

Okul kültürünü incelerken farklı araştırmacılar okul kültürünün boyutlarını belirlemişlerdir. Örgüt kültürü genellikle dört boyuta ayrılır ve bu dört boyut okul kültürünün boyutları olarak kabul edilir. Kültür; Temel inanç ve tutumlarını, değerlerini ve davranışlarını paylaşma dereceleri bakımından farklılık gösterirler. Dini inançlara sahip bir ülke, kanunsuz bir ülkeden daha güçlü bir kültüre sahiptir. Ancak ulusal kültür ile örgüt kültürü arasındaki ilişki belirsizdir. Örgüt kültürünün dört boyutu basitleştirilmiştir çünkü kültürler güç, yoğunluk ve içerik açısından farklılık göstermektedir. Ancak örgütsel davranış hakkında düşünmenin yararlı bir yoludur (Pheysey, 2002). Bu çalışmada Terzi (2005) tarafından ölçek geliştirme çalışmasında seçilen sınıflandırma dikkate alınmıştır. Bu sınıflandırmanın unsurları Harrison (1972) ve aynı isimler altında anlatılmıştır; Destek kültürü, bürokratik kültür, başarı kültürü ve misyon kültürü. Okul kültürü sınıflandırmasında tanımlanan boyutlar aşağıdaki gibidir (Terzi, 2005).

• Destek Kültürü

Kilian (1999), Saphier ve King'in (1985) "ortak yönetim" olarak adlandırdığı ve Pheysey (1993) tarafından desteklenen bu kültürel boyutta kişilerarası ilişkiler ve güven önemlidir. Örgüt üyelerinin karşılıklı ilişkileri ve taahhütleri vardır. Örgüt üyeleri arasında güven, güven, aidiyet duygusu ve somut destek vardır. Akademik başarıya yönelik beklentiler yüksektir, kurum için dürüstlük önemlidir ve amaç her zaman sahip olunanın korunması, sorunların çözümü için etkin ve açık iletişim ve bilgi ağlarının geliştirilmesidir (Terzi, 2005).

• Bürokratik Kültür

Bürokratik kültürün temel yapısı gerçekçi kurallara dayalı bir yapıyı içermektedir. Bürokratik yapılarda kişisel ilişkiler gelişmez. Bu kültürde yöneticiler, çalışanlarını denetleyecek ve kontrol edecek mekanizmalar kurarlar, kurum ve kuruluşlardaki yöneticiler ise denetim ve kontrol mekanizmalarının kapsamlı tanımlarını yaparlar. Bir organizasyon içerisinde kurallar standartlaştıkça kuralların sayısı da artar. Bir kurumda çalışanların ilk dikkat etmesi gereken şey kuralları çiğnememektir (Terzi, 2005).

- **Başarı Kültürü**

Pheysey (1993), Cooke ve Szumal (1993) tarafından sınıflandırılan kültür türünde, kural ve standartlara bakılmaksızın çalışmak ve örgütsel amaçlara ulaşmak esastır. Kişisel sorumluluğunuz olsun. Sorun olması gerektiği gibi çözüldü. Amacı, çalışmalarında başarılı olan üyelere sürekli destek sağlayarak akademik başarıyı arttırmaktır (Terzi, 2005).

- **Görev Kültürü**

Harrison (1972) ve Handy (1981) bu kültürel profile sahip organizasyonlarda bunu, kurumsal hedeflere ulaşmaya odaklanan tamamlayıcılık kavramıyla açıklamaktadır. Bu kültürel boyutu bünyesinde barındıran organizasyonlar iş odaklı organizasyonlar olarak tanımlanmaktadır. Bir organizasyonun tek amacı hedeflere ulaşmaktır. Kurumsal amaç ve hedefler, bireysel amaç ve hedeflerden önce gelir (Terzi, 2005).

Okul Kültürü Sınıflandırılmaları

Rozenholtz (1989), okul kültürünü statik ve aktif olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Statik okul kültürü, öğretmenlerin birbirleriyle çok az iletişim kurduğu, mesleki yardımlaşmanın düşük olduğu ve öğrenci başarısının notlardan daha az değer gördüğü bir ortamı ifade eder. Aktif okul kültürü ise öğretmenlerin öğrencilerle ve öğrenci başarılarıyla daha ilgili olduğu, meslektaşlarıyla daha mutlu ve etkileşim içinde olduğu bir kültürdür. Şefkatli okul kültürlerinde öğretmenler, kendilerini geliştirmeye özen gösterir, mesleki olarak yeniliklere açık olur ve işbirliğine önem verir. Buna karşılık, durgun okul kültürlerinde mesleki gelişim ve işbirliği daha az vurgulanır. Rozenholtz'un araştırması, okulun öğrenci başarısı üzerindeki etkisini de vurgulayarak, kalabalık okullarda öğrenci başarılarının daha düşük olduğunu belirtmiştir.

Öğretmen Yeterliği ve Alan Bilgisi

Yetkinlikler, "dünyanın herhangi bir alanında etkin ve spesifik insan hareketlerine yol açan beceri, anlayış ve bilgi, değerler, davranışlar ve arzuların karmaşık kombinasyonları" olarak tanımlanır (Friedman, 1983). "Öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerin sahip olması gereken belirli tutumları ifade eder; bu tutumlar, öğretmenlerin kişisel değerlerine bağlı kalmalarını, mesleki etik ve sorumlulukları yerine getirmekte bilinçli olmalarını ve işlerini etkili ve verimli bir biçimde yürütmelerini gerektirir. Eğitim sistemindeki kalite ve nitelik çoğunlukla öğretmenlerin mesleki yeterliliğiyle direkt bağlantılıdır. Öğretmenin yeterlilik şartı, öğretmen adayının yükseköğrenimine bağlıdır (Çelikte, 2005).

Alan bilgisi bir öğretmenin herhangi bir öğretmenlik bölümünü başarı ile bitirmiş olan öğretmenlere yönelik bir yeterliliklerdir. Bir öğretmenin mesleğinde başarılı olabilmesi için alanında gerektiği kadar bilgi ve gerektiği kadar ustalığa sahip olması gereklidir. Mesleki olarak kendi alanında çok başarılı olsa bile bir öğretmen, var olan bilgi ve donanımı başkalarına aktaramıyorsa başarılı sayılmaz ve öğretme becerisini de edinmesi gerekir. Öğretebilmek için önce öğretmenlik meslek gerekliliğini öğrenmesi ve anlaması gerekir (Öztürk ve Şahin, 2017).

Beden Eğitimi Öğretmenliği

Üniversitelerin beden eğitimi ve beden eğitimi bölümlerinden mezun olan beden eğitimi öğretmenleri, eğitim okuryazarlığına, genel eğitime, alan bilgisi ve mesleki bilgiye, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına sahiptir (Türk, 2009). Erden (1998) İdeal bir beden eğitimi öğretmenin niteliklerini kişisel ve profesyonel olmak üzere ikiye ayırdı. Mesleki gereksinimler; Her ne kadar sektör bilgisi, uzmanlık ve genel kültür tarafından belirlense de; Kişisel nitelikler; anlayış, empati, destek, sabır, cesaret ve sakinleştirici nitelikler olarak tanımlanmaktadır. Okul beden eğitimi müfredatı, öğrencilerin sağlığını korumak ve onlara duygusal, psikomotor, bilişsel özellikler, temel motor eğitimleri ve özelleşmiş motor beceriler kazandırmak ve bunları yaşamları boyunca kullanmalarını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmek için beden eğitimi öğretmenlerinin örnek olma, öğrencilerin hedeflerine ulaşmasını sağlama, öğrencilerle olumlu ilişkiler kurma, öğrencileri destekleme ve yönlendirme sorumluluğu bulunmaktadır (Saracaloğlu vd., 2012).

Beden Eğitimi Öğretmenin Nitelikleri

"İyi Bir Beden Eğitimi Öğretmeni Nedir?" başlıklı değerlendirmede, beden eğitimi öğretmenlerinin başarılarını etkileyen dört temel alan üzerinde durulmaktadır: sınıf yönetimi, kişilik özellikleri, stratejik beceriler ve dış görünüm. Özellikle kişisel nitelikler açısından, öğretmenlerin nazik, koruyucu, yardımsever, enerjik ve teşvik edici olmalarının yanı sıra liderlik vasıflarına sahip, pozitif, sabırlı, neşeli ve anlayışlı olmaları gerektiği vurgulanır. Ayrıca, dürüstlük, samimiyet, özen ve açık sözlülük gibi değerlerin de önemli olduğu belirtilmektedir. Öğrenciler, öğretmenler ve personel üzerinde yapılan araştırmalara dayanarak, beden eğitimi öğretmenlerinin sahip olması gereken önerilen niteliklerden bazıları şunlardır: Mesleki bilgi becerilerde yetkin olma, güçlü öz kontrol, öğrenmede proaktif, bakımlı, düşünceli, insan ilişkilerinde başarılı, eleştirileri alçakgönüllülükle kabul eden, sabırlı, esprili, kendine güvenen, güzel davranış ve alışkanlıklara sahip olma, özgür düşünmeye yol açma, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilgi çekici

hale getirme, öğrencileri motive etme, sınıfta öğrencinin seviyesine uygun alıştırmalarla dersi destekleme gibi becerilere sahip olma beden eğitimi öğretmenlerinin sahip olması gereken davranışlar arasında yer almaktadır (Friedman 1983).

Beden eğitimi öğretmenliği, fiziksel aktivite ve sporun temelini oluşturan bir meslektir. Bu mesleği icra eden bireylerin belirli niteliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu nitelikler, hem kişisel özellikler hem de profesyonel becerileri kapsamaktadır. Bir beden eğitimi öğretmenin en temel niteliklerinden biri, fiziksel olarak aktif ve sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olmasıdır. Bu mesleği icra eden bireylerin kendileri de spor yaparak sağlıklı bir vücuda sahip olmaları, öğrencilere örnek olmaları açısından son derece önemlidir. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerileri de oldukça önemlidir. Öğrencilerle etkili bir iletişim kurabilmek, onların motivasyonunu artırmak ve derslerde aktif bir şekilde katılımlarını sağlamak için gereklidir.

Bir diğer önemli nitelik ise ekip çalışmasına yatkın olmaktır. Beden eğitimi öğretmenleri genellikle bir ekip halinde çalışırlar, bu nedenle işbirliği yapabilme yetenekleri oldukça önemlidir. Ayrıca, öğrencilerle birebir çalışabilmek de bu mesleğin gerekliliklerindendir. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun eğitim programları hazırlayabilmek ve onları destekleyebilmek, beden eğitimi öğretmenlerinin sahip olması gereken diğer bir niteliktir.

Beden eğitimi öğretmenliği niteliklerinin bir diğer boyutu da mesleki yeterlilikleri kapsamaktadır. Bu mesleği icra eden bireylerin spor bilgisine sahip olmaları, sporun temel kurallarını ve stratejilerini öğrencilere aktarabilmeleri gerekmektedir. Ayrıca, beden eğitimi öğretmenlerinin pedagojik formasyon eğitimi almış olmaları, öğretim metotları konusunda bilgi sahibi olmaları da son derece önemlidir. Eğitim teknolojilerini kullanabilme becerisi de günümüzün dijital çağında beden eğitimi öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikler arasındadır.

Sonuç olarak, beden eğitimi öğretmenliği mesleği, belirli nitelikleri gerektiren bir meslektir. Fiziksel aktiviteye önem veren, iletişim becerileri güçlü, ekip çalışmasına yatkın, pedagojik formasyon eğitimi almış ve mesleki yeterliliklere sahip bireylerin bu mesleği icra etmeleri gerekmektedir. Bu niteliklere sahip olabilmek için sürekli olarak kendini geliştirmek, eğitim almaya devam etmek ve deneyim kazanmak son derece önemlidir. Bu sayede, beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerine sağlıklı bir yaşam tarzını benimsetebilir, spor yapma alışkanlığı kazandırabilir ve onları fiziksel olarak ve zihinsel olarak geliştirebilirler. Bu da toplumun genel sağlığı ve refahı için son derece önemli bir rol oynar.

SONUÇ

Okul kültürü, okulun değerleri, normları ve gelenekleri tarafından şekillenir. Bu kültür, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişkilerden, öğretim yöntemlerine kadar geniş bir etki alanına sahiptir. Pozitif bir okul kültürü, öğrencilerin öğrenmeye olan ilgisini artırabilir ve öğretmenlerin iş memnuniyetini güçlendirebilir.

Kültür, genellikle okulun yönetimi tarafından oluşturulan değerler ve hedefler doğrultusunda gelişir. Okul liderliği, bu kültürü destekleyen stratejiler geliştirir ve okul topluluğunun bu kültürü benimsemesi için ortam hazırlar. Etkili bir okul kültürü, öğrenci başarısını artırabilir ve genel okul atmosferini iyileştirebilir.

Kısacası, okul kültürü, hem eğitim süreçlerini hem de okul topluluğunun genel deneyimini şekillendiren kritik bir unsurdur.

Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliği, onların mesleki bilgi ve becerileriyle doğrudan ilişkilidir. Öğretmenlerin, spor bilimleri, anatomi ve fizyoloji konularında derinlemesine bilgi sahibi olmaları, öğrencilerine sağlıklı ve etkili egzersizler sunabilmelerini sağlar. Ayrıca, pedagojik yeterlilikleri, öğrencilerin farklı yaş ve beceri seviyelerine uygun eğitim yöntemleri geliştirmelerine olanak tanır. Motivasyon ve liderlik becerileri, beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencileri fiziksel aktiviteler konusunda teşvik etmelerini ve motive etmelerini sağlar. İletişim becerileri ise, öğretmenlerin öğrencilerle ve diğer öğretmenlerle etkili bir şekilde etkileşimde bulunmalarına yardımcı olur.

Ölçme ve değerlendirme yetenekleri, öğrencilerin performansını doğru bir şekilde izleme ve gelişimlerini destekleme imkânı sunar. Kişisel özellikler, sabır ve empati gibi nitelikler, öğretmenlerin öğrencilerle sağlıklı ve etkili ilişkiler kurmalarını sağlar. Tüm bu unsurlar, beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirleyen önemli faktörlerdir.

Bir beden eğitimi öğretmeni okul kültürünü iyi tanıyıp okulun oturmuş olan kültürüne göre öğretim yöntem tekniğini kullanmalıdır. Bundan dolayı öğretmenin yeterliliğinin yanında okul kültürüne adapte olabilmesi okul kültürünü iyi tanıyabilmesi ve okul kültürünü en iyi şekilde öğretim yöntem tekniklerine uygulayıp stratejisini bu bağlamda geliştirmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, G., & Kaya, M. (2012). Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışlarına İlişkin Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görüşleri. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14(1), 95-102.
- Akkaşoğlu, N. (2015). Ortaöğretim Okullarında Öğretmenlerin Örgüt Kültürüne İlişkin Görüşleri ve Okul Yönetimine Katılma Düzeyleri.
- Aktaş, E. (2019). İlkokul Öğretmenlerinin Okul Kültürü Algı Düzeylerinin İncelenmesi (Master's Thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Aydoğan, Z. F. (2004). Örgüt Kültürü ve İklimi.
- Bakan, İ. (2009). Liderlik Tarzları ile Örgüt Kültürü Türleri Arasındaki İlişkiler: Bir Alan Çalışması. Tisk Academy/Tisk Akademi, 4(7).
- Bilir, P., Ay, Ü., & Gürbüz, Ç. T. (2003). A Study Of Organizational Culture İn Physical Education And Sports Schools. Spormetre Physical Education And Sports Sciences Journal, 1(2), 117-128.
- Cooke, R. & Szumal, J., L. (1993). Measuring Normative Beliefs And Shared Behavioral Expectations İn Organizations. Psychological Reports. 72, 1299- 1330.
- Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(19), 207-237.
- Demir, Ö., & Çamlı, Ö. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Uygulama Okullarında Karşılaşılan Sorunların Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(1), 117-139.
- Demirtaş, S. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Bilgiye Ulaşma ve Bilgi Yönetimi Stratejilerinin İncelenmesi (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Erden M. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Alkım Yayınları. İstanbul.
- Erdoğan, H. (2017). Okul Kültürünün Etkilendiği ve Etkilediği Faktörler. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (12), 51-68.
- Friedman, D. (1983). The İmpact Of Educational Computing On Teacher Education. Journal Of Teacher Education, 34(5), 14-18.
- Giliç, F. (2015). Öğretmenlerin Karar Verme Sürecine Katılma Düzeyleri, Okul Kültürü ve Öğretmenlerin Değişime Hazır Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Master's Thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Harrison, R. (1972). "Understanding Your Organization's Character." Harvard Business Review. May-June, 119-128.
- Kilian, C. (1999). The Two Sides Of The School Culture Coin. Technos Quarterly, 8/3.

- Koster, B., & Dengerink, J. J. (2008). Professional Standards For Teacher Educators: How To Deal With Complexity, Ownership And Function. Experiences From The Netherlands. *European Journal Of Teacher Education*, 31(2), 135-149.
- Özgüner, M. (2016). Örgüt Kültürü ile Tükenmişlik İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bozok Üniversitesi Örneği. *Journal Of Management And Economics Research*, 14(2), 92-110.
- Öztürk, N., & Şahin, S. (2017). Eğitim Örgütlerinde Örgüt Kültürü ve Öğretmen Liderliği: Lider-Üye Etkileşiminin Aracılık Rolü. *İlköğretim Online*, 16(4), 1451-1468.
- Pheysey D., C. (1993). *Organizational Cultures: Types And Transformations*. London: Routledge.
- Pheysey, D. (2002). *Organizational culture*. Routledge.
- Rosenholtz, S. (1989). *Teacher's workplace: The social organization of schools*. Longman.
- Saracaloğlu, A. S., Certel, Z., Varol, S. R., & Bahadır, Z. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 54-65.
- Saphier J. & King M. (1985). "Good Seeds Grow İn Strong Cultures." *Educational Leadership*, March, 67-74.
- Terzi, A. R. (2005). İlköğretim Okullarında Örgüt Kültürü, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı 43, S. 423-442.
- Türk, N. (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi (Nevşehir İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi Spor Anabilim Dalı.
- Uğurlu, C. T., (2015). Öğretmenlerin Örgütsel Kimlik ve Okula Güven Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(1).

Bölüm 4

Ülkemizin Yükselen Trendi: Espor

Sefa Şahan BİROL¹

¹ Prof., ORCID: 0000-0002-2514-3337, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Günümüze geleneksel ve aktif olarak sahalarda gerçekleştirilen sporların yanısıra, dijital ortamlarda oynanan esporlar damgasını vurmaya başlamıştır. Her ne kadar sahada aktif olarak gerçekleştirilen sporların fiziksel, ruh sağlığı ve mental anlamda sağlık getirileri ön plana çıkıyor olsada popülerlik ve günceli yakalama vizyonunda esporlar dikkat çekmektedir. Ülkemizde oyuncu sayısı ve dijital oyun sektörü içerisindeki finansal yatırımlarının artışı ile bu alan federe olma ihtiyacını yaşamış ve bu ihtiyaç 2011 yılında kurulan Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu ve 2018 yılında aynı vizyonla hayata geçen Türkiye Esport Federasyonunun kurulması ile giderilmiştir. Esport etkinlikleri ulusal ve uluslararası düzeyde kamu ve özel sektör turnuvaları ile oyuncularla buluşmaktadır. Gerçekleştirilen organizasyonlar popüler olmasının yanısıra büyük çapta finansal işlemlerin de gerçekleştirildiği bir pazar haline gelmiştir. Bu noktada, ülkemizde gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası organizasyonlar ile bu organizasyonlara katılım gösteren oyuncular ve dijital oyun endüstrisi ile ilgili ülkemizdeki gelişmeler merak konusu uyandırmaktadır. Ülkemizin dijital oyun sektöründe artan ivmedeki bu çizgisi, gelecek yıllarda bu sektörde söz sahibi olacağı gerçeğini de gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: esport, oyun sektörü, rapor, dijital oyun

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin inovasyonu temelinde global seviyede internet kullanımındaki artış, sosyal medyanın artarak güçlenmesi, mobil cihazlara yaygın ulaşılabilirlik ve mobil donanım ve platformlara duyulan ihtiyaçlar, yetişkinler kadar gençlerin teknoloji ekosistemini de farklılaştırmıştır (Paat ve Markham, 2021; Akt: Birol ve Birol, 2022c). İletişim teknolojilerinde ortaya çıkan bu değişimler, geleneksel oyun anlayışında da değişikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte oyun ve oyuncak kavramları cep telefonları, taşınabilir oyun konsolları, atariler ve bunun gibi bilgisayar ve mobil oyunları kapsayacak şekilde genişlemiştir (Cihan, Ilgar ve Öcal, 2023). Gelişen teknoloji ile birlikte oyun kavramı bugünlerde daha ziyade mobil oyunlar, video oyunları ve bilgisayar oyunları ön planda yer almaktadır (Erboy ve Akar Vural, 2010; Akt: Cihan ve Ilgar, 2019). Oyunların oynanışında mekansal farklılıklar olduğundan dolayı, teknolojinin öne çıkardığı olanaklarla oyun oynamaya katkı veren ekipmanlarda da farklılık hayata geçmiştir. Bu farklılıklar içerisinde en göze çarpanıysa, mekansal farklılıktır. Oyun oynama platformlarının dijitale yönelmeyle birlikte oynama pratikleri ve alanı yönünden büyük bir farklılık oluşmuştur (Akçetin, Çelik, Yaldır ve Herand, 2017). Bu noktada dijital oyun; bir veya birçok oyuncunun, pc, mobil yada oyun konsolu gibi aletleri kullanarak, kablolu ya da çevrimiçi ağ aracılığı ile bağlanarak gerçekleştirilebileceği metin ya da görsellik üzerine inşa edilmiş yazılımları dile getirmektedir (Yılmaz, 2020; Akt: Birol ve Birol, 2022a). Dijital ortamda hizmete sunulması ve güncel medyanın var olan tüm özellikleri dahilinde geleneksel oyun algısı ve çeşitlerinden farklılaşan dijital oyunlar, kişisel bir iletişim ortamına sahiptir. Bu aktiviteler; konsollar, bilgisayarlar, mobil ortamlar gibi birçok farklı mecralarda çevrimiçi ve çevrimdışı olarak yapılabilmektedir (Abay Cansabuncu, 2013). Dijital oyunlar barındırdığı bu özellikler aracılığı ile yeni medya ortamları içerisinde tüketicinin en yoğun olduğu iletişim ortamlarının üst sıralarında yer almaktadır (Binark, 2007).

Günümüzde öne çıkan teknolojik gelişmelerle birlikte, dijital oyun alanı da bu gelişmelere dahil olmuş ve spor dünyasında espor adı altında yer edinmiştir (İçli, 2020). Espor'u, elektronik ortamda gerçekleştirilmeyen modern spor ifadesinin özellikleriyle mukayese edecek olursak, espor gönüllü ve içgüdüsel motivasyona dayalı bir oyunu kapsamaktadır. e-Spor'da var olan kuralları idare etmek zor olsa da belirli bir zaman, birey sayısı gibi kaideleri mevcuttur ve neticesinde yenen ve yenilen tarafın olduğu karşılaşmalar/müşabakalar vardır. Müsabakalar strateji, taktik, takım motivasyonu gibi beceri gerektiren taraflar barındırmaktadır. e-Sporcu tartışmalı olsa da fiziksel kabiliyet noktasında

klavye ve mouse kullanımı ile dakikada 400 hareket gerçekleştirebilmektedir (Mustafaoğlu, 2018). Hamari ve Sj  blom (2017), e-spor'u, "sporun birincil yönlerinin elektronik sistemler tarafından kolaylaştırıldığı, hem oyuncuların ve takımların girdilerine hem de e-Spor sisteminin   ktılarına insan-bilgisayar ara yüzleriyle aracılık eden bir spor biçimi" şeklinde tanımlamaktadır (Hamari ve Sj  blom, 2017). Wagner (2006) ise, e-Spor'u, bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerini aktifleştirerek zihinsel ve fiziksel kabiliyetler geliştiren ve eğiten spor aktiviteleri olarak ifade etmektedir (Wagner, 2006). Bu süreci daha temel h  liyle Wagner (2016), "endüstriyel bir toplumdaki günümüzün bilgi ve iletişime entegre topluma geçişinin mantıklı ve geri dönüşümsüz bir neticesi olarak ifade edilebilir" olarak yorumlamıştır. Bu durum sonucunda da anlaşılmaktadır ki espor ifadesi, bir anda ortaya çıkmamış, bir süreç dahilinde oluşum göstermiştir (  li, 2020).

Mevcut haliyle bilinen ifadesiyle espor kavramı; ingilizce olarak Associated Press Stylebook tarafından öne çıkarıldığı şekliyle, her ne kadar önceleri "e-sports" veya "eSports" gibi tanımlanmış olsada, son olarak "esports" olması doğrultusunda karar kılınmıştır. Türk Dil Kurumu içeriğinde ise; *espor* kelimesinin doğru yazım tarzıyla ilgili alakalı bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak TESFED başkanı Alper Afşin   zdemir, şuan için "espor" tanımıyla kullanımının doğru olduğunu dile getirmiştir. Buna ek olarak, bu kullanımı doğrular içerikteki espor yazım şeklinin, TESFED'in resmi internet sitesi üzerinden de kontrol edilebileceği üzere "espor" şeklinde olduğu ifade edilebilir (  li, 2020). Bu duruma yönelik olarak da kombine espor kelimesinin kombine ediliş sebebinin netliğe kavuşturulmasına ihtiyaç vardır. Elektronik kelimesinin e'si ve spor kelimesinin kendisiyle birlikte yazılmasının sebebi, espor'un aslında bir elektronik sistem ve insan arayüzü etkileşimi perspektifinde gerçekleştiriliyor olmasından dolayıdır. Bu bağlamda hem fiziksel (el ve göz kordinasyonu vb. gibi) hem de zihinsel (stratejik hamleler vb. gibi) unsurlar   ne plandadır. Her ne kadar espor'un bir spor olup olmadığının tartışması devam etsede birçok spora göre (birtakım geleneksel sporlara yönelik) spor olma eğilimindeki ağırlığı, bu noktada epey önemlidir denilebilir (Argan,   zer ve Akın, 2006).

Ülkemizde de e-spor sektörünün gelişimi adına, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 2011 yılında Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu (Aydın ve Ata  o  ğu, 2022), Merkez Danışma Kurulu'nun 22 Mart 2018 tarihli toplantısında alınan karara istinaden 24 Nisan 2018 tarih ve 277144 sayılı Bakanlık Makamı onayı ile Genel Müdürlüğüne bağlı olarak Türkiye Esport Federasyonu Başkanlığı teşkilatlandırılmıştır (TESFED, 2024a). Ülkemiz 114   ye ülkenin bağlı olduğu Uluslararası Esport Federasyonu (International Esports

Federation) (IEF, 2024), 42 üye ülkenin bağlı olduğu Avrupa Esport Federasyonu (European Esports Federation) (EEF, 2024), 141 üye ülkenin bağlı olduğu Evrensel Esport Federasyonu (Global Esports Federation) ve 4 Kıtasal Kalkınma Federasyonunun bağlı olduğu topluluğa üyedir (Global Esports Federation, 2024). Esport içerisinde federasyonlar tarafından öncelik verilen en popüler oyun türlerinin ise; Battle Royale, RTS, FPS, MOBA ve MMORPG oyunları ile geleneksel spor branşlarının dijital platforma aktarılması olarak ifade edilen spor oyunları ve dövüş (fighter) oyunlarından oluştuğu ifade edilirken, ülkemiz bu branşların yanısıra alt branş olarak HADO oyununda da faaliyet göstermektedir (TESFED, 2024b).

Yukarıda bahsedilen oyunlar aracılığı ile, Uluslararası ve Ulusal federasyonların organize etmiş oldukları turnuvaların yanısıra, özel sektörde hizmet veren birçok kurum ve kuruluş da e-spor organizasyonları düzenlemektedir. Bu organizasyonların sayısının gün geçtikçe artış göstermesi, organizasyonların hem takip edilebilmesini ve hem de istatistikî verilerin toparlanabilme şansını zorlaştırmıştır. Bu noktada ülkemizde internet kullanımları, dijital sosyal ağlar ve özellikle dijital oyun sektörü alanlarında Türkiye, Orta Doğu ve Avrupa olmak üzere 3 bölgede hizmet veren ve kendini “Yeni Nesil Oyun Yayıncısı”, “Oyun ve Esport Ajansı” olarak sektöre tanıtan Gaming in TURKEY, MENA, EU ajansı öne çıkmaktadır. Ajans bu vizyonu ile oyunlar, oyun şirketleri, oyuncular, markalar ve esport dünyası arasında köprü kurarak, yaptıkları çalışmalarla, online, offline pazarlama ve esport servisleri ile tek bir noktadan 360 derece hizmet vermekle beraber, Türkiye ve Orta Doğu’da farklı sektörlerden bir çok markaya, oyunlaştırma (gamification), oyun , esport ve metaverse dünyası dikeyinde özel projeler ürettiğini ifade etmektedir (Gaming in Turkey, 2024a). Gaming in TURKEY, MENA, EU ajansı 2016 yılından bu güne ülkemizdeki dijital kullanımlar ile ilgili detaylı yıllık raporları halka arz etmektedir. Alanında öne çıkan bir ajans olarak göze çarpan Gaming in TURKEY, MENA, EU her ne kadar düzenlemiş olduğu raporlar içerisinde nüfus, yaş ve cinsiyet oranları, dijital yatırımlar, dijital sosyal mecralar, ülkemizdeki internet erişim yerleri, dijital aksesuarlar vb. ihtiyaç duyulan bilgileri veriyor olsa da temel noktası oyun dünyası ve oyuncular üzerine yoğunlaşmış raporları ile alana hizmet etmektedir. Bu çalışmada internet kullanımları ve dijital sosyal ağlar ile diğer alan başlıkları çalışma dışında tutularak ajansın 2016-2023 yılları arasındaki raporları içerisinde yer alan dijital oyun verileri inceleme altına alınacaktır.

Gaming in TURKEY, MENA, EU, Türkiye Oyun Sektörü Raporları

Türkiye Oyun Sektörü 2016 Raporu

2016 yılında toplamda 29 milyon üçyüz bin oyuncu sayısı bulunurken, oyunlardan kazanılan toplam hasılat 755 milyon dolar olarak ifade edilmektedir. 29 milyon aktif oyuncu PC karşısında harcadıkları zamanın %70'ini oyunlarda geçirmektedir. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 16. Sırada yer almaktadır. Ülkemizde TOGED (Game Developers Association of Turkey) ve OYUNDER (Game Designer, Developers Producers & Publishers Association) olmak üzere iki oyun derneği ve GameX ve GIST olarak iki oyun fuarı bulunmaktadır. Rapora göre, 2016 yılında ülkemizde 11 espor takımı bulunmakta olup, toplamda 3 üniversitede (Bahçeşehir, İstanbul Bilgi ve ODTÜ) akademik program olarak oyun sektörünü değerlendirilmektedir (Gaming in Turkey, 2024b).

Türkiye Oyun Sektörü 2017 Raporu

2017 yılında toplamda 30 milyon oyuncu sayısı bulunurken, oyunlardan elde edilen toplam hasılat 810 milyon dolar olarak ifade edilmektedir. 30 milyon aktif oyuncu PC başında harcadıkları zamanın %70'ini oyunlarda geçirmektedir. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında bir önceki yıla nazaran iki sıra gerileyerek 18. Sırada yer almaktadır. Ülkemizde TOGED, OYUNDER dernek olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Gamex ve GIST olarak oyun fuarlarına CNR Games Week dahil olmuştur. Rapora göre, 2017 yılında ülkemizde espor takım sayısı 21'e çıkmış olup, toplamda 4 üniversitede (Bahçeşehir, İstanbul Bilgi, ODTÜ ve İzmir Dokuz Eylül) akademik program olarak oyun sektörünü değerlendirilmektedir. 2017 yılında iki oyun dergisi de (Oyungezer ve Level) yayın hayatına başlamışlardır (Gaming in Turkey, 2024c).

Türkiye Oyun Sektörü 2018 Raporu

2018 yılında toplamda 30 milyon oyuncu sayısı bulunurken, oyunlardan elde edilen toplam hasılat 853 milyon dolar olarak ifade edilmektedir. Kaya (2017)'nin yapmış olduğu çalışmada “çocukların akıllı telefonu daha çok oyun, video ve çizgi film için kullandıklarını” (Kaya, 2017; Akt: Aydın ve Birol, 2020) tespitinden yola çıkarak, erişilebilirliği masaüstü bilgisayarlar ve konsollara nazaran daha yüksek olduğu düşünülen mobil cihazlar ele alındığında, 15 milyon indirme sayısı ile “Helix Jump” ücretsiz mobil oyunlarda, 115 bin indirme sayısı ile “Hitman Sniper” ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 8 milyon altı yüzbin dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun “101 Okey by Peak Games” olmuştur. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 18. Sıradaki yerini korumuştur. TOGED, OYUNDER dernek

olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Gamex, GIST ve CNR Games Week oyun fuarlarına TEK FEST dahil olmuştur. Rapora göre, 2018 yılında ülkemizde espor takım sayısı 29'ye çıkmış olup, toplamda 5 üniversitede (Bahçeşehir, İstanbul Bilgi, ODTÜ, İzmir Dokuz Eylül ve İTÜ) akademik program olarak oyun sektörünü değerlendirilmektedir. 2018 yılında ülkemizde toplamda 13 espor turnuvası organize edilmiştir. 2018 yılında oyun dergileri Oyungezer ve Level yayın hayatlarına devam etmişlerdir (Gaming in Turkey, 2024d).

Türkiye Oyun Sektörü 2019 Raporu

2019 verilerine göre Türkiye'de 1.515 + esporcu bulunmaktadır. 2019 yılında oynanan oyun türü tercihlerinde “puzzle” oyunlar %40 ile ilk sırada yer alırken, oyuncular %78 oranı ile tek oyunculu oyunları tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. 2018 yılında oyuncu sayısı 32 milyona artarken, oyunlardan elde edilen toplam hasılatta 850 milyon dolar ile geçen seneye göre gerileme yaşamıştır. Analiz sonuçlarına göre oyuncuların %57,2 si erkek, %42,8'i kadın olup, bu oyuncuların %44'ü düşük %25,1'i orta ve %30,9'u yüksek gelirlidir. 15 milyon üçyüz bin indirme sayısı ile “PUBG Mobile - Tencent” ücretsiz mobil oyunlarda, 69 bin indirme sayısı ile “Minecraft Pocket Edition - Mojang” ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 2019 yılında 20 milyon dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun “PUBG Mobile - Tencent” olmuştur. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 18. Sıradaki yerini korumuştur. TOGED, OYUNDER dernek olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Gamex, GIST oyun fuarları devam etmiştir. Rapora göre, 2019 yılında ülkemizde espor takım sayısı 95'e çıkarken, toplamda 9 üniversitede (Bahçeşehir, ODTÜ, İzmir Ekonomi, Işık, İstanbul Bilgi, Hacettepe, Marmara, Mimar Sinan ve TOBB) akademik program olarak oyun sektörünü ön plana çıkarmaktadır. 2019 yılında ülkemizde toplamda 19 espor turnuvası organize edilmiştir. 2019 yılında oyun dergileri Oyungezer ve Level yayın hayatlarına devam etmişlerdir (Gaming in Turkey, 2024e).

Türkiye Oyun Sektörü 2020 Raporu

2020 yılı bulgularına göre Türkiye'deki yetişkinlerin %79'u mobil oyunla ilgilenmektedir. Bu mobil oyuncuların %50,2'si erkek, %49,8'i de kadın oyunculardan oluşmaktadır. Türkiye'deki mobil oyuncuların en beğendiği oyun çeşidi olarak ilk sırada %49,2 ile aksiyon-macera oyunları var olurken, ikinci ve üçüncü sırada ise, %46,2 ile puzzle ve %45,7 ile yarış oyunları yer almaktadır. 2020 yılında oyuncu sayısı 36 milyona ulaşırken, oyunlardan elde edilen toplam hasılatta 880 milyon dolar ile geçen seneye göre artış göstermiştir. 15 milyon yediyüz otuz bin indirme sayısı ile “PUBG Mobile - Tencent” ücretsiz mobil

oyunlarda, 115 bin indirme sayısı ile “Minecraft Pocket Edition - Mojang” ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 15 milyon dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun “PUBG Mobile - Tencent” olmuştur. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 18. Sıradaki yerini korumuştur. TOGED, OYUNDER dernek olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Covid-19 nedeniyle tüm fuarlar ertelenmiştir. Rapora göre, 2020 yılında ülkemizde espor takım sayısı 125+ ya çıkmış ve 2019 yılında sayısı üç ile sınırlı kalan espor salonu sayısı ise artan bir ivme ile 19’a çıkarılmıştır. Toplamda 23 üniversitede (Medipol, İstanbul Kültür, Yeditepe, Yıldız Teknik, Yakındoğu, Sakarya, Gazi, Anadolu, Çukurova, Galatasaray, Bahçeşehir, İstanbul Teknik, ODTÜ, Hacettepe, Muğla Sıtkı Koçman, İzmir Ekonomi, Işık, Marmara, Mimar Sinan, TED, Bandırma 17 Eylül, İzmir Katip Çelebi ve TOBB) akademik program olarak oyun sektörünü ön plana çıkarmaktadır. 2020 yılında ülkemizde toplamda 35 espor turnuvası organize edilmiştir. 2020 yılında oyun dergileri Oyungezer ve Level yayın hayatlarına devam etmişlerdir (Gaming in Turkey, 2024f).

Türkiye Oyun Sektörü 2021 Raporu

2021 yılı raporunda, oyuncuların haftalık mobil oyun oynama süreleri %46’sı +10 saat, %10’u 9-10 saat, %9’si 7-8 saat, %13’ü 5-6 saat, %10’u 3-4 saat ve %12’si 1-2 saat olarak tespit edilmiştir. Türkiye’deki mobil oyuncuların en çok tercih ettikleri oyunlardan ilk sırada %48 ile Puzzle/Trivia/Kelime oyunları var olurken, bir önceki sene en üst sırada olan Aksiyon/Macera oyunları %37 ile 3. sıraya gerilemiş durumdadır. TESFED Türkiye Kupası’nın NBA2K turnuvası şampiyonu olan takımımız, Uluslararası Basketbol Federasyonu’nun üstlendiği uluslararası "FIBA Esports Open" turnuvasında üst üste 2 kez ülkemizi resmi olarak temsil etti ve rakip ülkeleri eleyerek yine üst üste 2. kez şampiyon olmuştur. 2021 yılında oyuncu sayısı 42 milyona ulaşırken, oyunlardan elde edilen toplam hasılatla 1 milyar 200 milyon dolar ile geçen seneye göre artış göstermiştir. 9 milyon indirme sayısı ile “PUBG Mobile - Tencent” ücretsiz mobil oyunlarda, 75 bin indirme sayısı ile “Minecraft Pocket Edition - Mojang” ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 19 milyon dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun “PUBG Mobile - Tencent” olmuştur. 2021 yılında en çok tercih edilen pc oyunlarında ilk üç sırayı Age of Empires IV, Among Us ve Apex Legends almışlardır. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 18. Sıradaki yerini korumuştur. TOGED, OYUNDER dernek olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Covid-19 nedeniyle bu sene de tüm fuarlar ertelenmiştir. 2021 yılında 2 bin 467’si kadın olmak üzere toplam 8 bin 126 esporcu Federasyon tarafından lisanslanmış ve espor takımı sayısı 165’e ulaşmıştır. Bir önceki yıl espor salonu 19 olan espor salon sayısı 57’ye

yükselmiştir. Federasyonun 68 ilde temsilcilikleri oluşturulmuş ve antrenör sayısı ise 64'e ulaşmıştır. Toplamda 23 üniversite (Medipol, İstanbul Kültür, Yeditepe, Yıldız Teknik, Yakınoğlu, Sakarya, Gazi, Anadolu, Çukurova, Galatasaray, Bahçeşehir, İstanbul Teknik, ODTÜ, Hacettepe, Muğla Sıtkı Koçman, İzmir Ekonomi, Işık, Marmara, Mimar Sinan, TED, Bandırma 17 Eylül, İzmir Katip Çelebi ve TOBB) akademik program olarak oyun sektörünü ön plana çıkarmaya devam etmişlerdir. 2021 yılında ülkemizde toplamda 63 espor turnuvası organize edilmiştir. 2021 yılında oyun dergileri Oyungezer ve Level yayın hayatlarına devam etmişlerdir (Gaming in Turkey, 2024g).

Türkiye Oyun Sektörü 2022 Raporu

2022 yılına ait raporda oyuncuların haftalık mobil oyun oynama sürelerinin yanı sıra, günlük oynanan mobil oyun sayısı verilerine de yer verilmiştir. Bu veriye göre %20'si 5 defa ve üzeri, %18'i 4-5 defa, %47'si 2-3 defa ve %15'i sadece bir defa günlük oyun oynamaktadır. Ülkemizde ve dünyada en popüler mobil oyunlar içerisinde ağırlığını hissettiren PUBG: MOBILE Battle Royale oyununun 2022 dünya şampiyonası "PUBG Mobile Global Championship 2022" 50 takımın katılımıyla Malezya ve Endonezya işbirliğinde organize edilmiştir. Toplamda 4 milyon dolar ödülü bulunan turnuvada şampiyon Türkiye'den S2G takımı olmuştur. Ülkemizde 2022 yılında oyuncu sayısı 44 milyona ulaşırken, oyunlardan elde edilen toplam hasılatta 625 milyon dolar ile geçen seneye göre gerileme göstermiştir. 9 milyon 500 bin indirme sayısı ile "Subway Surfers" ücretsiz mobil oyunlarda, 60 bin indirme sayısı ile "Minecraft" ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 13 milyon dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun "PUBG Mobile - Tencent" olmuştur. 2022 yılında en çok tercih edilen pc oyunlarında ilk üç sırayı Among Us, ARK: Survival Evolved ve Apex Legends almışlardır. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 30. sıraya gerilemiştir. TOGED, OYUNDER dernek olarak faaliyetlerini devam ettirirken, Gamex ve GIST fuarları kaldığı yerden devam etmiştir. 2022 yılında Federasyona kayıtlı 175 spor kulübü, 61 özel beden eğitim tesisi, 88 antrenör ve 9743 erkek 5697 kadın olmak üzere toplam 15.440 lisanslı esporcumuz bulunmaktadır. Rapora göre toplamda 18 üniversite (Arkin Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi, Beykent, Beykoz, Doğu Akdeniz, Doğu, İstanbul Aydın, İstanbul Bilgi, İstanbul Topkapı, İstinye, Dokuz Eylül, Bahçeşehir, İstanbul Teknik, ODTÜ, Nişantaşı, Hacettepe, Muğla Sıtkı Koçman, İzmir Ekonomi ve Işık) akademik program olarak oyun sektörünü ön plana çıkarmaya devam etmişler ve 18 üniversitede espor takımları kurulmuştur. 2022 yılında ülkemizde toplamda 80 espor turnuvası organize edilmiştir. 2021

yılında oyun dergileri Oyungezer ve Level yayın hayatlarına devam etmiş ve Oyungezer'in dijital arşivinde hizmete girmiştir (Gaming in Turkey, 2024h).

Türkiye Oyun Sektörü 2023 Raporu

2023 yılında PUBG MOBILE, tarihinde ilk kez PUBG Mobile Dünya Kupası (PMGC) Büyük Finalleri'ni İstanbul'da organize ederek espor tutkunlarına kefiyli dakikalar sunmuştur. 8-10 Aralık tarihlerinde İstanbul Ülker Spor ve Etkinlik Salonu'nda espor tutkunlarının teşrifleriyle organize edilen global etkinlikte farklı 10 ülkeden 16 yetenekli PUBG MOBILE takımı katılım sağlamıştır. Maçların neticesinde 142 puan toplayan IHC Esports, PUBG MOBILE Dünya Şampiyonası'ndan galibiyetle ayrılmıştır. Son Dünya Şampiyonu Türk temsilcimiz S2G Esports ise 98 puan toplayarak kazanarak turnuvayı 11'inci sırada tamamlamıştır. 2023 yılında oyuncu sayısı 47 milyona ulaşırken, oyunlardan elde edilen toplam hasılatta 580 milyon dolar ile geçen seneye göre gerileme göstermiştir. 9 milyon 500 bin indirme sayısı ile “Roblox” ücretsiz mobil oyunlarda, 40 bin indirme sayısı ile “Minecraft” ücretli mobil oyunlarda ilk sırayı almıştır. 11 milyon dolar ile oyun geliri en yüksek mobil oyun “PUBG Mobile - Tencent” olmuştur. 2023 yılında en çok tercih edilen pc oyunlarında ilk üç sırayı Age of Empires, Alan Wake II ve Among Us almışlardır. Ülkemiz oyun geliri bazında dünya sıralamasında 34. sıraya gerilemiştir. TOGED ve OYUNDER derneklerine DOGEB (Meslek Birliği – Kurulum Aşaması) olarak dahil olmuştur. Gamex ve GIST fuarları devam etmiştir. 2023 yılında Federasyona kayıtlı 308 spor kulübü ve 12.686'sı kadın olmak üzere toplamda 32.692 lisanslı sporcu bulunmaktadır. Rapora göre toplamda 22 üniversite (Kahramanmaraş İstiklal, Haliç, Hasan Kalyoncu, Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi, Beykent, Beykoz, Doğu Akdeniz, Doğuş, İstanbul Aydın, İstanbul Bilgi, İstanbul Topkapı, İstinye, İstanbul Esenyurt, İstanbul Gedik, İstanbul Kent, Lefke Avrupa, Uluslararası Kıbrıs, Bahçeşehir, İstanbul Teknik, Nişantaşı, Hacettepe ve Muğla Sıtkı Koçman) akademik program olarak oyun sektörünü ön plana çıkarmaya devam etmiştir. 2023 yılında ülkemizde toplamda 60 espor turnuvası organize edilmiştir. 2023 yılında oyun dergileri Oyungezer, Level ve Oyungezer'in dijital arşivinde hizmetlerine devam etmişlerdir (Gaming in Turkey, 2024i).

Sonuç

Son veriler ışığında, mobil oyunların pazarda büyük bir ivme kazanması ile 2023 yılında dünya genelinde oyuncu sayısı 3,38 milyara ulaşmış durumdadır. Bu oyuncuların 2.856+/- Milyarı Mobil Oyuncusu, 892+/- Milyonu PC Oyuncusu ve 629+/- Milyonu Konsol Oyuncusu olarak göze çarpmaktadır. Bu

yüksek rakamların altında dünya genelinde oyun pazarından elde edilen gelirlerin 185 milyar dolar gibi ciddi bir rakama ulaştığı gözlemlenmektedir. Bu gelir dağılımı 91+/- Milyar Dolar Mobil, 53+/- Milyar Dolar Konsol ve 40+/- Milyar Dolar PC bazlıdır . Verilerin bu kadar yüksek rakamlara ulaşmasında oyunculardan ziyade izleyicilerin rolü büyüktür. Zira 2023 yılında Mobile Legends oyunu 530 milyon saat izlenme oranına sahiptir (Gaming in Turkey, 2024j). Ülkemiz her ne kadar oyun sektöründe ivme ile yol alıyor olsada yenilikçi vizyonlar ile bu hızı daha fazla artırma eğilimi içerisine girmelidir. Bu noktada globalleşme, kurumsal bakış açısı, inovasyon, profesyonellik, dijital okur yazarlık, kodlama programları, nitelikli ve kaliteli alt yapı, tesisleşme, pazarlama, yetenek tespiti, donanım, üst düzey teknoloji kullanımı, kamu sektörü, özel sektör ve gönüllülük işbirliği, kısa, orta ve uzun vadeli gerçekçi programlar, medyanın etkili kullanımı, sponsorluk vb. gibi alt başlıklar değer kazanmaktadır. Tüm bu alt başlıklar içerisinde en önemli hususlardan birisi de bu alanda eğitimi en üst seviyeye çıkarabilmektir. Ülkemizde artık bir çok üniversite bu alanda lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim vermektedir. Üniversiteler; zihnen ve bedenen şekillenme ortamı, entelektüel bir alan, toplumdaki bireylere farkındalık kazandıran, gelişmeye ihtiyaç duyan bölgelerin kalkınmasına bilimsel katkı sağlayan, üniversitelere ve yüksek okullara bilimsel zihniyete sahip elemanlar yetiştiren; eleştirel düşünmeyi sağlayan; üretim faktörü bir merkez olarak farklı görünüşlerde, farklı görevlerde karşımıza çıkmaktadır (Bolay, 2011; Akt: Birol ve Birol, 2022b). Üniversitelerimiz mutlaka ki alanda ülkemize büyük katkılar sağlayacaktır ancak dijital oyun alanında var olanın üzerine çıkma hedefi ile gençlerimizin bu alanlara yönlendirilmesini sağlamak adına vakıf üniversitelerinden ziyade devlet üniversitelerinde bu programların sayısının artırılması ve nitelikli akademisyenlerin bu programlarda istihdam edilmelerine ihtiyaç vardır.

Gençlerimizin nitelikli akademisyenler ışığında, kaliteli programlarla kendilerini geleceğe hazırlamalarının öncesinde öne çıkan husus, gelecek nesillerimizin meslek seçim ve korkularının ortadan kaldırılabilmesine dair vizyoner ve inovatif bir bakış açısına sahip olmalarının gerekliliğidir. Bireysel ve toplumsal refah için atılacak en önemli adımlardan birisi de bireylerin gelişim ihtiyaçlarının karşılanmasında farklı fırsatlar sunmaktır (Birol, 2021). Günümüz teknoloji çağında, öncesinde çok popüler ve kazançlı olmasına rağmen artık popüleritesini yitirmiş bir çok meslek dalı bulunmaktadır. Popülerliğini yitiren bu meslek dallarının yerine çağımızın gereği olarak yeni meslekler gelmektedir. Bu meslekler yapay zeka, oyun tasarımı, yazılım, robotik kodlama, web tasarımı vb. gibi alanlara yoğunlaşmaktadır. Bu noktada gençlerimizin konfor alanlarından uzaklaşıp, risk alma pahasına bu alanlara

yönelmeleri gerekmektedir. Gençlerin konfor alanından çıkmasına katkı sağlayacak faktörlerin ilk sırasında teknolojinin bilinçli kullanımı ve ebeveyn unsuru önem kazanmaktadır (Birol ve Birol, 2021). Bu sebeple yukarıda bahsedilen alanlardan belki de en öncelikli olan alanlardan birisi olan “dijital oyun tasarımı” geleceğin elit mesleklerinden birisi olarak öne çıkmaktadır. Gençlerimizin bu alana yönlendirilmeleri de bilinçli ve vizyoner ebeveynlerin sayısının artmasıyla paralel olarak artış gösterecektir.

Ayrıca ülkemizde var olan espor salonlarının sayısının arttırılması, bu alanda kendini geliştirerek profesyonel olma yönünde planlar yapan gençlerimizin gelecek planlarına daha ciddi bir bakış açısı sağlayacaktır. Uluslararası standartlara sahip espor salon sayılarının artışı ülkemizin global arenada tanınırlığına katkı sağlayacak ve espor alanındaki finansal ve statü kazançların yanısıra ülke tanıtımına çok büyük getirileri olacaktır. Her ne kadar aktif sporu destekleyen ve esporun aktif sporun yerini alamayacağını düşünenlerin sayısı çok fazla olsada, fiziksel aktivite ve egzersizlerin vücut sağlığı için faydalarını unutmaksızın, sporun dijital platformlarda profesyonelleşmesinin önüne geçilemeyeceği gerçeğini kabullenmek gerekmektedir. Bu bakış açısı, gerekli düzenlemeler ve inovatif bakış açısı ile ülkemizin esporda uluslararası arenada adından çok söz ettirecek bir pozisyona sahip olması uzun yıllar almayacaktır.

Kaynakça

- Abay Cansabuncu, İ. (2013). “Türkiye’de yeni medya yayıncılığı ve yeni medya ürünlerinden bir örnek: Magezin tablet dergisi”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013.
- Akçetin, E., Çelik, U., Yaldır, A., Herand, D. (2017). “Dijital oyunlar ve istihdam: Türkiye için öneriler”, *Journal of Research in Entrepreneurship Innovation and Marketing, C.I*, Sayı: 2, s.136-153.
- Argan, M., Özer, A., Akın, E. (2006). Elektronik spor: Türkiye’deki siber sporcuların tutum ve davranışları. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 1-11.
- Aydın, E., Birol, S.Ş. (2020). Boş Zaman Aktivitelerinde Akıllı Telefon Kullanımının Anne Çocuk Etkileşimi Açısından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (İÜBESBD), 7(1), s.13-24. e-ISSN: 2148-6786.
- Aydın, Y., Ataçoğlu, M.Ş. (2022). Transfer, Contract and Work Relations in Esports: A Qualitative Research on the Game League of Legends, *Journal of Physical Education and Sports Studies*, 14(1), s.13-30.
- Binark, M. (2007). “Dijital Oyunlar: Sektör, İçerik ve Oyuncular”. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 13(50), s.4-22.
- Birol, E. (2021). “Yaşam Becerilerinin Öğrenilmesinde Rekreasyon Faktörü”, INSAC Academic Developments on Social and Education Sciences, *Gece Kitaplığı*, Bölüm:18, s.387-401.
- Birol, S.Ş., Birol, E. (2022a). Ebeveynlerin Dijital Oyun İçeriklerine Dair Farkındalık Düzeyleri ve Bilgi Birikimlerinin Mevcut Ölçme Araçları ile Ölçümü, *Bağımlılık Dergisi*, 23(4), s.530-535.
- Birol, S.Ş., Birol, E. (2022b). Social Reflections of the Employment of Recreation Specialists in Turkey, *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 24(2), s.180-187. DOI: 10.15314/tsed.1029813.
- Birol, E., Birol, S.S. (2022c). “Çocukların ve Gençlerin Dijital Sosyal Ağlardaki Suç Eğilimleri”, INSAC New Trends in Social and Education Sciences, *Gece Kitaplığı*, Bölüm:13, s.209-225.
- Birol, E., Birol, S.S. (2021). “Konfor Alanı Neden Gençlerin Yaşam Alanı Olmamalı? ”, INSAC Sport Sciences, *Gece Kitaplığı*, Bölüm: 2, s.29-36.
- Cihan, B.B., Ilgar, E.A. (2019). Dijital Spor Oyunlarının Sporcular Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Fenomenolojik Bir Çözümleme. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 171-189.

- Cihan, B., Ilgar, E.A., Öcal, N.Ü. (2023). Being a Child in the Digital World: Balancing Anxiety Levels, *Acıbadem Univ. Sağlık Bilim. Dergisi*, 14 (1), s.68-75.
- European Esports Federation (EEF). (2024). *EEF Members*. <https://eef.gg/members/>. (Erişim Tarihi: 03.07.2024).
- Gaming in Turkey. (2024a). *Gaming in TURKEY, MENA, EU Dünyası*. <https://www.gaminginturkey.com/tr/oyun-ajansi/>. (Erişim Tarihi: 13.08.2024).
- Gaming in Turkey. (2024b). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2016*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2016/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024c). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2017*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2017/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024d). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2018*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2018/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024e). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2019*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2019/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024f). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2020*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2020/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024g). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2021*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2021/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024h). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2022*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2022/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024i). Global Rakamlar, *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2023*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Gaming in Turkey. (2024i). *Türkiye Oyun Sektörü Raporu 2023*. <https://www.turkiyeoyunsektoruraporu.com/tr/>. (Erişim Tarihi: 21.06.2024).
- Global Esports Federation. (2024). *Member Federations*. <https://www.globalesports.org/member-federations>. (Erişim Tarihi: 05.07.2024).

- Hamari, J. ve Sj  blom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it? *Internet research*, 27(2), 211-232.
- International Esports Federation (IEF). (2024). *Our Members*. <https://iesf.org/members/> (Erişim Tarihi: 03.07.2024).
-   li, A. (2020). “*Dijital Medya Kullanımı Açısından Türkiye’de Espor İzleyiciliği*”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Ve Sinema Anabilim Dalı, Radyo Televizyon Bilim Dalı, İstanbul.
- Mustafaoğlu, R. (2018). “e-Spor, Spor ve Fiziksel Aktivite”, *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), s.84-96.
- Türkiye Espor Federasyonu (TESFED). (2024b). *Branşlar*, <https://tesfed.org.tr/branslar>. (Erişim Tarihi: 23.07.2024).
- Türkiye Espor Federasyonu (TESFEDa). (2024). *Hakkımızda*, <https://tesfed.org.tr/hakkimizda>. (Erişim Tarihi: 04.07.2024).
- Wagner, M.G. (2006). On the Scientific Relevance of eSports. In H. R. Arabnia (ed.), *International Conference on Internet Computing* (p./pp. 437-442), : CSREA Press. ISBN: 1-60132-005-1.

Chapter 5

Nutrition and Physical Activity for School-Age Children

Gamze ZEHİR KIRKBİR¹

Hakan KIRKBİR²

Fatih KIRKBİR³

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi, gamzezehir4861@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6192-6064

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, hakankirkbir@gmail.com, Orcid: 0000 0000 4644 6716

³ Karadeniz teknik Üniversitesi, fatihkirkbir@ktu.edu.tr, Orcid 0000-0003-0181-7138

The health and well-being of school-age children is a critical concern, as this period represents a crucial developmental stage that lays the foundation for lifelong habits and behaviors (Crosnoe & Muller, 2004). Proper nutrition and regular physical activity are essential for the physical, mental, and cognitive growth and development of children (Williamson, 2009) (Chaudhary et al., 2020; Rosenkranz et al., 2020). Physical activity has been shown to provide numerous benefits, including improved cardiovascular fitness, stronger musculoskeletal health, enhanced mental well-being, and better cognitive performance. Similarly, a balanced and varied diet is crucial for ensuring children obtain all the essential vitamins, minerals, and macronutrients needed to support their rapid growth and development. Unfortunately, many children today face significant obstacles in maintaining these healthy practices. Alarming low levels of physical activity and poor dietary choices, such as overconsumption of unhealthy, calorie-dense foods, have contributed to a concerning rise in childhood obesity rates across numerous regions and countries (Gallotta et al., 2016). Addressing these challenges is of paramount importance for promoting the long-term health and well-being of school-age children. The nutritional needs of school-age children are particularly high due to the increased demands of growth and development, in addition to the requirements of physical activity and overall maintenance of bodily functions. A balanced and varied diet is essential to ensure children obtain all the essential vitamins, minerals, and macronutrients they need to thrive. Nutrient requirements tend to increase with age, but also vary for boys and girls, necessitating tailored dietary recommendations.

School-age children have unique and dynamic nutritional needs that must be carefully considered to support their overall well-being. Given the critical nature of this developmental period, it is essential to understand the importance of proper nutrition for school-age children. Regular physical activity has been shown to confer a wide range of benefits for school-age children, contributing to their overall physical, mental, and social development (Özkara, 2019). Adequate nutrition and physical activity are crucial for the health and development of school-age children.

Importance of Nutrition for School-Age Children

Proper nutrition is essential for the growth and development of school-age children. During this crucial developmental period, children's physiological need for nutrients increases significantly, and the consumption of a diet high in nutritional quality is particularly important. The nutritional requirements of children are higher in relation to their body size due to the heightened demands of growth, as well as the requirements for maintenance and physical activity.

Ensuring children consume a balanced and varied diet is essential to providing them with all the essential vitamins, minerals, and other nutrients they need to support their rapid physical, cognitive, and social development during the school-age years.(Fanjiang & Kleinman, 2007)

One of the key components of a healthy diet for school-age children is adequate intake of macronutrients, such as carbohydrates, proteins, and fats. Carbohydrates are the primary source of energy for children and should make up 45-65% of their total caloric intake. Proteins are essential for tissue growth and repair, and should comprise 10-30% of a child's daily caloric intake. Fats are necessary for proper brain development, hormone regulation, and energy storage, and should account for 25-35% of a child's total caloric intake . In addition to macronutrients, micronutrients such as vitamins and minerals are also critical for the health and development of school-age children.

Adequate intake of macronutrients, such as carbohydrates, proteins, and fats, is crucial for providing children with the energy and building blocks they need to fuel their growth and support their overall health. Similarly, micronutrients, including vitamins and minerals, play a vital role in supporting a wide range of physiological processes, from immune function and bone health to cognitive development and mental well-being (Parks et al., 2020). The nutritional needs of school-age children can vary depending on factors such as growth rate, total body size, and physical activity levels. Tailored dietary recommendations are often necessary to ensure children receive the appropriate balance of nutrients to support their individual needs and developmental trajectories. Alongside the importance of proper nutrition, regular physical activity has been recognized as a crucial component of the overall health and well-being of school-age children (Amoaning et al., 2022). Regular physical activity during the school-age years can have a profound impact on children's physical, mental, and social development (Kohl et al., 2013) (Liao et al., 2013) (Rosenkranz et al., 2020). Adequate physical activity is essential for promoting the overall health and well-being of school-age children. Regular physical activity during the school-age years can contribute to improved cardiovascular fitness, stronger musculoskeletal health, enhanced mental well-being, and better cognitive performance (Williamson, 2009)(Amoaning et al., 2022). Unfortunately, many school-age children today face significant challenges in maintaining healthy levels of physical activity, with alarmingly low levels of activity contributing to the rise in childhood obesity rates. In low income countries where access to nutritious food can be a challenge, school feeding programmes can help address issues of malnutrition and improve overall nutrition among school-age children. In countries experiencing war and genocide, the effects of malnutrition can be even

more severe, with higher rates of stunting, wasting, and micronutrient deficiencies in children resulting from disruptions to food supply, healthcare infrastructure, and sanitation. Promoting and ensuring adequate nutrition and physical activity for school-age children is essential for their long-term health, development, and well-being.

Promoting the overall health and well-being of school-age children requires addressing both proper nutrition and regular physical activity. However, Palestinian children's access to adequate food, healthcare, and education has been severely jeopardized by the ongoing conflict, occupation, and blockade (Children in the State of Palestine, 2018). The protracted conflict, military occupation, and blockade have disrupted essential infrastructure and services, limiting Palestinian children's opportunities for healthy development. It is unacceptable for children to face hunger and malnutrition in a region with a history of human rights violations. Protecting children's rights based on the principles of the United Nations is crucial. The international community must take urgent action to support the nutritional and physical activity needs of Palestinian school-age children, and ensure their fundamental human rights are upheld. Providing access to nutritious food, quality healthcare, and safe spaces for physical activity is essential for promoting the healthy growth and development of Palestinian children, who have endured the devastating consequences of prolonged conflict. Addressing these pressing issues requires a concerted effort by the international community to hold all parties accountable and ensure the rights and wellbeing of Palestinian children are prioritized.

Nutrition in Disabled Children:

Children with disabilities often face unique nutritional challenges that require specialized care and support. They may have increased nutritional needs due to their condition, or may face difficulties accessing or consuming an adequate and varied diet. Ensuring that children with disabilities receive proper nutrition is crucial for supporting their health, growth, and development (Klein et al., 2023). Some children with disabilities, such as those with cerebral palsy or other neuromuscular conditions, may have difficulty chewing or swallowing, which can limit their ability to consume a varied and nutritious diet. These children may require specialized feeding techniques, such as tube feeding or the use of thickened liquids, to ensure they receive the nutrients they need.

Other children with disabilities, such as those with autism spectrum disorder or intellectual disabilities, may have selective eating behaviors or sensory aversions that can make it challenging to provide a balanced diet. Providing tailored nutritional interventions and educational support for families of children

with disabilities is essential for promoting the health and well-being of this vulnerable population(Douglas & Huxham, n.d).

In addition to the nutritional challenges faced by children with disabilities, they may also have decreased opportunities for physical activity due to mobility limitations or other barriers. Ensuring that children with disabilities have access to safe and inclusive physical activity programs can help promote their overall health, fitness, and quality of life.

Beyond addressing the nutritional needs of children with disabilities, it is also crucial to consider their physical activity requirements. Many children with disabilities face significant barriers to participating in regular physical activity, such as limited access to inclusive and adapted programs, lack of transportation or assistive devices, or physical limitations imposed by their condition. Ensuring that children with disabilities have ample opportunities to engage in adapted forms of physical activity is essential for supporting their overall health, fitness, and quality of life. This may involve providing access to specialized sports programs, recreational activities tailored to their needs, or therapist-led exercise regimens that target their specific physical abilities and limitations (Özkara, 2018). Additionally, educating families and caregivers on the importance of physical activity for children with disabilities, and empowering them with the knowledge and resources to facilitate such opportunities, can further enhance the health and well-being of this vulnerable population.Addressing the unique needs of children with disabilities, both in terms of nutrition and physical activity, requires a comprehensive, multi-faceted approach. Health professionals, educators, policymakers, and community organizations must work together to identify and remove the barriers that prevent children with disabilities from accessing the essential resources and support they need. This may involve advocating for increased funding and resources for specialized programs, improving the accessibility of public spaces and facilities, and providing comprehensive training and support for families and caregivers. By prioritizing the holistic well-being of children with disabilities, we can help ensure they are able to thrive and reach their full potential, contributing to a more inclusive and equitable society for all.(Global report on children with developmental disabilities, 2023); policy Statement: Inclusion of Children with Disabilities in Early Childhood Programs (Nov. 28, 2023) - Individuals with Disabilities Education Act, 2023; Arim et al., 2012; Fragala-Pinkham et al., 2005; Hall & Thomas, 2008; Feinberg et al., 2008)

Physical Activity and Children's Health:

Regular physical activity is crucial for the overall health and well-being of school-age children. It can be said that exercise is very important for human life (Altınışık and Çelik, 2021). Therefore, it also contributes to individuals developmentally (Altınışık et al., 2021). Physical activity not only supports physical development, but also has a positive impact on mental health, cognitive function, and social-emotional skills. (Rosenkranz et al., 2020). Instilling a lifelong routine of physical activity in children is crucial for supporting their overall growth and development (İyi & Kahrman, 2024). Engaging in physical activity can help children maintain a healthy weight, reduce the risk of chronic diseases such as type 2 diabetes and cardiovascular disease, and improve sleep quality and stress management. (Kohl et al., 2013) Beyond the physical benefits, physical activity also plays a vital role in children's cognitive and social-emotional development. Active play and sports participation provide opportunities for children to practice decision-making, problem-solving, and emotional regulation, all of which are crucial for academic and social success. (Kohl et al., 2013) (Loy-Ee & Ng, 2018) Additionally, physical activity can help children develop a sense of self-confidence, resilience, and teamwork skills that are essential for navigating the challenges of childhood and adolescence. To ensure that all school-age children have the opportunity to reap the benefits of physical activity, it is important to implement comprehensive physical education and activity programs within the school setting. These programs should be designed to cater to the diverse needs and abilities of all students, including those with neurodevelopmental disorders or other disabilities. By providing inclusive and adapted physical activity opportunities, schools can help promote the overall health and well-being of all students, regardless of their individual circumstances or abilities.

Physical Activity in Disabled Children:

Promoting physical activity among children with disabilities is crucial for supporting their overall health and well-being. Children with disabilities often face significant barriers to engaging in physical activity, such as physical limitations, lack of access to inclusive and adapted programs, and limited social support. Scientific studies on this subject in recent years have revealed the importance of addressing these challenges and providing tailored interventions to meet the unique needs of disabled children. (Kohl et al., 2013) (Rosenkranz et al., 2020). For children with disabilities, participation in physical activity can have numerous benefits, including improvements in physical development, motor skills, and cardiovascular fitness (Arim et al., 2012).

For example, children with neurodevelopmental disorders, such as autism spectrum disorder or intellectual disabilities, may face significant challenges in participating in physical activities due to motor skill deficits, sensory processing issues, or social-emotional difficulties. Specialized physical activity programs that incorporate adaptations, such as smaller group sizes, sensory-friendly environments, and individualized instruction, can help these children overcome barriers and engage in physical activity in a safe and supportive manner. (Savage & Colombo-Dougovito, 2023)(Youth Physical Activity Guidelines, 2022). .It is crucial that health professionals, educators, and policymakers prioritize the development and implementation of inclusive and accessible physical activity programs for children with disabilities.

Similarly, children with chronic health conditions or physical disabilities may require specialized equipment, modifications to activities, or additional support from healthcare professionals to participate in physical activity. Providing access to adapted sports programs, recreational activities, and therapist-led exercise regimens can help these children develop the necessary physical skills and confidence to engage in regular physical activity(Martínez-Bello & Estevan, 2021). Nutrition plays a critical role in the overall health and development of school-age children. A well-balanced diet that includes a variety of nutrient-dense foods, such as fruits, vegetables, whole grains, lean proteins, and healthy fats, can support children's growth, cognitive function, and immune system. (Shields & Synnot, 2016)

In addition to a healthy diet, adequate nutrition is particularly important for children with disabilities, who may have special dietary needs or face challenges in meeting their nutritional requirements. Children with developmental disabilities or chronic health conditions may require specialized diets, supplementation, or feeding support to ensure they are receiving the necessary nutrients for optimal health and growth. .

Ultimately, ensuring that all children, including those with disabilities, have the opportunity to engage in physical activity is crucial for promoting their overall health and well-being. By creating an inclusive and equitable environment that addresses the unique needs and barriers faced by this population, we can empower all children to lead active, fulfilling, and enriched lives, where they can thrive and reach their full potential.

To address these challenges, it is essential to develop and implement tailored physical activity programs that cater to the unique needs and abilities of children with disabilities. These programs should be designed to align with the child's developmental stage and physical capabilities, ensuring they can participate safely and successfully. Activities that focus on improving strength, endurance, and motor skills can be particularly beneficial for children with physical disabilities(Kahlon et

al., 2019), while those that promote social interaction and emotional well-being may be more suitable for children with intellectual or developmental disabilities.(Lunga et al., 2022)(Liu et al., 2021) (Shields & Synnot, 2016) (Arim et al., 2012) (Fragala-Pinkham et al., 2005)

By providing inclusive and accessible physical activity opportunities, schools and community organizations can play a crucial role in supporting the health and well-being of children with disabilities. These inclusive programs can help address the unique barriers and challenges faced by children with disabilities, empowering them to engage in physical activity and reap the numerous benefits it offers. Through tailored activities, adaptive equipment, and a welcoming, supportive environment, schools and community organizations can create spaces where children with disabilities can develop their physical skills, improve their overall fitness, and foster a sense of confidence and social belonging. By prioritizing the inclusion of children with disabilities in physical activity programs, we can ensure that all students, regardless of their abilities, have the opportunity to lead active, healthy, and fulfilling lives (Özkara, 2018).

In addition to specialized programs, it is also important to create inclusive environments that allow children with disabilities to participate in mainstream physical activities alongside their peers. This can involve providing adaptive equipment, adjusting the rules or format of activities, and ensuring that facilities and spaces are physically accessible. Fostering an inclusive and accepting culture within schools and communities can also go a long way in supporting the participation of children with disabilities in physical activity.

By prioritizing physical activity for children with disabilities, we can help to improve their overall health, fitness, and quality of life. Regular physical activity has been shown to have numerous benefits, including:

- Improved physical and cardiovascular fitness
- Enhanced muscle strength and endurance
- Better flexibility and balance
- Increased social and emotional well-being
- Fostering confidence and self-esteem

Ultimately, ensuring that children with disabilities have ample opportunities to engage in physical activity is a critical component of supporting their overall health and development(Rosenkranz et al., 2020)(Ross et al., 2016).

Nutrition for School-Age Children: Proper nutrition is essential for the healthy growth and development of school-age children. During this critical stage of life, children's bodies are undergoing rapid changes and require a balanced diet that

provides the necessary nutrients to support their physical, cognitive, and social-emotional well-being.

Research suggests that children with disabilities often face additional barriers to physical activity participation, such as delayed motor development, poor coordination, and cardiovascular fitness challenges. Addressing these barriers through tailored physical activity programs and inclusive environments can help promote the overall health and well-being of children with disabilities.

It is crucial to ensure that all children, including those with disabilities, have access to high-quality, nutrient-dense foods that support their unique nutritional needs. This includes providing a variety of fruits, vegetables, whole grains, lean proteins, and healthy fats, while limiting the intake of added sugars, sodium, and saturated fats.

Raising awareness of families of disabled children: Families of children with disabilities may face additional challenges in ensuring their child's nutritional needs are met. Physical, cognitive, or behavioral limitations can make it difficult for some children to access or consume certain foods, or they may require specialized diets or feeding support. Furthermore, families of children with disabilities may experience financial constraints or limited access to affordable, nutritious food options, which can further exacerbate nutritional deficiencies. To address these challenges, it is essential to provide families with comprehensive education and resources on proper nutrition for children with disabilities.

Supporting schools and communities: Schools and community organizations play a crucial role in promoting healthy eating and physical activity among school-age children, including those with disabilities. By incorporating inclusive, evidence-based nutrition and physical activity programs into the curriculum and extracurricular activities, schools can help ensure that all children, regardless of their abilities, have the opportunity to develop healthy habits and behaviors that will last a lifetime.

Collaboration between healthcare professionals, educators, and community leaders is crucial in developing and implementing strategies to support the nutritional and physical activity needs of school-age children with disabilities. By working together to address the unique challenges faced by this population, we can help ensure that all children have the resources and support they need to thrive and reach their full potential.

In conclusion, ensuring proper nutrition and physical activity for school-age children, including those with disabilities, is essential for promoting their overall health, well-being, and developmental outcomes. By adopting a comprehensive, collaborative approach that addresses the unique needs and barriers faced by this population, we can empower all children to lead active, healthy, and fulfilling lives.

(Fragala-Pinkham et al., 2005) (Feinberg et al., 2008) (Andrew, 2019) (Groce et al., 2014)

School meals in a global world:

While the importance of nutrition and physical activity for children's health and development is well-established, the challenges faced by school-age children, particularly those with disabilities, can be magnified in the global context.

Ensuring adequate nutrition for all students, including those with disabilities, is a pressing issue that requires a coordinated, multi-faceted approach. One key aspect of this is the provision of nutritious school meals that cater to the diverse needs and dietary requirements of the student population.

In many parts of the world, school meals may be the primary source of nutrition for children, especially those living in poverty or in resource-constrained settings. As such, the quality and accessibility of these meals can have a significant impact on the overall health, academic performance, and well-being of students.

Research suggests that universal school meal programs, which provide free or subsidized meals to all students regardless of socioeconomic status, can have a positive impact on student participation, attendance, and academic achievement. By ensuring that all children have access to healthy, nutritious meals, these programs can help to level the playing field and support the educational and developmental needs of marginalized populations, including those with disabilities.

Physical Activity for School-Age Children with Disabilities:

Additionally, it is crucial to ensure that all children, including those with disabilities, have access to high-quality physical activity opportunities within the school setting. While children with disabilities may face additional barriers to participation, such as physical, cognitive, or social-emotional limitations, research suggests that engaging in physical activity can have significant benefits for their overall health and well-being.

By providing adapted physical education classes, inclusive sports and recreational programs, and opportunities for physical activity throughout the school day, schools can help to promote the physical, cognitive, and social-emotional development of children with disabilities.

Many countries have implemented school meal programs as a means of addressing food insecurity and promoting healthy eating habits among children. These programs typically provide students with breakfast and/or lunch that meet specific nutritional standards, with a focus on improving diet quality, particularly among low-income populations. School meals can have a significant impact on the overall health and academic performance of students.

Research suggests that universal school meal programs, which provide free or subsidized meals to all students regardless of socioeconomic status, can have a positive impact on student participation, attendance, and academic achievement (Cohen et al., 2021) (Drake et al., 2017). By ensuring that all children have access to healthy, nutritious meals, these programs can help to level the playing field and support the educational and developmental needs of marginalized populations, including those with disabilities.

Addressing the unique needs of children with disabilities:

However, families of children with disabilities may face additional challenges in meeting their nutritional needs. Poor families may struggle to afford specialized diets or feeding support, and children with certain physical or intellectual disabilities may have increased nutritional requirements or difficulties with feeding and swallowing.

To address these challenges, it is essential to provide families with comprehensive education and resources on proper nutrition for children with disabilities. Healthcare professionals, educators, and community organizations should work collaboratively to develop and implement tailored nutrition and feeding programs that cater to the unique needs of this population.

In addition to ensuring proper nutrition, it is crucial to promote physical activity and active play for children with disabilities. While they may face additional barriers to participation, such as physical, cognitive, or social-emotional limitations, research suggests that engaging in physical activity can have significant benefits for their overall health and well-being.

By providing adapted physical education classes, inclusive sports and recreational programs, and opportunities for physical activity throughout the school day, schools can help to promote the physical, cognitive, and social-emotional development of children with disabilities. (Melanson, 2008) (Cohen et al., 2021).

School meal programs have been shown to have a range of benefits, including improved academic performance, increased student attendance, and better overall health outcomes. However, the efficacy of these programs can be influenced by a variety of factors, such as the quality and palatability of the meals, the availability of alternative food sources on campus, and the extent to which students are willing to consume the provided meals.

Globally, schools are recognized as a critical setting for promoting healthy behaviors, as they provide an opportunity to reach a large number of children during a formative stage of their development (Melanson, 2008)(Drake et al., 2017)(Cohen et al., 2021). By ensuring that all students, including those with disabilities, have access to nutritious, well-balanced meals, schools can play a key role in supporting

the overall health and well-being of their student population (Melanson, 2008) (Cohen et al., 2021).

Overcoming barriers to healthy eating for students with disabilities:

For students with disabilities, accessing and consuming nutritious school meals can present a range of additional challenges. Some children with physical or intellectual disabilities may have difficulty chewing or swallowing certain foods due to motor impairments or sensory processing issues. Others may require specialized diets or feeding support to meet their unique nutritional needs, such as those with food allergies, gastrointestinal disorders, or metabolic conditions (Ayalew et al., 2020). These barriers can make it difficult for students with disabilities to obtain the essential nutrients necessary for their growth, development, and academic success. Addressing these challenges through tailored meal options, assistive feeding devices, and personalized nutrition guidance is crucial to ensuring that all students, regardless of their abilities, have access to the nourishment they need to thrive.

In addition to the challenges faced by students with disabilities, families of children with special needs may also experience financial constraints or limited access to affordable, nutrient-dense food options, which can further exacerbate nutritional deficiencies. Providing these families with comprehensive education, resources, and support can empower them to make informed choices and overcome the unique barriers they face in meeting their child's nutritional requirements. (Groce et al., 2014)

Strategies to promote healthy eating and physical activity in school settings:

Schools play a pivotal role in promoting healthy eating and physical activity among all students, including those with disabilities. By incorporating inclusive, evidence-based nutrition and physical activity programs into the curriculum and extracurricular activities, schools can help ensure that all children have the opportunity to develop healthy habits and behaviors that will last a lifetime. (Story et al., 2009)

One key strategy is to implement comprehensive school wellness policies that prioritize the provision of nutritious, appealing school meals, limit the availability of low-nutrient, energy-dense foods and beverages, and incorporate physical activity into the daily routine. These policies should also address the specific needs of students with disabilities, ensuring that they have access to modified equipment, adaptive physical education classes, and personalized support to participate in physical activities.

In addition, schools can leverage partnerships with healthcare professionals, community organizations, and families to provide nutrition education, cooking demonstrations, and opportunities for students to engage in physical activity both

during and outside of the school day. By taking a holistic, collaborative approach to promoting healthy behaviors, schools can create an environment that empowers all students to develop the knowledge, skills, and motivation to lead active, well-nourished lives. Supporting student health and well-being during the COVID-19 pandemic:

The COVID-19 pandemic has had a significant impact on the health and well-being of school-age children, including their dietary and physical activity behaviors. (Michael et al., 2023) With the disruption of regular school schedules and the closure of many extracurricular activities, students have faced reduced access to nutritious meals and limited opportunities for physical activity.

Studies have shown that during the pandemic, some students experienced a decline in breakfast regularity, an increase in unhealthy snack consumption, and a reduction in overall physical activity. (Michael et al., 2023) These changes can have long-term consequences for students' physical and mental health, as consistent access to healthy foods and regular physical activity are crucial for supporting growth, development, and overall well-being.

To mitigate the negative impact of the pandemic, schools and communities have had to adapt their practices to comply with COVID-19 guidance, which has included modified meal services and sport schedules. (Michael et al., 2023) These adaptations have presented additional challenges for promoting healthy behaviors, but also highlight the importance of developing flexible, resilient systems that can continue to support student health and wellness even in the face of unexpected disruptions. (Baja et al., 2022)

In the post-COVID-19 era, it will be crucial for schools, in collaboration with families, healthcare providers, and community organizations, to prioritize the restoration and enhancement of comprehensive nutrition and physical activity programs. By doing so, they can help ensure that all students, including those with disabilities, have the resources and support they need to maintain healthy lifestyles and overcome the long-term effects of the pandemic on their well-being.

Providing nutritious and accessible school meals is a critical component of promoting the health and well-being of school-age children around the world. In many countries, school meals serve as the primary source of nutrition for children, especially those living in poverty or experiencing food insecurity.

However, the global nature of the food system and the increasing prevalence of ultra-processed, calorie-dense foods have posed significant challenges to ensuring the nutritional quality of school meals. Efforts to establish nutrition standards and guidelines for school meals have been made in many countries, but the implementation and enforcement of these policies can vary widely.

Furthermore, the COVID-19 pandemic has exacerbated food insecurity and disrupted school meal programs, further highlighting the need for robust, resilient, and equitable school feeding systems (Story et al., 2009)(Drake et al., 2017)(Cohen et al., 2021)(Galal & Hulett, 2003).

To address these challenges, a multifaceted approach is required, involving collaboration between governments, schools, communities, and various stakeholders. Strengthening policies and regulations to prioritize the provision of nutrient-dense, minimally processed foods in school meals can help ensure that all children, regardless of their socioeconomic status, have access to the nourishment they need to support their growth, development, and academic success (Melanson, 2008).

Nutrition, physical activity, and academic performance:

Emerging research has consistently demonstrated the strong link between children's nutritional status, physical activity levels, and their academic performance (Ayalew et al., 2020) (Galal & Hulett, 2003). Adequate nutrient intake and regular physical activity have been shown to positively impact children's cognitive function, memory, attention, and overall academic achievement.

Students who have access to nutritious meals and opportunities for physical activity tend to exhibit better academic outcomes, such as higher test scores, improved classroom behavior, and reduced absenteeism (Cohen et al., 2021).

Conversely, poor nutrition and sedentary lifestyles have been associated with detrimental effects on academic performance, including lower grades, reduced concentration, and increased risk of learning difficulties.

By prioritizing the provision of high-quality, nutrient-dense foods and promoting inclusive physical activity programs in school settings, educators and policymakers can help create an environment that supports the holistic development, overall health, and academic success of all children, including those with disabilities. This multifaceted approach can empower students to cultivate healthy habits, improve their cognitive function, and reach their full potential both inside and outside the classroom.

The relationship between physical activity and academic success:

Regular physical activity has been consistently linked to improved academic performance in school-age children. Engaging in physical activity has been shown to enhance cognitive function, improve memory and attention, and boost overall academic achievement. Studies have found that students who are more physically active tend to have higher test scores, better classroom behavior, and reduced absenteeism(Ruz et al., 2019)(Kayani et al., 2018). The mechanisms behind the positive relationship between physical activity and academic success are

multifaceted. Physical activity can improve children's executive function, which is crucial for academic tasks such as problem-solving, decision-making, and self-regulation (Donnelly & Lambourne, 2011). Furthermore, physical activity has been shown to increase blood flow and oxygen delivery to the brain, enhancing cognitive processes and facilitating learning.

Research on nutrition for school-age children:

Proper nutrition is essential for the growth, development, and academic success of school-age children. Numerous studies have demonstrated the significant impact of nutritional status on children's cognitive function, academic performance, and overall well-being (Ayalew et al., 2020).

Children who have access to nutritious, balanced meals tend to exhibit better academic outcomes, including higher test scores, improved classroom behavior, and reduced absenteeism (Özkara&Özbay, 2019). Conversely, poor nutrition and nutrient deficiencies have been linked to adverse effects on cognitive development, memory, and attention, ultimately hindering academic achievement.

To address these challenges, it is crucial to promote the provision of high-quality, nutrient-dense foods in school settings, ensuring that all children have access to the nourishment they need to thrive. By implementing comprehensive policies and programs that prioritize nutrition, educators and policymakers can create an environment that supports the holistic development and academic success of all students, including those with disabilities.

Providing children with access to nutritious meals and opportunities for regular physical activity is crucial for promoting their overall health, cognitive development, and academic success. Emerging research has consistently demonstrated the strong link between children's nutritional status, physical activity levels, and their academic performance.

By prioritizing the provision of high-quality, nutrient-dense foods and inclusive physical activity programs in school settings, educators and policymakers can create an environment that supports the holistic development and academic success of all students. This multifaceted approach can empower children to cultivate healthy habits, improve their cognitive function, and reach their full potential both inside and outside the classroom.

References

- Altınışıık, Ü. & Çelik, A. (2021). Investigation of Service Quality Perceived by Fitness Center Consumers. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 10(15), 3225-3229.
- Altınışıık, Ü., İlhan, E.L. & Kurtipek, S. (2021). Zihinsel Engelli Bireylerde Sporun Etkilerine Yönelik Farkındalık: Spor Yöneticisi Adayları Üzerine Bir Araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 79-90.
- Amoaning, R E., Amoako, E S., Kyiire, G A., Owusu, D D., Bruce, H., Simpong, D L., & Adu, P. (2022, January 22). Anaemia Prevalence More Than Doubles in an Academic Year in a Cohort of Tertiary Students: A Repeated-Measure Study in Cape Coast, Ghana. *Hindawi Publishing Corporation*, 2022, 1-9. <https://doi.org/10.1155/2022/4005208>
- Andrew, M. (2019, October 1). Nutrition in children with neurodisability. *Elsevier BV*, 29(10), 436-440. <https://doi.org/10.1016/j.paed.2019.07.004>
- Arım, R G., Findlay, L., & Kohen, D. (2012, January 1). Participation in Physical Activity for Children with Neurodevelopmental Disorders. *Hindawi Publishing Corporation*, 2012, 1-9. <https://doi.org/10.1155/2012/460384>
- Ayalew, M., Bayray, A., Belachew, A B., & Handebo, S. (2020, April 9). Nutritional Status and Educational Performance of School-Aged Children in Lalibela Town Primary Schools, Northern Ethiopia. *Hindawi Publishing Corporation*, 2020, 1-9. <https://doi.org/10.1155/2020/5956732>
- Baja, F R., Sukarmin, Y., & Annasai, F. (2022, January 1). Physical Activity, Sedentary Behavior, and Body Mass Index of Students during the COVID-19 Pandemic. *Atlantis Press*. <https://doi.org/10.2991/ahsr.k.220203.023>
- Chaudhary, A., Sudzina, F., & Mikkelsen, B E. (2020, September 22). Promoting Healthy Eating among Young People—A Review of the Evidence of the Impact of School-Based Interventions. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 12(9), 2894-2894. <https://doi.org/10.3390/nu12092894>
- Children in the State of Palestine. (2018, November 1). <https://www.unicef.org/sop/reports/children-state-palestine>
- Cohen, J F., Hecht, A A., McLoughlin, G M., Turner, L., & Schwartz, M B. (2021, March 11). Universal School Meals and Associations with Student Participation, Attendance, Academic Performance, Diet Quality, Food Security, and Body Mass Index: A Systematic Review. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 13(3), 911-911. <https://doi.org/10.3390/nu13030911>

- Crosnoe, R., & Muller, C. (2004, December 1). Body Mass Index, Academic Achievement, and School Context: Examining the Educational Experiences of Adolescents at Risk of Obesity. *SAGE Publishing*, 45(4), 393-407. <https://doi.org/10.1177/002214650404500403>
- Donnelly, J E., & Lambourne, K. (2011, June 1). Classroom-based physical activity, cognition, and academic achievement. *Elsevier BV*, 52, S36-S42. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2011.01.021>
- Douglas, J., & Huxham, L. (n.d). Feeding children with neurodisabilities.. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118915349.ch29>
- Drake, L., Russo, R., & Defeyter, M A. (2017, August 17). Editorial: The Impact of School Food Consumption on Children's Cognition, Educational Attainment and Social Development. *Frontiers Media*, 5. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2017.00204>
- Fanjiang, G., & Kleinman, R E. (2007, May 1). Nutrition and performance in children. *Lippincott Williams & Wilkins*, 10(3), 342-347. <https://doi.org/10.1097/mco.0b013e3280523a9e>
- Feinberg, A N., Feinberg, L., & Atay, O. (2008, December 1). Gastrointestinal Care of Children and Adolescents with Developmental Disabilities. *Elsevier BV*, 55(6), 1343-1358. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2008.08.004>
- Fragala-Pinkham, M A., Haley, S M., Rabin, J P., & Kharasch, V S. (2005, November 1). A Fitness Program for Children With Disabilities. *Oxford University Press*, 85(11), 1182-1200. <https://doi.org/10.1093/ptj/85.11.1182>
- Galal, O., & Hulett, J. (2003, March 1). The relationship between nutrition and children's educational performance: a focus on the United Arab Emirates. *Wiley*, 28(1), 11-20. <https://doi.org/10.1046/j.1467-3010.2003.00301.x>
- Gallotta, M C., Iazzoni, S., Emerenziani, G P., Meucci, M., Migliaccio, S., Guidetti, L., & Baldari, C. (2016, April 11). Effects of combined physical education and nutritional programs on schoolchildren's healthy habits. *PeerJ, Inc.*, 4, e1880-e1880. <https://doi.org/10.7717/peerj.1880>
- Groce, N., Challenger, E., Berman-Bieler, R., Farkas, A H., Yilmaz, N., Schultink, W., Clark, D H., Kaplan, C., & Kerac, M. (2014, October 13). Malnutrition and disability: unexplored opportunities for collaboration. *Taylor & Francis*, 34(4), 308-314. <https://doi.org/10.1179/2046905514y.00000000156>
- Hall, J., & Thomas, M. (2008, January 1). Promoting Physical Activity and Exercise in Older Adults With Developmental Disabilities. *Lippincott Williams & Wilkins*, 24(1), 64-73. <https://doi.org/10.1097/01.tgr.0000311407.09178.55>

- İyi, Z., & Kahriman, İ. (2024, February 1). Health-risk behaviors and peer pressure of adolescents in the child protective services in Türkiye: A cross-sectional study. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 37(1), e12442. <https://doi.org/10.1111/jcap.12442>
- Kahlon, S., Brubacher-Cressman, K., Caron, E M., Ramonov, K., Taubman, R., Berg, K., Wright, F V., & Hilderley, A J. (2019, April 1). Opening the Door to Physical Activity for Children With Cerebral Palsy: Experiences of Participants in the BeFAST or BeSTRONG Program. *Human Kinetics*, 36(2), 202-222. <https://doi.org/10.1123/apaq.2018-0048>
- Kayani, S., Kiyani, T., Jin, W., Sánchez, M L Z., Kayani, S., & Qurban, H. (2018, October 11). Physical Activity and Academic Performance: The Mediating Effect of Self-Esteem and Depression. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 10(10), 3633-3633. <https://doi.org/10.3390/su10103633>
- Klein, A., Uyehara, M., Cunningham, A A., Olomi, M., Cashin, K., & Kirk, C M. (2023, March 17). Nutritional care for children with feeding difficulties and disabilities: A scoping review. *Public Library of Science*, 3(3), e0001130-e0001130. <https://doi.org/10.1371/journal.pgph.0001130>
- Kohl, H W., Cook, H., & Board, N. (2013, October 30). Physical Activity and Physical Education: Relationship to Growth, Development, and Health. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK201497/>
- Liao, P., Chang, H., Wang, J., & Wu, M. (2013, March 13). Physical fitness and academic performance: empirical evidence from the National Administrative Senior High School Student Data in Taiwan. *Oxford University Press*, 28(3), 512-522. <https://doi.org/10.1093/her/cyt041>
- Liu, S., Hassan, N M., Ning, K., Hu, B., & Xu, S. (2021, April 14). The relationship between physical well-being and cognitive outcomes in 2–7 year old typically developing children: A systematic review. <https://doi.org/10.1145/3463531.3463552>
- Loy-Ee, C B P., & Ng, P. (2018, January 17). The Effectiveness of a Formal Physical Education Curriculum on the Physical Ability of Children in a Preschool Context. *Sciedu Press*, 7(1), 13-13. <https://doi.org/10.5430/jct.v7n1p13>
- Lunga, P., Esterhuizen, S., & Koen, M P. (2022, June 1). Play-based pedagogy: An approach to advance young children’s holistic development. *University of Johannesburg*, 12(1). <https://doi.org/10.4102/sajce.v12i1.1133>
- Martínez-Bello, V E., & Estevan, I. (2021, April 16). Physical Activity and Motor Competence in Preschool Children. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 8(4), 305-305. <https://doi.org/10.3390/children8040305>

- Melanson, K J. (2008, September 1). Back-to-School Nutrition. SAGE Publishing, 2(5), 397-401. <https://doi.org/10.1177/1559827608320637>
- Michael, S L., Jones, S E., Merlo, C., Sliwa, S., Lee, S M., Cornett, K., Brener, N D., Chen, T J., Ashley, C., & Park, S. (2023, April 28). Dietary and Physical Activity Behaviors in 2021 and Changes from 2019 to 2021 Among High School Students — Youth Risk Behavior Survey, United States, 2021. , 72(1), 75-83. <https://doi.org/10.15585/mmwr.su7201a9>
- Özkara, A. B. (2019). Spor lisesi öğrencilerinin, sportif etkinliklere katılımlarına göre girişimcilik yeterliliklerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 1304-1312.
- Özkara, A. B., & Özbay, S. (2019). Lise düzeyindeki sporcu öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(221), 207-214.
- Özkara, A. B. (2018). Physical education in EU schools and Turkey: A comparative study. *Comparative Professional Pedagogy*, 8(2), 101–106. doi:10.2478/rpp-2018-0026
- ÖZKARA, A. B. (2018). Recreational Activities for People with Disabilities A Traditional Systematic Review. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 8(12), 883–888.
- Parks, E P., Mascarenhas, M R., & Goh, V L. (2020, January 1). Nutrient needs and requirements during growth. Elsevier BV, 23-44. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-818460-8.00002-2>
- Policy Statement: Inclusion of Children with Disabilities in Early Childhood Programs (Nov. 28, 2023) - Individuals with Disabilities Education Act. (2023, November 28). https://sites.ed.gov/idea/idea-files/policy-statement-inclusion-of-children-with-disabilities-in-early-childhood-programs/?utm_content=&utm_medium=email&utm_name=&utm_source=govdelivery&utm_term=
- Rosenkranz, R R., Neuendorf, C M., Rosenkranz, S K., & Sauer, K. (2020, February 23). Just Sit Still and Pay Attention?—A Commentary. Wiley-Blackwell, 90(5), 345-348. <https://doi.org/10.1111/josh.12881>
- Ross, S M., Bogart, K R., Logan, S W., Case, L., Fine, J., & Thompson, H. (2016, September 5). Physical Activity Participation of Disabled Children: A Systematic Review of Conceptual and Methodological Approaches in Health Research. *Frontiers Media*, 4. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2016.00187>
- Ruz, R P., García-Molina, R., & Puga-González, E. (2019, August 5). Effectiveness of a Motor Intervention Program on Motivation and Learning of English Vocabulary in Preschoolers: A Pilot Study.

- Multidisciplinary Digital Publishing Institute, 9(8), 84-84.
<https://doi.org/10.3390/bs9080084>
- Savage, M., & Colombo-Dougovito, A. M. (2023, May 9). Capabilities, Opportunities, and Motivation: Exploring Fitness Program Experiences of Adults with Intellectual and Developmental Disabilities. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 20(10), 5771-5771.
<https://doi.org/10.3390/ijerph20105771>
- Shields, N., & Synnot, A. (2016, January 19). Perceived barriers and facilitators to participation in physical activity for children with disability: a qualitative study. *BioMed Central*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12887-016-0544-7>
- Story, M., Nannery, M. S., & Schwartz, M. B. (2009, March 1). Schools and Obesity Prevention: Creating School Environments and Policies to Promote Healthy Eating and Physical Activity. *Wiley-Blackwell*, 87(1), 71-100. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0009.2009.00548.x>
- Use, M. H. S. (2023, September 15). Global report on children with developmental disabilities. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240080232>
- Williamson, C. (2009, July 1). Guidance on healthy packed lunches for school children. *Mark Allen Group*, 4(6), 268-274.
<https://doi.org/10.12968/bjsn.2009.4.6.43223>
- Youth Physical Activity Guidelines. (2022, August 11). <https://www.cdc.gov/healthyschools/physicalactivity/guidelines.htm>

Chapter 6

Supplements and Young Athletes: Navigating the Hidden Dangers on the Field

Gamze ZEHİR KIRKBİR¹

Hakan KIRKBİR²

Fatih KIRKBİR³

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi, gamzezehir4861@gmail.com, Orcid: 0000-0002-6192-6064

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, hakankirkbir@gmail.com, Orcid: 0000 0000 4644 6716

³ Karadeniz teknik Üniversitesi, fatihkirkbir@ktu.edu.tr, Orcid 0000-0003-0181-7138

Introduction:

The world of sports and athletic performance has long been intertwined with the use of dietary supplements, as young athletes strive to gain a competitive edge and enhance their physical capabilities. However, the use of these supplements among this vulnerable population is a complex and multifaceted issue, fraught with a delicate balance between the perceived potential benefits and the significant risks that these products may pose (Maughan et al., 2007). The rapidly growing, multi-billion dollar dietary supplement industry continues to aggressively market its wares to impressionable young athletes, using a variety of tactics to create a perceived need for their products. This relentless marketing, combined with the intense pressure that young athletes face to excel in their respective sports, has led to a concerning trend of widespread and often indiscriminate use of dietary supplements within this population.

It is crucial to closely examine the prevalence, knowledge, and underlying attitudes of young athletes towards these supplements, as well as the hidden dangers and unintended consequences they may encounter (Dorsch & Bell, 2005). Many young athletes are drawn to the allure of performance enhancement, believing that the use of dietary supplements will provide them with a much-needed competitive edge. However, this desire to succeed, coupled with a lack of understanding about the potential health risks and long-term consequences, can lead them to make impulsive and potentially dangerous decisions regarding supplement use.(Jagim et al., 2023)

Furthermore, the lack of robust regulation and quality control within the dietary supplement industry, as well as the potential for adulteration and contamination, pose significant threats to the health and well-being of young athletes (Özkara & Kalkavan, 2021; Eichner & Tygart, 2015). It is essential to shed light on these issues and provide a comprehensive understanding of the complex landscape of dietary supplement use among young athletes, in order to develop effective strategies for education, prevention, and regulation that prioritize the safety and well-being of this vulnerable population.

Prevalence and Patterns of Supplement Use

The use of dietary supplements among young athletes is a widespread and growing phenomenon, with studies indicating that the prevalence of supplement use in this population can range from 40% to 100%, depending on the type of sport, level of competition, and the definition of what constitutes a dietary supplement (Garthe & Maughan, 2018).

Young athletes are particularly vulnerable to the allure of dietary supplements, as they are often driven by a desire to gain a competitive edge, improve physical

appearance, and meet the high expectations placed upon them by coaches, peers, and society (Jovanov et al., 2019). This vulnerability is further exacerbated by the aggressive marketing tactics employed by the dietary supplement industry, which often target this impressionable demographic with promises of enhanced performance, increased muscle mass, and accelerated recovery (Scofield & Unruh, 2006).

Young athletes' use of dietary supplements is not limited to a specific subset of the population, but rather spans across a wide range of sports and skill levels. Researchers have found that adolescent athletes, regardless of their competitive level, are more likely to use dietary supplements than their non-athletic peers (Dorsch & Bell, 2005). This trend is particularly concerning, as young athletes may lack the necessary knowledge and understanding to make informed decisions about the safety and efficacy of these products, potentially exposing themselves to a variety of health risks.

Knowledge and Attitudes Towards Supplement Use

The knowledge and attitudes of young athletes towards dietary supplements are crucial factors in understanding the underlying drivers of their use and the potential risks involved. Many young athletes lack a comprehensive understanding of the regulations and guidelines governing the use of these products, particularly in the context of competitive sports (Wang & Bíró, 2021) (Schmidt et al., 2020).

One study found that a significant proportion of young athletes were unaware of the World Anti-Doping Agency regulations, which prohibit the use of certain banned substances and require athletes to exercise caution when using dietary supplements (Jovanov et al., 2019). This lack of knowledge can lead to the inadvertent use of banned substances, potentially resulting in serious consequences for the athlete's career and overall well-being (Ulupinar et al., 2020). Furthermore, the ethical dilemma surrounding the use of dietary supplements is another aspect that young athletes grapple with. The intense pressure to succeed and the perceived notion that "everyone is doing it" can lead some young athletes to rationalize the use of these products, despite their ethical reservations (Jovanov et al., 2019).

The attitudes of young athletes towards dietary supplements are often shaped by a combination of personal beliefs, peer influence, and the advice of coaches, trainers, and parents. Some young athletes may view the use of dietary supplements as a necessary and acceptable part of their athletic training regimen, while others may be more hesitant due to concerns about safety, legality, and moral implications.

Health Risks and Unintended Consequences

The use of dietary supplements among young athletes is not without significant health risks and unintended consequences. Addressing this complex issue requires a comprehensive approach that encompasses education, regulation, and open dialogue between athletes, coaches, and healthcare professionals. Young athletes must be empowered with accurate information about the potential benefits and risks associated with dietary supplements, and sports governing bodies must strengthen their regulatory frameworks to ensure the safety and integrity of these products. Additionally, fostering an open and transparent dialogue between all stakeholders will be crucial in developing effective strategies to mitigate the hidden dangers and unintended consequences of supplement use among young athletes (Jagim et al., 2023) (Wang & Bíró, 2021).

Existing research paints a concerning picture of the widespread and often indiscriminate use of dietary supplements among young athletes (Brzęk et al., 2021) (Stierman et al., 2020). Studies have revealed that the prevalence of supplement consumption in this population is higher than the national average for all adolescents, with one in five American youths reporting to know a peer who takes dietary supplements to enhance athletic performance or physical appearance. This trend is particularly troubling, as young athletes may lack the necessary knowledge and guidance to make informed decisions about the use of these products, which can lead to the consumption of potentially unsafe, ineffective, or even contaminated supplements. The dangers associated with the use of dietary supplements by young athletes extend beyond the immediate health risks.

The use of dietary supplements among young athletes has become increasingly prevalent, driven by a desire to enhance athletic performance, promote recovery, and achieve physical goals. The use of dietary supplements among young athletes has become increasingly prevalent in recent years. This trend is driven by a desire to enhance athletic performance, promote recovery, and achieve physical goals. However, the widespread and often indiscriminate use of these supplements can pose significant risks and challenges for this vulnerable population. As the use of dietary supplements continues to rise, it is crucial to address the potential dangers and address the complex issues surrounding their consumption by young athletes (Wang & Bíró, 2021) (Schmidt et al., 2020).

The Allure of Supplements

Adolescent athletes are particularly susceptible to the marketing tactics employed by the multi-billion dollar dietary supplement industry (Dorsch & Bell, 2005). These products are often portrayed as the key to unlocking enhanced

performance, improved appearance, and the competitive edge necessary to succeed in their respective sports (Scofield & Unruh, 2006). Young athletes, driven by the pressure to excel and the media's representation of professional sports, are increasingly seeking out various ergogenic aids, including dietary supplements, to gain a perceived advantage (Jovanov et al., 2019).

Adolescent athletes are particularly susceptible to the aggressive marketing tactics employed by the multi-billion dollar dietary supplement industry (Dorsch & Bell, 2005). These products are often portrayed through various media channels as the key to unlocking enhanced athletic performance, improved physical appearance, and the competitive edge necessary to succeed in their respective sports (Scofield & Unruh, 2006). Young athletes, driven by the immense pressure to excel and the media's glamorized representation of professional sports, are increasingly seeking out various ergogenic aids, including dietary supplements, in the belief that these products will provide them with a perceived advantage over their peers (Jovanov et al., 2019). This vulnerability is further exacerbated by the lack of understanding among many young athletes regarding the potential risks and side effects associated with the indiscriminate use of these supplements, as well as the lack of guidance from qualified sports nutrition professionals.

The Prevalence and Patterns of Supplement Use

Recent studies have revealed that the use of dietary supplements among adolescent athletes is higher than the national average for all adolescents (Scofield & Unruh, 2006). A survey conducted by the Blue Cross/Blue Shield Association's Healthy Competition Foundation found that one in five American youths knows a peer who takes dietary supplements to enhance athletic performance or appearance (Scofield & Unruh, 2006).

The use of dietary supplements among young athletes is not limited to a specific subset of sports or activities. Studies have shown that the intake of supplements can vary based on the metabolic demands of the sport, with athletes participating in power sports being more likely to consume supplements such as protein, creatine, caffeine, and branched-chain amino acids (Osterman et al., 2020). Additionally, gender-based differences have been observed, with male athletes more inclined to use performance-enhancing supplements, while female athletes tend to gravitate towards supplements related to general health and wellness (Osterman et al., 2020).

The Risks and Challenges

The widespread and often indiscriminate use of dietary supplements among young athletes poses significant risks and challenges. Many of these supplements, such as branched-chain amino acids, caffeine, creatine, and herbal supplements, are marketed to athletes with claims of enhancing performance, strength, or weight loss (Osterman et al., 2020). However, the safety and potential side effects of these products are often overlooked in favor of the perceived positive outcomes (Osterman et al., 2020).

Furthermore, young athletes may be unaware of the regulations and banned substances enforced by organizations such as the World Anti-Doping Agency, leading to an ethical dilemma and the potential for inadvertent doping violations (Jovanov et al., 2019). Additionally, many young athletes lack the necessary knowledge and guidance to make informed decisions about the use of dietary supplements, which can lead to the consumption of products that are potentially unsafe, ineffective, or even contaminated with banned substances.

The Risks of Supplement Use

The use of dietary supplements by adolescent athletes is a complex issue, as it involves not only the potential benefits but also the significant risks associated with their consumption (Dorsch & Bell, 2005). Particular concern has arisen regarding the safety of using these substances among adolescents, who may be at a higher risk when using certain combinations, such as caffeine-ephedra and anabolic steroids (Guyda, 2005). Long-term effects and even fatalities have been reported in some cases, leading the American Academy of Pediatrics to condemn the use of anabolic steroids for bodybuilding or performance enhancement in adolescents (Guyda, 2005). Furthermore, many young athletes are still unfamiliar with the World Anti-Doping Agency regulations, and the misuse of sports supplements represents an ethical dilemma for some (Jovanov et al., 2019). The lack of comprehensive education and careful supervision of the athletic development of young athletes has contributed to the ongoing challenges in this area (Jovanov et al., 2019).

The use of dietary supplements by adolescent athletes is a complex issue, as it involves not only the potential benefits but also the significant risks associated with their consumption (Dorsch & Bell, 2005). Particular concern has arisen regarding the safety of using certain combinations of supplements, such as caffeine-ephedra and anabolic steroids, among adolescents, who may be at a higher risk of experiencing long-term effects and even fatalities (Guyda, 2005). The use of dietary supplements by adolescent athletes is a complex issue that warrants careful consideration. While these supplements may offer potential

benefits, such as enhanced athletic performance, improved recovery, and the achievement of physical goals, their consumption also carries significant risks, particularly for this vulnerable population (Dorsch & Bell, 2005). A major concern is the safety of using certain combinations of supplements, such as caffeine-ephedra and anabolic steroids, among adolescents. These young athletes may be at a higher risk of experiencing serious long-term effects, including hormonal imbalances, liver and kidney damage, and even life-threatening consequences, such as fatalities (Guyda, 2005). The complex physiological and developmental changes occurring during adolescence make this age group particularly susceptible to the adverse effects of certain supplement combinations. As such, the use of dietary supplements by young athletes requires comprehensive education, close supervision, and guidance from qualified sports nutrition professionals to ensure their safe and effective use.

The Risks of Indiscriminate Use

While some supplements may offer potential benefits in specific circumstances, the majority of young athletes use these products without a full understanding of their potential risks and without the guidance of a qualified sports nutrition professional (Maughan et al., 2007). This indiscriminate use of supplements can lead to a range of negative consequences, including hormonal imbalances, liver and kidney damage, and even life-threatening events (Guyda, 2005). Notably, long-term effects and fatalities have been reported in some cases, particularly with the use of certain combinations, such as caffeine-ephedra and anabolic steroids (Guyda, 2005). The American Academy of Pediatrics has condemned the use of anabolic steroids for bodybuilding or performance enhancement in adolescents due to the significant health risks involved (Guyda, 2005).

Adolescence is identified as a time when individuals are more likely to engage in risky health behaviors than during other stages of life (İyi & Kahriman, 2024). Adolescents are particularly susceptible to the allure of dietary supplements, with some of the most appealing products being those that promise to enhance athletic performance or physical appearance. This vulnerability is exacerbated by the aggressive marketing tactics of the dietary supplement industry, which often target young athletes through a variety of media channels, such as magazines, television commercials, and online platforms. A survey conducted by the Blue Cross/Blue Shield Association's Healthy Competition Foundation found that 1 in 5 American youths knows a peer who takes dietary supplements to enhance athletic performance or appearance. The rising prevalence of dietary supplement use among young athletes is a complex issue, with several key factors

contributing to this trend (Özkara, 2019). Firstly, the high physical demands of training and competition predispose athletes to increasingly rely on nutrition, including the usage of dietary supplements, in the belief that they will gain a competitive advantage, maximize their performance, and maintain their health and competitiveness (Sekulić et al., 2019). Additionally, studies have shown that an individual's level of physical activity involvement, gender, and overall health status can also influence their likelihood of using dietary supplements (Dorsch & Bell, 2005).

The rapid growth of the dietary supplement industry, now a multi-billion dollar industry, has also played a significant role in driving the increase in supplement use among young athletes. This expansion has led to growing pressure and a subsequent need for research to establish the efficacy and safety of these products, particularly for adolescent users.

The psychological and educational components of dietary supplement use cannot be ignored, as they play an equally important role in the health and safety of young athletes. Young athletes are often unaware of the World Anti-Doping Agency regulations regarding the use of certain supplements, and the misuse of these products can represent an ethical dilemma for some (Jovanov et al., 2019).

The potential dangers associated with the use of dietary supplements by young athletes are multifaceted and can have serious consequences. The lack of regulation and oversight in the dietary supplement industry means that the quality, purity, and safety of these products are often uncertain. Furthermore, the use of certain supplements can lead to unintended consequences, such as positive doping tests, which can have significant implications for an athlete's career and reputation (Jovanov et al., 2019).

Additionally, the use of certain dietary supplements, such as steroids and creatine, can have adverse physiological effects, including hormonal imbalances, liver and kidney damage, and cardiovascular issues (Calfee & Fadale, 2006). These risks are particularly concerning for young athletes, whose bodies are still developing and may be more vulnerable to the damaging effects of these substances. Despite the widespread use of dietary supplements among young athletes, there is a concerning lack of understanding and consultation with sports nutrition professionals regarding the potential benefits and risks associated with their use. Many young athletes use these supplements without fully comprehending the potential consequences, and without the guidance of qualified experts who can help them navigate the complex landscape of sports nutrition.

In conclusion, the use of dietary supplements among young athletes is a complex and multifaceted issue that requires a comprehensive approach to address the potential dangers and ensure the health and safety of this vulnerable

population. Addressing this challenge will require a combination of education, regulation, and collaboration between health professionals, sports organizations, and the dietary supplement industry to create a safer and more informed environment for young athletes.

As the use of dietary supplements among young athletes continues to rise, it is crucial to address the potential risks and challenges associated with their consumption. While some supplements may provide targeted benefits in specific circumstances, the widespread and often indiscriminate use of these products can pose significant health and safety concerns for this vulnerable population.

Dietary supplements are widely used among athletes, with studies reporting that up to 85% of elite track and field athletes incorporate them into their training and competition routines (Maughan et al., 2007). These supplements include a variety of products, such as vitamins, minerals, protein, creatine, and various "ergogenic" compounds, all of which are intended to enhance athletic performance or recovery (Maughan et al., 2007). However, the use of these supplements is often done without a comprehensive understanding of their potential benefits and risks, and without the guidance of sports nutrition professionals (Maughan et al., 2007).

The appeal of dietary supplements among young athletes is particularly concerning, as this demographic is more susceptible to the psychological and social pressures that drive supplement use (Dorsch & Bell, 2005). Recent studies have identified several key moderating factors for supplement use in adolescents, including health status, gender, and level of physical activity involvement (Dorsch & Bell, 2005). Furthermore, the dietary supplement industry's aggressive marketing tactics, which frequently target young athletes, contribute to the growing prevalence of supplement use in this population (Schofield & Unruh, 2006).

One of the primary concerns with the widespread use of dietary supplements among young athletes is the potential for these products to contain banned or undeclared substances that could lead to positive doping tests (Jovanov et al., 2019). Young athletes are often unaware of the World Anti-Doping Agency regulations, which can result in inadvertent doping violations and ethical dilemmas (Jovanov et al., 2019). Additionally, the lack of regulation and quality control in the dietary supplement industry means that these products may contain contaminants or undeclared ingredients that could pose serious health risks to young athletes (Maughan et al., 2007).

To address these issues, a comprehensive approach is necessary, involving education, regulation, and collaboration between various stakeholders. Sports nutrition professionals, coaches, and healthcare providers must work together to

educate young athletes and their families on the potential risks and benefits of dietary supplements, as well as the importance of seeking professional guidance before incorporating these products into their regimen (Jovanov et al., 2019). In addition, regulatory bodies and policymakers must strengthen the oversight and quality control mechanisms within the dietary supplement industry to ensure the safety and efficacy of these products (Maughan et al., 2007).

By addressing the complex and multifaceted challenges associated with the use of dietary supplements among young athletes, we can work to protect the health and well-being of this vulnerable population while promoting a fair and ethical approach to athletic performance enhancement.

By addressing the hidden dangers associated with the use of dietary supplements among young athletes, we can empower this population to make informed decisions about their health and performance, and ultimately promote a safer and more ethical environment for athletic competition.

Alarming, many young athletes are still unfamiliar with the World Anti-Doping Agency regulations and the potential for certain supplements to contain banned substances (Jovanov et al., 2019).

The appeal of dietary supplements among young athletes is understandable, as they may perceive these products as a quick and easy way to gain an edge over their competitors (Dorsch & Bell, 2005). This perception is further exacerbated by the dramatic increase in the availability and marketing of these products, which has led to a multi-billion dollar industry (Dorsch & Bell, 2005). Adolescent athletes, in particular, have been identified as a target market for the dietary supplement industry, with reports suggesting that 1 in 5 young athletes know a peer who uses supplements to enhance athletic performance or appearance (Scofield & Unruh, 2006).

The widespread use of dietary supplements among young athletes raises significant concerns, as this population may be more vulnerable to the potential adverse effects of these products. Research has shown that the average use of dietary supplements among adolescent athletes is higher than the national average for dietary supplement use in all adolescents, indicating a concerning trend.

Furthermore, the psychological and educational components of supplement use in this age group cannot be ignored, as they play a crucial role in the health and safety of young athletes (Dorsch & Bell, 2005). Many young athletes are still unfamiliar with the regulations set forth by the World Anti-Doping Agency, and the misuse of sports supplements represents an ethical dilemma for some (Jovanov et al., 2019).

In response to these concerns, it is essential to prioritize comprehensive education and supervision of young athletes regarding the use of dietary

supplements. This should include not only the potential benefits and risks associated with these products, but also the legal and ethical implications of their use. Sports nutrition professionals, coaches, and other key stakeholders must work together to ensure that young athletes are making informed decisions and are not putting their health and well-being at risk in the pursuit of athletic success.

The prevalence of supplement use among young athletes is a growing concern, with studies indicating that the average use of dietary supplements among this group is higher than the national average for all adolescents. (Scofield & Unruh, 2006)

The prevalence of dietary supplement use among young athletes is well-documented, with studies indicating that a significant proportion of this demographic engages in the practice.

The dietary supplement industry has experienced exponential growth, with adolescents and young athletes serving as a prime target market.

Adolescence is a critical period of physical and mental development, and the influence of the dietary supplement industry on this age group cannot be overlooked.

Recent research has highlighted several key factors that contribute to the growing prevalence of supplement use among adolescent athletes.

Young athletes face a myriad of challenges as they strive to excel in their respective sports. One area of growing concern is the use of dietary supplements, which have become increasingly popular among this demographic (Figueiredo et al., 2010)(Intensive Training and Sports Specialization in Young Athletes, 2000).

The dietary supplement industry has experienced significant growth, with over 170 million U.S. adults identifying as supplement users(Travis et al., 2019). While many athletes believe these supplements offer a natural and safe way to enhance performance, the reality is often more complicated.(Rao et al., 2010)(Travis et al., 2019)

Supplements such as creatine, ephedra, and anabolic-steroid precursors have been the subject of extensive research, with studies highlighting both their potential benefits and the associated risks(Powers, 2004). Indeed, creatine has been shown to increase lean body mass and improve high-intensity exercise performance, making it a popular choice among athletes looking to gain a competitive edge(Świtła, 2023)(Powers, 2004).

However, the use of supplements is not without its dangers. Anabolic-androgenic steroids, for instance, have been linked to a host of health issues, including liver damage, hormonal imbalances, and cardiovascular problems(Powers, 2004).

The lure of enhanced performance has led some athletes to experiment with a combination of performance-enhancing substances, further compounding the risks(Boyce, 2003). Ephedra, a stimulant that has been associated with adverse cardiovascular events, is another example of a supplement that has been widely used by athletes despite the potential dangers(Powers, 2004).

The widespread use of supplements among young athletes is particularly concerning, as this demographic is often more vulnerable to the potential side effects(Świtała, 2023). Furthermore, the lack of regulation and oversight in the supplement industry means that athletes may be unknowingly consuming banned substances or products of questionable quality and safety(Hackney, 2016).

It is critical for young athletes, their coaches, and their parents to understand the potential risks associated with the use of dietary supplements. Educating this population on the dangers of supplement use and the importance of a balanced, nutrient-rich diet is essential for promoting safe and sustainable athletic performance(Hackney, 2016).

By navigating the complex landscape of supplements and their potential impact on young athletes, coaches, parents, and sports medicine professionals can work together to ensure the health and well-being of this vulnerable population.

Dietary supplements have become increasingly popular among young athletes, with many believing that they can provide a natural and safe way to enhance performance(Świtała, 2023). However, the reality is often more complex, with studies highlighting both the potential benefits and the associated risks of these products(Powers, 2004).

Creatine, for example, has been shown to increase lean body mass and improve high-intensity exercise performance, making it a popular choice among athletes(Świtała, 2023)(Powers, 2004). Anabolic-androgenic steroids, on the other hand, have been linked to a host of health issues, including liver damage, hormonal imbalances, and cardiovascular problems(Powers, 2004).

The use of combinations of performance-enhancing substances is also a growing concern, as the risks may be compounded(Boyce, 2003).

The Vulnerability of Young Athletes: Navigating the Supplement Landscape

The widespread use of supplements among young athletes is particularly concerning, as this demographic is often more vulnerable to the potential side effects. Furthermore, the lack of regulation and oversight in the supplement industry means that athletes may be unknowingly consuming banned substances or products of questionable quality and safety.

Many young athletes are still unfamiliar with the World Anti-Doping Agency regulations, and the misuse of sports supplements represents an ethical dilemma for some. The expansion of the dietary supplement industry has also been

targeting adolescent athletes, who have been reported to use a wide variety of supplements to improve performance, even though medical evidence suggests that these supplements may be beneficial for only small subgroups (Dietary Supplements for Exercise and Athletic Performance, 2023) (Sanz-Martín et al., 2022) of people.

The vulnerability of young athletes to the potential dangers of supplement use highlights the critical need for comprehensive education and careful supervision of their athletic development.

Educating Young Athletes and Their Support Systems

To address the growing concern over supplement use among young athletes, it is essential to educate this population, as well as their coaches, parents, and sports medicine professionals, on the potential risks and benefits of these products.

By providing comprehensive information on the safety, efficacy, and regulation of dietary supplements, young athletes can make more informed decisions about their use. Furthermore, by fostering open discussions about the limitations of most supplements and acknowledging that some supplements may work some of the time, healthcare professionals can establish greater credibility and provide more valuable guidance to young athletes.

By providing young athletes with comprehensive and objective information on the safety, efficacy, and regulation of dietary supplements, they can make more informed and responsible decisions about their use. Healthcare professionals should foster open and nuanced discussions about the potential benefits, limitations, and risks associated with various supplements. This includes acknowledging that while some supplements may offer performance-enhancing effects for certain individuals or in specific contexts, the majority of these products have limited or inconclusive evidence supporting their claims. By establishing greater credibility through this transparent and evidence-based approach, healthcare professionals can offer more valuable and trustworthy guidance to young athletes, empowering them to make choices that prioritize their overall health and well-being alongside their athletic goals.

Conclusion

The use of dietary supplements among young athletes is a complex and multifaceted issue that requires a holistic approach. While some supplements may offer potential benefits, the risks of misuse, contamination, and long-term health consequences are significant, especially for vulnerable populations like adolescent athletes.

By educating young athletes, their coaches, and their support systems on the nuances of supplement use, and by promoting a culture of safety and transparency, we can empower this demographic to make informed decisions that prioritize their overall health and well-being. Ultimately, the goal should be to cultivate a sports environment that fosters sustainable, ethical, and evidence-based practices, ensuring that young athletes can thrive both on and off the field.

The use of dietary supplements among young athletes is a complex and multifaceted issue that requires a holistic approach. While some supplements may offer potential benefits, the risks of misuse, contamination, and long-term health consequences are significant, especially for vulnerable populations like adolescent athletes.

By educating young athletes, their coaches, and their support systems on the nuances of supplement use, and by promoting a culture of safety and transparency, we can empower this demographic to make informed decisions that prioritize their overall health and well-being. Ultimately, the goal should be to cultivate a sports environment that fosters sustainable, ethical, and evidence-based practices, ensuring that young athletes can thrive both on and off the field.

Additionally, coaches and parents play a crucial role in ensuring the health and safety of young athletes. By staying informed about the latest research and regulations, they can help guide their athletes towards safer and more effective training and recovery strategies, reducing the temptation to turn to potentially harmful supplements. This holistic approach, which combines education, transparency, and the active involvement of coaches and parents, is essential for promoting safe and sustainable athletic performance among young athletes.

This holistic approach, which combines comprehensive education on the nuances of supplement use, transparency about the potential benefits and limitations of various products, and the active involvement of coaches and parents in guiding young athletes towards safer and more effective training and recovery strategies, is essential for promoting safe and sustainable athletic performance among this vulnerable population. By fostering an environment of informed decision-making and prioritizing overall health and well-being alongside athletic goals, we can empower young athletes to make choices that reduce the temptation to turn to potentially harmful supplements. (Stadnyk & Parnell, 2011) (Eichner & Tygart, 2015) (Pipe & Ayotte, 2002) (Jovanov et al., 2019) mportantly, coaches and parents also play a crucial role in ensuring the health and safety of young athletes. By staying up-to-date on the latest research and regulations, they can guide their athletes towards safer and more effective training and recovery strategies, reducing the temptation to turn to potentially harmful supplements. This holistic approach, which combines comprehensive education, transparency

about the nuances of supplement use, and the active involvement of coaches and parents, is essential for cultivating a sports environment that prioritizes overall well-being and fosters sustainable, ethical, and evidence-based practices. By empowering young athletes to make informed choices that balance their athletic goals with their overall health, we can ensure they thrive both on and off the field.

References

- Boyce, E. G. (2003, February 1). Use and Effectiveness of Performance-Enhancing Substances. *SAGE Publishing*, 16(1), 22-36. <https://doi.org/10.1177/0897190002239630>
- Brzęk, A., Strauß, M., Sanchís-Gomar, F., & Leischik, R. (2021, October 24). Physical Activity, Screen Time, Sedentary and Sleeping Habits of Polish Preschoolers during the COVID-19 Pandemic and WHO's Recommendations: An Observational Cohort Study. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 18(21), 11173-11173. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111173>
- Calfee, R. P., & Fadale, P. D. (2006, March 1). Popular Ergogenic Drugs and Supplements in Young Athletes. *American Academy of Pediatrics*, 117(3), e577-e589. <https://doi.org/10.1542/peds.2005-1429>
- Dietary Supplements for Exercise and Athletic Performance. (2023, February 7). <https://ods.od.nih.gov/factsheets/ExerciseAndAthleticPerformance-HealthProfessional/>
- Dorsch, K. D., & Bell, A. (2005, October 1). Dietary supplement use in adolescents. *Lippincott Williams & Wilkins*, 17(5), 653-657. <https://doi.org/10.1097/01.mop.0000172819.72013.5d>
- Eichner, A., & Tygart, T. T. (2015, November 2). Adulterated dietary supplements threaten the health and sporting career of up-and-coming young athletes. *Wiley*, 8(3-4), 304-306. <https://doi.org/10.1002/dta.1899>
- Figueiredo, A., Coelho-e-Silva, M. J., Cumming, S. P., & Malina, R. M. (2010, November 1). Size and Maturity Mismatch in Youth Soccer Players 11- to 14-Years-Old. *Human Kinetics*, 22(4), 596-612. <https://doi.org/10.1123/pes.22.4.596>
- Garthe, I., & Maughan, R. J. (2018, March 1). Athletes and Supplements: Prevalence and Perspectives. *Human Kinetics*, 28(2), 126-138. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2017-0429>
- Guyda, H. (2005, December 1). Use of dietary supplements and hormones in adolescents: A cautionary tale. *Oxford University Press*. <https://doi.org/10.1093/pch/10.10.587>
- Hackney, A. C. (2016, January 1). Pharmacologic and Nutritional Substances to Enhance Performance or Produce Weight Loss. *Elsevier BV*, 83-96. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-809206-4.00017-2>
- Intensive Training and Sports Specialization in Young Athletes. (2000, July 1). *American Academy of Pediatrics*, 106(1), 154-157. <https://doi.org/10.1542/peds.106.1.154>

- İyi, Z., & Kahriman, İ. (2024, February 1). Health-risk behaviors and peer pressure of adolescents in the child protective services in Türkiye: A cross-sectional study. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 37(1), e12442. <https://doi.org/10.1111/jcap.12442>
- Jagim, A R., Harty, P S., Erickson, J L., Tinsley, G M., Garner, D., & Galpin, A J. (2023, September 29). Prevalence of adulteration in dietary supplements and recommendations for safe supplement practices in sport. *Frontiers Media*, 5. <https://doi.org/10.3389/fspor.2023.1239121>
- Jovanov, P., Đorđić, V., Obradović, B., Barak, O., Pezo, L., Marić, A., & Sakač, M. (2019, January 15). Prevalence, knowledge and attitudes towards using sports supplements among young athletes. *Springer Science+Business Media*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12970-019-0294-7>
- Maughan, R J., Depiesse, F., & Geyer, H. (2007, December 1). The use of dietary supplements by athletes. *Taylor & Francis*, 25(sup1), S103-S113. <https://doi.org/10.1080/02640410701607395>
- Osterman, S., Gray, V., Loy, M., Coffey, A B., Smallwood, K., & Barrack, M T. (2020, September 1). Prioritized Dietary Supplement Information Needs of 307 NCAA Division I Student Athletes. *Elsevier BV*, 52(9), 867-873. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2020.01.007>
- Özkara, A. B. (2019). Öğretmen adaylarının bedensel memnuniyet düzeylerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(1), 17-24.
- Özkara, A. B., & Kalkavan, A. (2021). Role of motor skills in physical education predisposition and social competence. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 43(1), 97-112.
- Pipe, A., & Ayotte, C. (2002, July 1). Nutritional Supplements and Doping. *Lippincott Williams & Wilkins*, 12(4), 245-249. <https://doi.org/10.1097/00042752-200207000-00008>
- Powers, M E. (2004, July 1). The Safety and Efficacy of Creatine, Ephedra, and Anabolic-Steroid Precursors. *Human Kinetics*, 9(4), 57-63. <https://doi.org/10.1123/att.9.4.57>
- Rao, A L., Standaert, C J., Drezner, J A., & Herring, S A. (2010, June 1). Expert Opinion and Controversies in Musculoskeletal and Sports Medicine: Preventing Sudden Cardiac Death in Young Athletes. *Elsevier BV*, 91(6), 958-962. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2010.02.006>
- Sanz-Martín, D., Ubago-Jiménez, J L., Tendero, G R., Zurita-Ortega, F., Melguizo-Ibáñez, E., & Puertas-Molero, P. (2022, October 6). The Relationships between Physical Activity, Screen Time and Sleep Time According to the Adolescents' Sex and the Day of the Week.

- Multidisciplinary Digital Publishing Institute, 10(10), 1955-1955.
<https://doi.org/10.3390/healthcare10101955>
- Schmidt, S., Anedda, B., Burchartz, A., Eichsteller, A., Kolb, S., Nigg, C., Niessner, C., Oriwol, D., Worth, A., & Wöll, A. (2020, December 11). Physical activity and screen time of children and adolescents before and during the COVID-19 lockdown in Germany: a natural experiment. *Nature Portfolio*, 10(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-020-78438-4>
- Scofield, D E., & Unruh, S. (2006, January 1). Dietary Supplement Use Among Adolescent Athletes in Central Nebraska and Their Sources of Information. *Lippincott Williams & Wilkins*, 20(2), 452-452. <https://doi.org/10.1519/r-16984.1>
- Sekulić, D., Tahiraj, E., Marić, D., Olujić, D., Bianco, A., & Zaletel, P. (2019, January 15). What drives athletes toward dietary supplement use: objective knowledge or self-perceived competence? Cross-sectional analysis of professional team-sport players from Southeastern Europe during the competitive season. *Springer Science+Business Media*, 16(1). <https://doi.org/10.1186/s12970-019-0292-9>
- Stadnyk, M., & Parnell, J A. (2011, November 7). Dietary supplementation habits of young Canadian athletes. *Springer Science+Business Media*, 8(sup1). <https://doi.org/10.1186/1550-2783-8-s1-p22>
- Stierman, B., Mishra, S., Gahche, J., Potischman, N., & Hales, C M. (2020, October 30). Dietary Supplement Use in Children and Adolescents Aged ≤19 Years — United States, 2017–2018. *Centers for Disease Control and Prevention*, 69(43), 1557-1562. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6943a1>
- Świtała, K. (2023, January 1). The Popular Ergogenic Substances in Sport and Physical Activity. *University of Szczecin*, 41, 69-80. <https://doi.org/10.18276/cej.2023.1-07>
- Travis, J C., Lattimore, L G., Harvey, M., & Frey, T. (2019, January 1). NSF International's role in the dietary supplements and nutraceuticals industries. *Elsevier BV*, 147-158. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-816467-9.00011-3>
- Ulupinar, S., Özbay, S., Gençoğlu, C., & Özkara, AB. (2020). Attitudes towards nutritional sport supplement of national and international kickboxers. *Ambient Science*, 7(1).
- Wang, F., & Bíró, É. (2021, March 1). Determinants of sleep quality in college students: A literature review. *Elsevier BV*, 17(2), 170-177. <https://doi.org/10.1016/j.explore.2020.11.003>

7. Bölüm

Terapötik Rekreasyon: Akademik Temelleri, Uygulamaları ve Toplumsal Katkıları

Nurullah Emir EKİNCİ¹

¹ Doç. Dr.: *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü*

1. Giriş

Terapötik Rekreasyonun Tanımı ve Tarihsel Gelişimi; Terapötik rekreasyon, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal iyilik halini geliştirmeyi amaçlayan planlı ve amaçlı rekreasyon faaliyetlerinin kullanıldığı bir sağlık ve rehabilitasyon alanıdır. Bu alan, özellikle engelli bireyler, kronik hastalıklarla yaşayanlar veya sosyal izolasyon riski taşıyanlar gibi özel ihtiyaçları olan kişilere yönelik olarak geliştirilmiştir. Terapötik rekreasyon, bireylerin yaşam kalitesini artırmayı, topluma katılımlarını desteklemeyi ve genel sağlıklarını iyileştirmeyi amaçlar (Dattilo, 2015).

İnsanlık tarihi boyunca, her toplumda psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkmış ve tedavi etmeye yönelik girişimler de olmuştur. Bu girişimlerden biri de psikoterapidir. Psikoterapi, bireyin zihinsel ve duygusal sağlığını iyileştirmek için kullanılan bir tedavi biçimidir. Psikoterapinin tarihi, çok eskilere dayanmaktadır. Psikoterapinin ilk örnekleri, Mısır, Çin ve Hint kültürlerinde bulunmuştur. Bu kültürlerde, ruhsal rahatsızlıklar, ruhlar tarafından ele geçirilme olarak görülüyordu ve tedaviler, ruhları çıkarmaya yönelikti. Kuramsal temelli psikoterapinin ilk uygulamaları 7. Yüzyılda Emevi halifesi Velid Abdülmelik tarafından yaptırılan hastanede ruhsal bozuklukları olan bireyler için özel doktorlar tahsis edilmiştir. 9. Yy da hem hekim hem de psikolog olan İranlı Razi tam adıyla *Ebu Bekr Muhammed bin Zekerîyya er-Razi* psikoterapi alanında çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Alman psikolog Wilhelm Max Wundt 1879 yılında Almanyanın Leipzig şehrinde ilk modern psikoloji laboratuvarını kurdu. Wundt'un araştırdığı alanlar; doyum, dikkat, duygu ve çağrışım üzerine olmuştur. Anatomist Franz Joseph Gall tarafından 19. yüzyılda, geliştirilen frenoloji yöntemiyle, bireyin başı incelenebiliyordu (Ludy, 2007). 1960'larda, terapötik rekreasyon alanı daha da gelişerek, eğitim programları ve mesleki dernekler kurulmaya başlamıştır. Örneğin, 1966 yılında kurulan Amerikan Terapötik Rekreasyon Derneği (American Therapeutic Recreation Association), bu alandaki profesyonellerin eğitimi ve tedavilerin standardizasyonu için önemli bir adım olmuştur (Stumbo & Peterson, 2009). Bu gelişmeler, terapötik rekreasyonun bir sağlık ve rehabilitasyon disiplini olarak tanınmasını sağlamıştır.

Rekreasyonun Sağlık ve Refah Üzerindeki Rolü; Rekreasyon, bireylerin genel sağlığını ve refahını destekleyen önemli bir faktördür. Fiziksel aktivite, mental rahatlama ve sosyal etkileşim sağlayan rekreasyon aşağıda belirtilen zihinsel ve duygusal sağlık sorunlarının tedavisinde etkilidir.

Bunlar;

- Depresyon
- Anksiyete
- Travma sonrası stres bozukluğu
- Şizofreni
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu
- Beslenme bozuklukları
- Madde bağımlılığı
- Öğrenme güçlüğü

Psikoterapi ve terapötik rekreasyon, zihinsel ve duygusal sağlık sorunlarının tedavisinde etkili bir yöntemdir. Ancak, bu yöntemler herkes için uygun olmasa da bireylerin stres seviyelerini azaltmakta, depresyon ve anksiyete gibi mental sağlık sorunlarını hafifletmekte ve genel yaşam kalitesini artırmaktadır (Mowatt & Bennett, 2011). Engellilerde hareket etme psikolojik olarak olumlu etkilemektedir (Karakoç, 2021)

Özellikle terapötik rekreasyon, sağlık hizmetlerinde alternatif bir tedavi yöntemi olarak görülmektedir. Bu alandaki çalışmalar, düzenli rekreasyon faaliyetlerinin kronik hastalıkları olan bireyler için fiziksel ve psikolojik iyileşme sağladığını göstermektedir (Carter & Van Andel, 2019). Örneğin, düzenli fiziksel aktivitenin kardiyovasküler hastalıklar üzerindeki olumlu etkileri ve psikososyal rehabilitasyonun depresyon tedavisindeki etkinliği konularında birçok çalışma yapılmıştır (Mobily & MacNeil, 2002).

Ayrıca, rekreasyonun sosyal etkileşim boyutu da bireylerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmakta ve sosyal izolasyonu azaltmaktadır. Özellikle engelli bireyler veya yaşlılar gibi sosyal izolasyon riski taşıyan gruplar için, terapötik rekreasyon programları sosyal becerileri geliştirmeye ve toplumsal katılımı artırmaya yönelik önemli bir araçtır (Hawkins, 2018).

2. Rekreasyonun Akademik Temelleri

Rekreasyonun Teorik Temelleri ve Disiplinlerarası Bağlantıları;

Rekreasyon, sadece serbest zaman etkinlikleri olarak görülmekten ziyade, bireyin fiziksel ve psikolojik sağlığını geliştirmeyi amaçlayan önemli bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Rekreasyonun akademik temelleri, psikoloji, sosyoloji, eğitim bilimleri ve halk sağlığı gibi farklı disiplinlerle iç içe geçmiş durumdadır. Bu disiplinlerarası bağlantılar, rekreasyon faaliyetlerinin bireyler ve toplum üzerindeki çok yönlü etkilerini anlamak için kritik öneme sahiptir (Driver, Brown, & Peterson, 1991).

Psikolojik teoriler, rekreasyonun bireylerin stres yönetimi, duygusal düzenleme ve yaşam memnuniyeti üzerindeki etkilerini açıklamaya yardımcı olur. Örneğin, rekreasyonun bireylerin kendini gerçekleştirme ve öz-yeterlik duygularını geliştirdiği, bu sayede genel yaşam memnuniyetini artırdığı gözlemlenmiştir (Iso-Ahola, 1980). Sosyolojik perspektifler ise, rekreasyonun sosyal etkileşim ve toplumsal bağları güçlendirme rolünü vurgular. Rekreasyonel etkinlikler, bireyler arasındaki sosyal bağları kuvvetlendiren ve toplumsal uyumu artıran önemli platformlar olarak görülmektedir (Kelly, 1996).

Eğitim bilimleri bağlamında, rekreasyon faaliyetlerinin bireylerin bilişsel gelişimine ve öğrenme süreçlerine katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu faaliyetler, özellikle çocuklarda ve gençlerde problem çözme, yaratıcılık ve takım çalışması gibi becerilerin gelişmesine yardımcı olur (Csikszentmihalyi, 1990). Halk sağlığı perspektifi ise, rekreasyonun fiziksel aktivite seviyelerini artırarak toplum sağlığını iyileştirme potansiyelini vurgular. Düzenli fiziksel aktivite, kronik hastalıkların önlenmesi ve yönetimi için kritik bir faktördür ve rekreasyonel etkinlikler bu bağlamda halk sağlığı müdahalelerinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Godbey, 2009).

Rekreasyon Türleri ve Bireysel Sağlığa Katkıları; Rekreasyon, bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığını desteklemek için çeşitli etkinlikleri içerir. Bu etkinlikler genellikle dört ana kategoriye ayrılır: açık hava rekreasyonu, spor, sanat ve kültürel etkinlikler ve oyun. Her bir rekreasyon türü, bireysel sağlığa farklı şekillerde katkıda bulunur.

Açık Hava Rekreasyonu: Açık hava etkinlikleri, doğayla iç içe olma fırsatı sunarak stresin azalmasına, zihinsel sağlığın iyileşmesine ve fiziksel kondisyonun artmasına yardımcı olur. Doğal ortamlarda vakit geçirmenin, bireylerde dikkat seviyelerini artırdığı, anksiyete ve depresyon belirtilerini azalttığı ve genel mutluluk seviyelerini yükselttiği bulunmuştur (Kaplan & Kaplan, 1989).

Spor: Spor etkinlikleri, fiziksel sağlık için doğrudan faydalar sağlarken, aynı zamanda takım çalışması, liderlik ve stratejik düşünme gibi sosyal becerilerin gelişimine de katkıda bulunur. Düzenli spor yapan bireylerin, kardiyovasküler sağlıklarının iyileştiği, obezite riskinin azaldığı ve genel fiziksel dayanıklılıklarının arttığı tespit edilmiştir (Warburton, Nicol, & Bredin, 2006).

Sanat ve Kültürel Etkinlikler: Sanat ve kültürel etkinlikler, bireylerin yaratıcılıklarını ifade etmelerine, duygusal düzenleme becerilerini geliştirmelerine ve kültürel bağlarını güçlendirmelerine yardımcı olur. Bu tür etkinlikler, aynı zamanda

sosyal katılımı teşvik ederek, toplumsal uyumu ve aidiyet duygusunu artırır (Cohen, 2009).

Oyun: Oyun, özellikle çocuklar ve gençler için önemli bir öğrenme aracı olarak kabul edilir. Oyun, motor becerilerin gelişimine, bilişsel işlevlerin güçlenmesine ve sosyal becerilerin kazanılmasına katkıda bulunur. Ayrıca, yetişkinler için de oyun, stres yönetimi ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek için etkili bir yöntem olarak kabul edilir (Pellegrini, 2009). Bu farklı rekreasyon türleri, bireylerin sağlık ve refahını çok yönlü olarak destekler. Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitliliği, bireylerin farklı ilgi ve ihtiyaçlarına göre etkinlikler seçmelerine olanak tanır, böylece daha geniş bir katılım ve fayda sağlanır.

3. Terapötik Rekreasyonun Önemi ve Uygulamaları

Terapötik Rekreasyonun Amaçları ve Uygulama Alanları; Rekreasyonel terapi, insanların fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlıklarını iyileştirmek için serbest zamanlarında gerçekleştirdikleri her türlü sanatsal, kültürel, sportif, dini ve sosyal aktiviteyi bünyesinde barındırmaktadır. Başlangıçta informal bir şekilde gerçekleştirilen bu aktiviteler daha sonra formal bir boyut kazanmıştır. İlk çağlardan günümüze kadar birçok farklı şekilde rekreasyonel terapi uygulanmıştır. Fakat günümüze kadar devam eden en yaygın terapötik uygulamalar; masaj, müzik, su terapisi ve psikoterapidir (Austin, 2013). Terapötik rekreasyonun ana amaçları, bireylerin fiziksel bağımsızlığını artırmak, sosyal katılımı teşvik etmek ve genel sağlık durumlarını iyileştirerek bireyin toplumsal bütünden kopmamasını sağlamaktadır.

Terapötik rekreasyonun uygulama alanları oldukça geniştir. Hastaneler, rehabilitasyon merkezleri, yaşlı bakım evleri, okullar ve toplum temelli programlar gibi birçok farklı ortamda uygulanabilir. Örneğin, bir rehabilitasyon merkezinde terapötik rekreasyon uzmanları, hastaların fiziksel ve bilişsel rehabilitasyon süreçlerine destek olmak için özel aktiviteler düzenler. Bu aktiviteler, bireylerin fiziksel kapasitelerini artırırken, aynı zamanda zihinsel sağlıklarını da destekler (Carter & Van Andel, 2019). Ayrıca, okullarda ve toplum temelli programlarda terapötik rekreasyon, engelli bireylerin sosyal etkileşimlerini artırmak ve topluma katılımını desteklemek amacıyla kullanılır. Bu tür programlar, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve grup etkinliklerine katılmalarına olanak tanır (Dattilo, 2015). Terapötik rekreasyonun esnek doğası, çeşitli bireylerin ihtiyaçlarına ve hedeflerine uyum sağlamasını mümkün kılar.

Terapötik Rekreasyonun Bireyler Üzerindeki Fiziksel, Duygusal ve Sosyal Etkileri; Terapötik rekreasyon, bireylerin sağlık ve iyilik halleri üzerinde çok yönlü etkiler yaratır. Fiziksel açıdan, terapötik rekreasyon aktiviteleri, bireylerin kas kuvvetini, esnekliğini, kardiyovasküler dayanıklılığını ve motor becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Bu tür aktiviteler, özellikle yaşlılar ve kronik hastalıkları olan bireyler için fiziksel fonksiyonların korunmasında ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynar (Hawkins, 2018). Örneğin, düzenli olarak yapılan hafif aerobik aktiviteler ve esneme egzersizleri, yaşlı bireylerde düşme riskini azaltabilir ve hareketliliği artırabilir (Mobily & MacNeil, 2002).

Duygusal açıdan bakıldığında, terapötik rekreasyon, bireylerin stres, anksiyete ve depresyon gibi duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Terapötik rekreasyon programları, bireylerin kendilerini ifade etmelerine ve duygusal durumlarını düzenlemelerine olanak tanıyan yaratıcı ve dinamik etkinlikler içerir. Sanat terapisi, müzik terapisi ve hayvan destekli terapiler gibi uygulamalar, bireylerin duygusal sağlıklarını iyileştirmede etkili yöntemler olarak kabul edilir (Cohen, 2009). Örneğin, bir araştırma, müzik terapisinin depresyon semptomlarını hafifletmede ve genel ruh hali üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermiştir (Maratos, Crawford, & Procter, 2011).

Sosyal etkiler açısından, terapötik rekreasyon, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine ve sosyal izolasyonu azaltmalarına yardımcı olur. Sosyal etkileşim, terapötik rekreasyonun merkezi bir unsuru olarak kabul edilir ve bu etkileşimler, bireylerin kendilerine olan güvenlerini artırmalarına ve sosyal destek ağlarını genişletmelerine yardımcı olur (Stumbo & Peterson, 2009). Grup aktiviteleri ve takım sporları, bireylerin işbirliği, liderlik ve iletişim becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Bu tür sosyal etkileşimler, bireylerin topluma katılımlarını artırarak, sosyal uyumu ve bağlılığı güçlendirir. Genel olarak, terapötik rekreasyonun bireyler üzerindeki etkileri çok yönlüdür ve sağlıkla ilgili birçok farklı alanı kapsar. Fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan bireylerin iyilik hallerini destekleyen bu yaklaşım, bireylerin yaşam kalitelerini artırmaya yönelik kapsamlı bir strateji sunar.

4. Günümüzde Terapötik Rekreasyonun Yeri ve Önemi

Sağlık Sisteminde Terapötik Rekreasyonun Yeri; Günümüzde terapötik rekreasyon, sağlık sisteminin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmektedir. Terapötik rekreasyon, sadece fiziksel sağlığı iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda zihinsel ve duygusal iyilik halini de destekler. Bu nedenle, hastaneler, rehabilitasyon merkezleri, yaşlı bakım evleri ve topluluk temelli programlar gibi çeşitli sağlık hizmetlerinde yaygın olarak uygulanmaktadır (Sylvester, Voelkl, & Ellis, 2001).

Özellikle kronik hastalıkların yönetiminde ve engelli bireylerin rehabilitasyon süreçlerinde terapötik rekreasyonun rolü büyüktür. Araştırmalar, terapötik rekreasyon programlarının kronik ağrı, depresyon, anksiyete ve diğer zihinsel sağlık sorunlarını hafifletmede etkili olduğunu göstermektedir (Caldwell, 2005). Örneğin, kanser tedavisi gören hastalarda yapılan bir çalışmada, terapötik rekreasyon aktivitelerinin stres düzeylerini azaltmaya ve yaşam kalitesini artırmaya yardımcı olduğu bulunmuştur (Heo, Lee, & Kim, 2012).

Terapötik rekreasyon, aynı zamanda yaşlı bireyler için de önemli bir destek mekanizmasıdır. Yaşlı bakım evlerinde düzenlenen terapötik rekreasyon programları, yaşlıların fiziksel hareketliliğini artırmakta, bilişsel işlevlerini korumakta ve sosyal etkileşimlerini teşvik etmektedir (Janke, Payne, & Van Puymbroeck, 2008). Bu programlar, yaşlı bireylerin sosyal izolasyondan korunmalarına ve toplum içinde daha aktif olmalarına katkı sağlar.

Kapsayıcılık ve Erişilebilirlik Açısından Terapötik Rekreasyonun Katkıları;

Terapötik rekreasyon, kapsayıcılık ve erişilebilirlik ilkelerini destekleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, her bireyin, engel durumlarına veya sağlık koşullarına bakılmaksızın, rekreasyonel faaliyetlere katılımını teşvik eder. Terapötik rekreasyonun bu özelliği, özellikle engelli bireylerin sosyal entegrasyonunu ve toplumda aktif bir şekilde yer almalarını sağlar (Dattilo, 2012).

Kapsayıcılık açısından bakıldığında, terapötik rekreasyon, engelli bireyler için sosyal etkileşim fırsatları yaratarak toplumsal bağları güçlendirmeye yardımcı olur. Bu programlar, engelli bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine, kendilerini ifade etmelerine ve toplumla daha geniş bir etkileşim kurmalarına olanak tanır (Bedini, 2013). Örneğin, bir çalışma, engelli bireylerin katıldığı grup aktivitelerinin, katılımcıların sosyal katılımını artırdığını ve toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirdiğini göstermiştir (Devine & Parr, 2008).

Erişilebilirlik açısından, terapötik rekreasyon programları, fiziksel ve çevresel engellerin üstesinden gelmek için özel olarak tasarlanmıştır. Bu programlar, bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılabilmeleri için gerekli olanakları ve desteği sağlar. Örneğin, tekerlekli sandalye kullanıcıları için düzenlenen spor etkinlikleri veya görme engelli bireyler için uyarlanmış doğa yürüyüşleri, bu kapsayıcı yaklaşıma örnek olarak verilebilir (Henderson & Bialeschki, 2010). Ayrıca, terapötik rekreasyonun erişilebilirliği artırma yönündeki katkıları, sadece fiziksel engellerle sınırlı değildir. Bu programlar, aynı zamanda düşük gelirli veya dezavantajlı grupların rekreasyonel hizmetlere erişimini artırmayı hedefler. Bu, terapötik rekreasyonun toplum genelinde daha geniş bir etki yaratmasını sağlar ve sosyal eşitliği teşvik eder (Kunstler & Daly, 2010). Terapötik rekreasyonun kapsayıcılık ve erişilebilirlik açısından sunduğu katkılar, bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirmekte

ve toplum genelinde sağlık ve refahı artırmaktadır. Bu nedenle, terapötik rekreasyon, modern sağlık ve sosyal hizmet sistemlerinin vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir.

5. Sonuç

Terapötik Rekreasyonun Gelecekteki Yönelimleri ve Gelişim Alanları;

Terapötik rekreasyon, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal sağlığını destekleyen kapsamlı bir alan olarak kendini kanıtlamıştır. Günümüzde çeşitli sağlık ve sosyal hizmet sistemlerinde yaygın olarak uygulanan terapötik rekreasyon, bireylerin yaşam kalitesini artırmak için bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu alanın gelecekte daha da genişlemesi ve derinleşmesi beklenmektedir.

Teknolojik Yeniliklerin Entegrasyonu: Terapötik rekreasyonun geleceğinde, dijital teknolojilerin ve yenilikçi uygulamaların entegrasyonu önemli bir rol oynayacaktır. Sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) gibi teknolojiler, bireylere güvenli ve kontrollü bir ortamda çeşitli rekreasyonel aktiviteleri deneyimleme fırsatı sunarak, rehabilitasyon süreçlerini destekleyebilir. Örneğin, VR kullanarak yapılan terapötik egzersizler, felç geçiren hastaların motor becerilerini geliştirmelerine ve günlük yaşam aktivitelerine yeniden katılmalarına yardımcı olabilir (Anderson et al., 2017). Bu tür teknolojik yenilikler, terapötik rekreasyonun daha geniş kitlelere ulaşmasını ve farklı popülasyonlara hizmet etmesini sağlayacaktır.

Toplum Temelli Yaklaşımlar ve Sosyal Adalet: Gelecekte terapötik rekreasyonun bir diğer önemli gelişim alanı, toplum temelli yaklaşımların benimsenmesi ve sosyal adaletin teşvik edilmesidir. Toplum temelli terapötik rekreasyon programları, bireylerin kendi yaşadıkları çevrelerde, topluluklarıyla birlikte aktif katılım göstermelerine olanak tanır. Bu tür programlar, özellikle dezavantajlı gruplar ve düşük gelirli bireyler için sosyal eşitliği ve toplumsal katılımı artırmayı hedefler (Hemingway, 1999). Örneğin, millet bahçeleri, yerel spor ligleri ve kültürel etkinlikler gibi programlar, toplumun farklı kesimlerinden bireylerin bir araya gelmesini ve ortak deneyimler paylaşmasını teşvik eder (Rosenberg & Sumberg, 2004).

Araştırma ve Kanıta Dayalı Uygulamalar: Terapötik rekreasyon alanında daha fazla araştırma yapılması, bu alanın bilimsel temelini güçlendirecek ve kanıta dayalı uygulamaların yaygınlaşmasını sağlayacaktır. Mevcut araştırmalar, terapötik rekreasyonun bireyler üzerindeki olumlu etkilerini göstermiş olsa da bu alandaki bilimsel literatürün genişletilmesi gerekmektedir. Özellikle, terapötik rekreasyon

programlarının uzun vadeli etkileri ve çeşitli popülasyonlar üzerindeki spesifik faydaları hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır (Hawkins et al., 2012). Bu, terapötik rekreasyonun etkinliğini ve verimliliğini artırmak için kritik öneme sahiptir.

Kültürel Duyarlılık ve Çeşitlilik: Terapötik rekreasyonun gelecekteki gelişimi, kültürel duyarlılığın ve çeşitliliğin artırılmasını da içermelidir. Farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin rekreasyonel ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun programlar geliştirmek, terapötik rekreasyonun başarısını artıracaktır. Kültürel çeşitliliğe duyarlı programlar, katılımcıların kendilerini daha iyi ifade etmelerine ve kendilerini ait hissetmelerine olanak tanır (Carter et al., 2018). Örneğin, kültürel dans programları veya geleneksel sanat etkinlikleri, farklı kültürlerden gelen bireylerin katılımını teşvik edebilir ve toplumsal uyumu güçlendirebilir.

Eğitim ve Profesyonel Gelişim: Terapötik rekreasyon uzmanlarının eğitimi ve profesyonel gelişimi de gelecekteki önemli gelişim alanlarından biridir. Eğitim programlarının standardizasyonu ve mesleki yeterliliklerin geliştirilmesi, terapötik rekreasyon hizmetlerinin kalitesini artıracaktır (Stumbo & Pegg, 2010). Ayrıca, terapötik rekreasyon uzmanlarının multidisipliner ekiplerle işbirliği yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesi, bu alanın daha bütüncül bir yaklaşımla uygulanmasını sağlayacaktır. Bu, sağlık, sosyal hizmetler ve eğitim gibi farklı sektörlerde çalışan profesyonellerin birlikte çalışarak daha etkili ve koordineli hizmetler sunmasına olanak tanır. Sosyalleşmeleri açısından da destek sağlar (Karakoç, B. 2020)

Uluslararası İş Birlikleri ve Politika Geliştirme: Son olarak, terapötik rekreasyonun uluslararası alanda tanınması ve yaygınlaştırılması, bu alanın gelecekteki gelişimi için önemli bir faktördür. Uluslararası işbirlikleri ve ağlar, farklı ülkelerdeki uygulamaların karşılıklı olarak öğrenilmesine ve iyileştirilmesine katkıda bulunabilir (Shank & Coyle, 2002). Ayrıca, terapötik rekreasyonun politika düzeyinde tanınması ve desteklenmesi, bu alanın daha fazla kaynağa erişmesini ve daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, terapötik rekreasyon, bireylerin sağlık ve iyilik hallerini destekleyen değerli bir alandır. Gelecekte, teknolojik yeniliklerin entegrasyonu, toplum temelli yaklaşımlar, araştırma ve kanıta dayalı uygulamalar, kültürel duyarlılık, eğitim ve uluslararası iş birlikleri gibi çeşitli alanlarda gelişim göstererek, bireylerin yaşam kalitesini artırmaya ve toplum sağlığını iyileştirmeye devam edecektir.

Kaynaklar

- Anderson, A. J., White, P., & Paul, A. (2017). Virtual reality in therapeutic recreation: A review of applications. *Journal of Leisure Research*, 49(4), 345-365.
- Austin, D. R. (2013). *Therapeutic recreation: Processes and techniques* (7th ed.). Sagamore Publishing.
- Bedini, L. A. (2013). Inclusive and special recreation: Opportunities for persons with disabilities. *Leisure Today*, 3(2), 22-34.
- Caldwell, L. L. (2005). Leisure and health: Why is leisure therapeutic? *British Journal of Guidance & Counselling*, 33(1), 7-26.
- Carter, M. J., & Van Andel, G. E. (2019). *Therapeutic recreation: A practical approach* (4th ed.). Waveland Press.
- Carter, M. J., Van Andel, G. E., & Robb, G. (2018). *Therapeutic recreation: A practical approach* (5th ed.). Waveland Press.
- Cohen, G. D. (2009). New theories and research findings on the positive influence of music and art on health with ageing. *Arts & Health*, 1(1), 48-62.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.
- Dattilo, J. (2012). *Inclusive leisure services: Responding to the rights of people with disabilities* (3rd ed.). Venture Publishing.
- Dattilo, J. (2015). *Therapeutic recreation: An introduction* (4th ed.). Pearson.
- Devine, M. A., & Parr, M. G. (2008). Social capital in therapeutic recreation. *Therapeutic Recreation Journal*, 42(3), 155-168.
- Driver, B. L., Brown, P. J., & Peterson, G. L. (Eds.). (1991). *Benefits of leisure*. Venture Publishing.
- Godbey, G. (2009). *Outdoor recreation, health, and wellness: Understanding and enhancing the relationship*. Resources for the Future.
- Hawkins, B. A. (2018). *Therapeutic recreation and inclusive practices*. Sagamore Publishing.
- Hawkins, B. L., Cory, L. A., & McGuire, F. A. (2012). Therapeutic recreation in the community: A strengths approach. *Therapeutic Recreation Journal*, 46(3), 181-195.
- Hemingway, J. L. (1999). Critique and emancipation: Toward a critical theory of leisure. *Leisure Studies*, 18(1), 93-110.
- Henderson, K. A., & Bialeschki, M. D. (2010). *Evaluating leisure services: Making enlightened decisions*. Venture Publishing.
- Heo, J., Lee, Y., & Kim, H. (2012). The effects of therapeutic recreation on stress and quality of life in cancer patients. *Psycho-Oncology*, 21(5), 563-569.

- Iso-Ahola, S. E. (1980). *The social psychology of leisure and recreation*. Wm. C. Brown Company Publishers.
- Janke, M. C., Payne, L. L., & Van Puymbroeck, M. (2008). The role of informal and formal leisure activities in the disablement process. *The International Journal of Aging and Human Development*, 66(2), 159-183.
- Karakoç, B. (2021) Engellilerde Sporun Psikolojik Etkileri, Güncel Spor Bilimleri Araştırmaları, Akademisyen Yayınevi.
- Karakoç, B. (2020) Engellilerde Sporun Sosyal Etkileri, Spor Bilimleri Alanında Güncel Araştırmalar. Duvar Yayınevi.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge University Press.
- Kelly, J. R. (1996). *Leisure*. Allyn & Bacon.
- Kunstler, R., & Daly, F. (2010). *Therapeutic recreation leadership and programming*. Human Kinetics.
- Benjamin, Ludy. (2007). *A Brief History of Modern Psychology*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Maratos, A. S., Crawford, M. J., & Procter, S. (2011). Music therapy for depression: It seems to work, but how? *The British Journal of Psychiatry*, 199(2), 92-93.
- Mobily, K. E., & MacNeil, R. D. (2002). *Therapeutic recreation and mental health*. Venture Publishing.
- Mowatt, R. A., & Bennett, G. (2011). Leisure and therapeutic recreation in diverse settings. *Therapeutic Recreation Journal*, 45(3), 175-189.
- Pellegrini, A. D. (2009). *The role of play in human development*. Oxford University Press.
- Rosenberg, M. W., & Sumberg, C. (2004). The integration of community-based recreation and health services for children with disabilities. *Health & Social Care in the Community*, 12(3), 233-244.
- Shank, J. W., & Coyle, C. P. (2002). *Therapeutic recreation in health promotion and rehabilitation*. Venture Publishing.
- Stumbo, N. J., & Pegg, S. (2010). Outcomes of therapeutic recreation services for individuals with disabilities. *Therapeutic Recreation Journal*, 44(2), 73-93.
- Stumbo, N. J., & Peterson, C. A. (2009). *Therapeutic recreation program design: Principles and procedures* (5th ed.). Pearson.
- Sylvester, C., Voelkl, J. E., & Ellis, G. D. (2001). *Therapeutic recreation programming: Theory and practice*. State College, PA: Venture Publishing.
- Warburton, D. E. R., Nicol, C. W., & Bredin, S. S. D. (2006). Health benefits of physical activity: The evidence. *CMAJ*, 174(6), 801-809.